

Ēriks Kalvāns

**LATGALES IEDZĪVOTĀJU
LAIMES IZJŪTA
UN PSIHOLOĢISKĀ
LABKLĀJĪBA**

Zinātniskā monogrāfija

Rēzekne
2017

Ēriks Kalvāns. 2017. *Latgales iedzīvotāju laimes izjūta un psiholoģiskā labklājība. The Feeling of Happiness and Psychological Well – Being of Latgale Inhabitants’*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. 105 lpp.

Recenzenti/ Reviewers:

- Dr. psych. **Tatjana Ūzole** (Latvija)
- Prof. habil. Dr. **Vitautas Gudonis**, *Academician of the Academy of Education and Social Sciences of Russia, Academician of New York Academy of Sciences, Šiauliai University, Social Sciences, Psychology, Education* (Lietuva)

Monogrāfija sagatavota un izdota ar Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas finansiālo atbalstu.
The monograph has been worked out by financial support of Rezekne academy of Technologies.

Publicēšanai rekomendējusi Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas Zinātnes padome 2016. gada 20. decembrī.
Recommended for publication by the Scientific Council of Rezekne academy of Technologies on December 20th, 2016.

Redaktore/ *Editor*: **Vita Ansone**

Angļu valodas konsultante/ *English language adviser*: **Leila Rasima**

Vāka autore/ *design*: **Ilze Kukule**

Šis darbs tiek izplatīts ar internacionālo licenci:
Creative Commons Attribution 4.0 International License

ISBN 978-9984-44-214-3

© Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 2017

© Ēriks Kalvāns

SATURS

<i>Summary</i>	4
Kopsavilkums	12
Ievads	19
1. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūras un psiholoģiskās labklājības satura empīriskā pētījuma strukturālie un metodoloģiskie aspekti	22
1.1. Empīriskā pētījuma dizains	22
1.2. Eksperimentālās izlases raksturojums	24
1.3. Pētījuma metodikas un adaptācija	25
2. Pētījuma rezultāti un to sociāli psiholoģiskā interpretācija	38
2.1. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūra	38
2.2. Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības satura analīze	48
2.3. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli demogrāfiskie determinanti	53
3. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli psiholoģiskais modelis	73
Secinājumi	76
Izmantotās literatūras saraksts	80
Pielikumi	83

Summary

In the published "World Happiness Report" Latvia is in the 106 place out of 156 countries, therefore being not only one of the unhappiest countries in Europe, but in general entering the group of highly unhappy countries. Consequently, there is another question which in this scientific work's author's opinion requires empirical examination: Latgale (as the least beneficial region of Latvian in terms of socio-economic development) region inhabitants' feeling of happiness, psychological well-being, as well as satisfaction with the micro-and macro-level factors of social environment - „Family”, „Job” and „State”.

An important aspect that determines the usefulness of empirical research is the desire to examine the impact of income level of Latgale residents (which is the lowest in Latvia according to the statistics) on their sense of happiness and psychological well-being.

The usefulness of the empirical research is also justified by the development of the socio-psychological model of sense of happiness and psychological well-being of Latgale inhabitants, which includes the main findings of the empirical study.

The sense of happiness and psychological well-being are closely linked phenomena - these phenomena are complementary to each other, and there is a mutual influence between them. Therefore, the empirical part of this work provides a complex study of these phenomena.

The aim set for the empiric research was to explore the Latgale region inhabitants' structure of sense of happiness, the content of psychological well-being and the impact of socio-demographic factors on these phenomena.

The questions of the research

1. What is the structure of Latgale region inhabitant's sense of happiness?
2. What is the content of psychological well-being of Latgale region inhabitants?
3. What socio-demographic factors determine the sense of happiness and psychological well-being of Latgale region inhabitants?

Research methods

1. M. Argyle's „Oxford Happiness Questionnaire” (*Hills, Argyle, 2002*), adapted in 2011 (*Kalvans, Ignatjeva*).
2. C. Ryff's „Scales of Psychological Well-being” (*Ryff, 1989*), adapted in 2001 (*Voitkane, Miežite*); an authorization to use this methodology within the empirical research of this work has been received.
3. Methodology „Scales of Real Happiness” (*Kalvans, Ignatjeva, 2011*).
4. Methodology „Family, Job, State” (*Kalvans, Ignatjeva, 2011*).
5. Methodology „Socio-demographic stratification questionnaire” (*Kalvans, 2011*).

The basis of the research: the experimental selection consisted of Latgale region's residents, representing six Latgale's districts with their centres: Balvi, Ludza, Rezekne, Preiļi, Daugavpils, Kraslava. 475 respondents took part in the research.

Theoretical background

The research on the sense of happiness was carried out in dual interpretation of this phenomenon:

- In positive psychology's treatment of hedonism, according to which happiness is life satisfaction in general and domination of positive emotions and life satisfaction in a time perspective (*Diener, Seligman, 2002; Seligman, 2002, Kahneman, Diener, & Schwartz, 2003; Diener, Seligman, 2011, etc.*). The term „hedonic sense of happiness” (abbreviation used – HSH; in Latvian - HLI) was used to define the sense of happiness in hedonist interpretation in this empirical research.
- The term „real sense of happiness” (abbreviation used – RSH, in Latvian - RLI) was used in this scientific work. This concept is interpreted as individual psychological parameter with which help to describe the importance of respondents' level of life values achievement, which characterizes person's satisfaction with personal life (*Rand, 1992; Karpynsky, 2011, Theuns, Baran, Van Vaerenberg 2012, Dunkel, 2013, etc.*). Thus, RSH describes individual's real sense of happiness as an important achievement of life values, which results in an increased life satisfaction and higher level of positive emotions. By analogy, the phenomenon of happiness is treated by the researcher E. Rand: „Happiness is that state of consciousness which proceeds from the achievement of one's values” (*Rand 1992, 67*).

These concepts are complementary and make it possible to explore the phenomenon of the sense of happiness in various ways.

Psychological well-being content (abbreviation used – PW; in Latvian - PL) is studied on the basis of positive psychology's eudemonism tradition represented by C. Ryff's theoretical insights and empirical methodology of „Scales of psychological well-being” (abbreviation used – SPW; in Latvian – PLS).

The research of Latgale residents' structure of the sense of happiness and the content of PW consisted of two stages in various social and demographic strata: the phase of testing the research methodology development and reliability's stability, which includes several pilot studies and the stage of the main research, in which the adaptation of the research methodology and exploration of the phenomenon's structures, mutual links, differences and affecting factors.

Pilot studies

The students of Rezekne academy of Technologies and their parents were involved in the pilot study phase (n=175, of which 35.9 % men, 64.1 % women). The average age of participants was 34.70 (SD=11.17), in the range of 18 to 66 years. A pilot study included respondents from Balvi, Ludza Rezekne, Preili, Daugavpils and Kraslava regions of Latgale.

The study was conducted both - individually, as well as frontally, in respondents' spare time by prior arrangement with them. Participation in the study was voluntary. Respondents were informed about the aims of the research, guaranteeing the anonymity of the results obtained.

Pilot study was conducted in several stages; detailed description has been provided in the review of pilot study results.

This stage of the empirical study included the application of „The Oxford Happiness Questionnaire” (abbreviation used – OHQ; in Latvian – OL), its translation and linguistic adaptation (expert participation, n=5), as well as methodology of reliability stability indicators as the results of the pilot study (n=10).

In addition, the methodologies of „Scales of Real Happiness” (abbreviation used – SRH; in Latvian – RLS) and „Family, Job, State” (abbreviations used - F, J, S, in Latvian - Ģ, D, V) were developed, as well as testing of methodology liability’s stability was carried out.

Organization of the primary research, experimental selection, adaptation of the empirical methodology

The structure of the sense of happiness and the content of psychological well-being of Latgale region inhabitants, the interconnection between these phenomena, as well as the research of the socio-demographic factors influencing these phenomena, was carried out in the primary research stage. In addition, the adaptation of the methodologies of „SRH”, „F, J, S” and the „OHQ” was conducted, which included the analysis of the methodology factors’ structure, the analysis of the indicator set and the reliability consistency indicators.

Since this study (the pivotal part) studies only the Latgale region residents whose general group consists of 240 093 inhabitants (according to the data of the Central Statistical Bureau of the Republic of Latvia), the representative selection size necessary for the research was 300 respondents. The research selection with a probability of 95 % does not differ from the respondents of the general group of Latgale residents by more than 5 % (selection size calculation was carried out in accordance with: *Arkhipova, Balina, 2003*).

The stratification of Latgale inhabitants’ experimental selection was done according to the following socio-demographic characteristics: gender, age, marital status, education, place of residence, occupation, material security, religious activity and social activity.

The research procedure

The research was carried out in Latgale region, including the respondents (n=300) from, Balvi, Ludza, Rezekne, Preili, Daugavpils and Kraslava regions.

The research was conducted both - individually and frontally, it was done in respondents’ free time, by prior arrangement with them. Participation in the study was voluntary.

Empirical research base: the state education institutions, state institutions of Latgale region and private companies.

The survey of respondents was carried out using special questionnaires. The respondents were given precise instructions of completion of the questionnaire in oral and written form. The confidentiality of the obtained information was explained to the respondents.

The total time for completing the questionnaire ranged within 90 minutes.

The results of the empirical study

Results of the study are formulated in the form of a summary conclusion, which provides answers to the research questions:

Answering the first question of the research „What is the structure of Latgale region inhabitant's sense of happiness?“, the following conclusions were made:

- Within the framework of this work, the sense of happiness can be defined as an integral phenomenon, with the structure that consists of the hedonistic and real sense of happiness factors.
- The structure of Latgale inhabitants' sense of hedonic happiness consists of these factors: „Satisfaction with life in general“, „Existence of positive emotions“ and „Satisfaction with life in time perspective“.
- The structure of Latgale inhabitants' sense of real happiness consists of these factors: „Satisfaction with social values“, „Self-realization and positive attitude toward yourself“ and „Positive social relationships“.
- The most significant weight of the structure of Latgale respondents' hedonistic happiness describes the factor „Existence of positive emotions, but in the structure of sense of real happiness – the factor „Positive social relationships“.
- Regarding the structure of the sense of hedonistic happiness, the selection of Latgale respondents is dominated by a group, which is characterized by satisfaction with life in general, dominance of positive emotions and satisfaction with life in the perspective of time. Regarding the structure of the real sense of happiness, the selection of Latgale respondents is dominated by a group, characterized by satisfaction with social values, low level of self-realization and positive attitude towards yourself and low level of satisfaction with social relationships.
- The structure of the sense of hedonistic happiness of the „happy“ residents of Latgale region is characterized by moderate sense of satisfaction with life in general and in the perspective of time and high level of positive emotions. The structure of the sense of hedonistic happiness of the „unhappy“ inhabitants of Latgale region is characterized by extremely low level of positive emotions, low level of satisfaction with life in general and low level of satisfaction with life in time perspective.
- Statistically significant link between the residents of Latgale hedonistic and real happiness has been discovered. Strong link between the RSH aggregated indicators and the HSH structure, can be observed in groups with high or low RSH and HSH structure factor indicators.
- According to the structure of the real happiness, the „happy“ residents of Latgale region are characterized by moderate satisfaction with social values, average level of self-realization and positive attitude towards yourself and satisfaction with social relationships. The „unhappy“ inhabitants of Latgale region, according to the structure of the real happiness, are

characterized by dissatisfaction with social values, low level of self-realization and positive attitude towards yourself, and extremely low level of satisfaction with social relationships.

Answering the second question of the research „What is the content of psychological well-being of Latgale region inhabitants ?”, the following conclusions were made:

- The content of Latgale inhabitants' psychological well-being is characterized by such factors as „Positive relationships with others”, „Autonomy”, „Environmental mastery”, „Personal growth”, „Self-acceptance” and „Purpose in life”.

It was found that the content of the psychological well-being of Latgale inhabitants is dominated by the factors „Purpose in life” and „Positive relationships with others”. On the other hand, the lowest indicators were found regarding the factor „Self-acceptance”. The differences between these factors of the content of psychological well-being are statistically significant.

The problematic aspect of Latgale inhabitants' psychological well-being is connected with the factor „Self-acceptance”, which in the context of psychological interpretation indicates dissatisfaction with oneself, disappointed in one's past, worries about certain characteristics of one's personality, unwillingness to be the same as in reality.

- Statistically significant differences of the content of psychological well-being were found in groups of respondents with different structures of the sense of hedonistic happiness and in joined groups of respondents „Happy” and „Unhappy”. The main differences between these groups of respondents were detected by factors „Positive relationships with others”, „Environmental mastery” and „Self-acceptance”.
- The level of the psychological well-being content factors of the group „Happy” is higher than the the average level of the overall positive tendency, however, the psychological well-being of this group can be described as mediocre. The highest level characterizes the factor „Positive relationships with others”. The remaining factors of the contents of psychological well-being are characterized by evenly level without special fluctuations, except for the factor of „Autonomy”, which has the lowest level in the research group of respondents.
- The level of the psychological well-being content factors of the group „Unhappy” is lower than the average level with overall negative tendency, which in general can be characterized as low. The lowest level characterizes the factor „Positive relationships with others”. The remaining factors of the contents of psychological well-being is characterized by evenly level without special fluctuations except for the factor of „Autonomy”, which has the highest level in the research group of respondents.
- As a result of the analysis of the differences, descriptions of the characteristics of the psychological well-being content of „happy” and „unhappy” inhabitants of Latgale region were made.

The „happy” residents of Latgale region are characterized by the ability to build a positive, reliable social relationships with others, autonomy and independence both, in their judgments

and behavior, the ability to set personally important goals in life and the existence of global landmarks, the acceptance of one's own personality strengths and weaknesses, as well as the sense of positive changes in one's personality over time. Slightly lowered degree of autonomy indicates a possibility of slight lack of independence and a certain degree of obedience to public pressure.

The „unhappy” residents of Latgale region can be described with the following characteristics: very low ability to form positive relationships with others, low ability to accept the characteristics of personality, lack of the sense of purpose in life, lack of environmental mastery and lack of ability to create the surrounding environment according to one's personality characteristics, in addition, a sense of personal stagnation and a slightly reduced degree of autonomy, which is characterized by the lack of self-sufficiency in judgments and behavior, as well as lack of social conformism is characteristic for this group of respondents.

Answering the third question of the research „What socio-demographic factors determine the sense of happiness and psychological well-being of Latgale region inhabitants?”, the following conclusions were made:

- Latgale inhabitants' hedonistic sense of happiness is affected by the respondents' social activity, material supply, gender and education.

The higher level of respondents' social activity and material supply facilitates the higher the level of the hedonistic happiness.

Women who live in Latgale region tend to have higher level of the sense of hedonistic happiness than men.

The impact of the level of education on the sense of hedonistic happiness reveals the level of statistical tendency: there is a higher percentage of the respondents with higher education within the group of Latgale respondents with high level of hedonistic happiness.

Social activity is the most important socio-demographic parameter that affects Latgale inhabitants' structure of the sense of hedonistic happiness.

- The real sense of happiness of Latgale inhabitants is affected by the respondents' social activity and young people who study, have level of education in the certain groups of respondents. Socially active respondents and Standing higher level of the sense of the real happiness.
- Such respondents' socio-demographic characteristics as social activity and family status have influence on Latgale inhabitants' psychological well-being. Socially active respondents, as well as unmarried respondents are characterized by higher level of psychological well-being. The impact of the material supply on psychological well-being was not mathematically calculated and stated, however it is possible to conclude that lower level of psychological well-being characterizes respondents with low level of material supply.
- The inhabitants of Latgale are satisfied with their family relationships. However, the happy inhabitants of Latgale are characterized by greater correspondence between the ideal

requirements of the social relationships in the family and family's emotional background and satisfaction with the actual quality of these factors, than the unhappy inhabitants of Latgale region.

- Both happy and unhappy people of Latgale are characterized by low satisfaction with the real quality of the factor „Job”: this fact reflects the objective problems of the labor market in the Latgale region. The happy residents of Latgale region are characterized by higher satisfaction with the objective parameters of job, and interest in doing the job, as well as slightly lower requirements for the ideal quality of the factor „Job” than unhappy inhabitants of Latgale.
- Dissatisfaction with the real quality of the factor „State”, which represents the macro level of social environment, can be observed in the respondent's selection, regardless of their sense of happiness. Both, the happy and unhappy inhabitants of Latgale region, evaluate state's influence on the personality negatively. The happy residents of Latgale are characterized by slightly higher emotional attitude towards the real quality assessment of the state and its socio-economic conditions than the unhappy inhabitants of Latgale.
- The low level of satisfaction with the real quality of factors „Job” and „State” can be judged as a factor that negatively affects Latgale inhabitants' hedonic sense of happiness, but satisfaction with the real quality of factor „Family” can be evaluated as a factor that compensates the negative tendencies.
- According to the real achievement quality evaluation of factor „Family”, the unhappy residents of Latgale are characterized by low real quality level of family; also the real price which is „paid” by the group of respondents for their family's quality is significantly lower than the one of lucky respondents.

According to the factor „Job”, the unhappy inhabitants of Latgale are willing „to pay” (the ideal evaluation) a significantly higher price for the quality of their professional field than the happy respondents. The unhappy respondents evaluated higher their actual investments in professional field, however they have lower indicators of real professional quality, and it is because of the low interest of this group of respondents in doing a job and the higher requirements for the ideal job quality.

According to the factor „State”, the happy inhabitants of Latgale are characterized by higher state's real quality evaluation and lower demands for the quality of the ideal state assessment. On the other hand, the unhappy inhabitants of Latgale are characterized by low state's real quality evaluation and high demands for the quality of the ideal state assessment.

- Latgale inhabitants' place of residence (urban or rural), as well as religious activity does not affect their hedonistic and real sense of happiness, as well as psychological well-being.

According to a study results was established socio-psychological model of Latgale region inhabitants' sense of happiness and psychological well-being , that has been described in this monograph, Chapter 3.

Practical applications and suggestions

The practical relevance of this scientific work is related to the translation and adaptation of „Oxford Happiness Questionnaire” by M. Argyle and P. Hill. The adaptation of this methodology in Latvia’s territory is important and promising for both, individual psycho-diagnostics, as well as large-scale socio-psychological research realization. The results of studies carried out in Latgale region using the „Oxford Happiness Questionnaire” were compared with the results, which were obtained with the help of the „Scale of Psychological Well-being” method - there was a statistically significant link between the results of both methodologies.

The practical relevance of this work is also related to the creation of two original methodologies on the research of the phenomenon of happiness and factors determining it - „Scales of Real Happiness” and „Family, Job, State”. These methods were used for first in the territory of Latvia, therefore including the process of adaptation and approbation. According to the results obtained, these methodologies have perspectives for deeper scientific research in the field of the sense of happiness and the factors affecting it, as well as extend the psychological understanding of the given phenomena.

On the basis of the theoretical analysis of the research and the results of the empirical part, *the following suggestions are being developed:*

Further adaptation and approbation of methodologies „Oxford Happiness Questionnaire”, „Scales of Real Happiness” and „Family, Job, State” in other Latvian regions;

Further research on the socio-demographic and economic determinants of the sense of happiness and psychological well-being, with particular attention to the exploration of the impact of religious activities, level of education, subjective and objective conditions of health, as well as architectonic environment, on the phenomena of study.

Kopsavilkums

Publicētajā „Pasaules laimes reitingā” (*World Happiness Report*) Latvija ieņem 106. vietu 156 valstu konkurencē, tādējādi būdama ne tikai viena no nelaimīgākajām valstīm Eiropā, bet kopumā iekļūstot ļoti nelaimīgu valstu grupā. Līdz ar to aktuāls jautājums, kuram, pēc autora domām, ir nepieciešama empīriskā pārbaude, ir par Latgales (kā sociāli ekonomiskās attīstības ziņā nelabvēlīgākā Latvijas reģiona) iedzīvotāju laimes izjūtu un psiholoģisko labklājību, kā arī apmierinātību ar sociālās vides mikro un makrolīmeņa faktoriem „Ģimene”, „Darbs” un „Valsts”.

Būtisks aspekts, kas nosaka empīriskā pētījuma lietderību, ir vēlēšanās pārbaudīt Latgales iedzīvotāju ienākumu (kuri pēc statistikas datiem ir zemākie Latvijā) līmeņa ietekmi uz viņu laimes izjūtu un psiholoģisko labklājību.

Empīriskā pētījuma lietderību pamato arī Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli psiholoģiskā modeļa izveide, kurā tika ietvertas empīriskā pētījuma galvenās atziņas.

Laiques izjūtas un psiholoģiskās labklājības fenomeni ir cieši saistīti – šie fenomeni papildina viens otru, un vērojama to savstarpējā ietekme. Tādēļ šajā pētījumā tika veikta kompleksa minēto fenomenu izpēte.

Empīriskā pētījuma **mērķis** ir izpētīt Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūru, psiholoģiskās labklājības saturu un sociāli demogrāfisko faktoru ietekmi uz minētajiem fenomeniem.

Pētījuma jautājumi

1. Kāda ir Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūra?
2. Kāds ir Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturs?
3. Kādi sociāli demogrāfiskie faktori nosaka Latgales iedzīvotāju laimes izjūtu un psiholoģisko labklājību?

Empīriskās izpētes metodes

1. M. Ārgaila „Oksfordas laimes aptauja” (*Oxford Happiness Questionnaire, Hills, Argyle, 2002*; adaptēts: *Kalvāns, Ignatjeva, 2011*).
2. K. Rifas „Psiholoģiskās labklājības skalas” (*Scales of Psychological Well-being, Ryff, 1989*; adaptēts: *Voitkāne, Miezīte, 2001*).
3. Metodika „Reālās laimes skalas” (*Kalvāns, Ignatjeva, 2011*).
4. Metodika „Ģimene, Darbs, Valsts” (*Kalvāns, Ignatjeva, 2011*).
5. Anketa „Sociāli demogrāfiskās stratifikācijas anketa” (*Kalvāns, 2011*).

Teorētiskais pamatojums

Laiques izjūtas izpēte tika veikta, interpretējot šo fenomenu divējādi: pozitīvās psiholoģijas hedonisma traktējumā, saskaņā ar kuru laimes izjūta (lietotais apzīmējums - HLI) tika definēta kā apmierinātība ar dzīvi kopumā un pozitīvu emociju dominante, un apmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā (*Diener, Seligman, 2002; Seligman, 2002, Kahneman, Diener, & Schwartz, 2003; Diener, Seligman, 2011; u.c.*), kā arī dotā pētījuma ietvaros tika lietots jēdziens „reālā laimes izjūta” (lietotais

apzīmējums - RLI). Minētais jēdziens tiek interpretēts kā individuāli psiholoģisks parametrs, ar kura palīdzību tiek aprakstīts respondentiem svarīgu dzīves vērtību sasniegšanas līmenis, kas raksturo indivīda apmierinātību ar personisko dzīvi (Rand, 1992; Карпинский, 2011; Theuns, Baran, Van Vaerenberg, 2012; Dunkel, 2013 u.c.). Tādējādi RLI apraksta cilvēka reālo laimes izjūtu kā svarīgu dzīves vērtību sasniegšanas pakāpi, kuras rezultātā paaugstinās apmierinātība ar dzīvi un pozitīvo emociju līmenis. Analogiski laimes fenomenu traktē pētnieks E. Rends: „Laime ir tāds apziņas stāvoklis, kurš rodas, cilvēkam realizējot savas vērtības” (Rand, 1992, 67).

Minētie jēdzieni ir savstarpēji papildinoši un rada iespēju daudzpusīgi izpētīt laimes izjūtas fenomenu.

Psiholoģiskās labklājības saturs (lietotais apzīmējums – PL) tiek pētīts, balstoties uz pozitīvās psiholoģijas eidemoniskās tradīcijas pārstāves K.Rifas teorētiskajām atziņām un izstrādāto empīrisko metodiku „Psiholoģiskās labklājības skalas” (lietotais apzīmējums – PLS).

Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūras un PL satura izpēte dažādos sociāli demogrāfiskajos stratos ietvēra 2 posmus: pētījuma metodiku izstrādes un ticamības stabilitātes pārbaudes posmu ar vairākiem pilotpētījumiem un pamatpētījuma posmu, kurā tika veikta pētījuma metodiku adaptācija un pētāmo fenomenu struktūras, savstarpējās saiknes, atšķirību un ietekmējošo faktoru izpēte.

Pilotpētījumi

Pilotpētījuma etapā tika iesaistīti Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas studenti un viņu vecāki (n=175, no kuriem vīrieši – 35,9 %; sievietes – 64,1 %). Vidējais dalībnieku vecums bija 34,70 (SD=11,17) diapazonā no 18 līdz 66 gadiem. Pilotpētījumā tika iekļauti Latgales reģiona respondenti no Balvu, Ludzas, Rēzeknes, Preiļu, Daugavpils un Krāslavas novada.

Pētījums tika veikts kā individuāli, tā arī frontāli respondentu brīvajā laikā pēc iepriekšējās vienošanās ar viņiem. Piedalīšanās pētījumā bija brīvprātīga. Respondenti tika informēti par pētījuma mērķiem, garantējot iegūto rezultātu anonimitāti.

Pilotpētījums tika veikts vairākos etapos, kuru detalizēts apraksts sniegts pilotpētījuma rezultātu apskatā.

Šajā empīriskā pētījuma posmā tika veikta „Oksfordas laimes aptaujas” (lietotais apzīmējums – OL) tulkošana un lingvistiskā adaptācija (ekspertu piedalīšanās, n=5), kā arī pilotpētījuma (n=10) rezultātā tika noteikti metodikas ticamības stabilitātes rādītāji.

Turklāt tika izstrādātas metodikas „Reālās laimes skalas” (lietotais apzīmējums – RLS) un „Ģimene, Darbs, Valsts” (lietotais apzīmējums – Ģ, D, V), kā arī tika veikta šo metodiku ticamības stabilitātes noteikšana.

Pamatpētījuma organizācija, eksperimentālā izlase, metodiku adaptācija

Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūras un psiholoģiskās labklājības satura, šo fenomenu savstarpējās saiknes, kā arī šos fenomenus ietekmējošo sociāli demogrāfisko faktoru izpēte tika realizēta pamatpētījuma etapā. Turklāt šajā etapā tika veikta pilotpētījuma posmā izstrādāto

metodiku „RLS”, „Ģ, D, V” un metodikas „OL” adaptācija, kas iekļāva minēto metodiku faktoru struktūras un indikatoru kopas analīzi un ticamības saskaņotības rādītāju noteikšanu.

Tā kā šajā pētījumā (pamatpētījuma daļā) tiek pētīti tikai Latgales reģiona iedzīvotāji, kuru ģenerālo kopu veido 240 093 iedzīvotāji (pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem), tad pētījumam nepieciešamās reprezentatīvās izlases lielums bija 300 respondenti. Pētāmā izlase ar varbūtību 95 % neatšķiras no Latgales iedzīvotāju ģenerālkopas respondentu īpatsvara vairāk kā par 5 % (izlases apjoma aprēķins veikts saskaņā ar: *Arhipova, Bāliņa, 2003*).

Latgales iedzīvotāju eksperimentālās izlases stratifikācija tika veikta pēc šādiem sociāli demogrāfiskajiem parametriem: dzimums, vecums, ģimenes stāvoklis, izglītība, dzīves vieta, nodarbošanās, materiālā nodrošinātība, reliģiskā aktivitāte, sociālā aktivitāte.

Pētījuma procedūra

Pamatpētījums tika veikts Latgales reģionā, iekļaujot respondentus (n=300) no Balvu, Ludzas, Rēzeknes, Preiļu, Daugavpils un Krāslavas novada.

Pētījums tika veikts kā individuāli, tā arī frontāli respondentu brīvajā laikā pēc iepriekšējas vienošanās ar viņiem. Piedalīšanās pētījumā bija brīvprātīga.

Empīriskā pētījuma bāze: valsts izglītības iestādes, Latgales reģiona valsts iestādes un privātie uzņēmumi.

Respondentu aptauja tika veikta, izmantojot speciālas anketas, kuru aizpildīšanai respondentiem tika sniegtas precīzas instrukcijas mutiskā un rakstiskā veidā. Tika apliecināts iegūtās informācijas konfidencialitātes jautājums.

Kopējais anketu aizpildīšanas laiks variēja 90 minūšu robežās.

Empīriskā pētījuma rezultāti

Veiktā empīriskā pētījuma rezultāti tiek formulēti apkopujošu secinājumu veidā, sniedzot atbildes uz pētījuma jautājumiem.

Atbildot uz pirmo pētījuma jautājumu „Kāda ir Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūra?”, tika iegūti šādi secinājumi:

- laimes izjūtu šī pētījuma ietvaros iespējams definēt kā integrālu fenomenu, kura struktūru veido hedonistiskās un reālās laimes izjūtas faktori;
- Latgales iedzīvotāju hedonistiskās laimes izjūtas struktūru veido faktori: „Apmierinātība ar dzīvi kopumā”, „Pozitīvu emociju esamība”, „Apmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā”;
- Latgales iedzīvotāju reālās laimes izjūtas struktūru veido faktori: „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”, „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi”, „Pozitīvas sociālās attiecības”;
- būtiskākais svars Latgales respondentu hedonistiskās laimes izjūtas struktūrā raksturo faktoru „Pozitīvu emociju esamība”, bet reālās laimes izjūtas struktūrā – faktoru „Pozitīvas sociālās attiecības”;
- pēc hedonistiskās laimes izjūtas struktūras Latgales respondentu izlasē dominē grupa, kurai raksturīga apmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvo emociju dominante un apmierinātība ar

dzīvi laika perspektīvā. Pēc reālās laimes izjūtas struktūras Latgales respondentu izlasē dominē grupa, kurai piemīt apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, zems pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis, kā arī zems apmierinātības ar sociālajām attiecībām līmenis;

- pēc pozitīvo emociju dominantes apkopotās Latgales iedzīvotāju grupas „Laimīgs” hedonistiskās laimes izjūtas struktūru raksturo mērens apmierinātības ar dzīvi kopumā un laika perspektīvā līmenis un augsts pozitīvo emociju līmenis. Pēc pozitīvo emociju dominantes apkopotās Latgales iedzīvotāju grupas „Nelaimīgs” hedonistiskās laimes izjūtas struktūru raksturo izteikti zems pozitīvo emociju līmenis, zems apmierinātības ar dzīvi kopumā un pazemināts apmierinātības ar dzīvi laika perspektīvā līmenis;
- konstatēta statistiski nozīmīga saikne starp Latgales iedzīvotāju hedonistiskās un reālās laimes izjūtu.

Laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem pēc reālās laimes izjūtas struktūras raksturīga mērena apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, vidējs pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis un apmierinātība ar sociālajām attiecībām. Nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem pēc reālās laimes izjūtas struktūras piemīt neapmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, zems pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis un izteikti zema apmierinātība ar sociālajām attiecībām.

Atbildot uz otro pētījuma jautājumu „Kāda ir Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības struktūra?”, tika iegūti šādi secinājumi:

- Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturu raksturo faktori: „Pozitīvas attiecības ar citiem”, „Autonomija”, „Prasme īstenot ikdienas vajadzības”, „Personiskā izaugsme”, „Sevis akceptēšana”, „Dzīves mērķa izjūta”.

Konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturā dominē divi faktori: „Dzīves mērķa izjūta”, „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Savukārt zemākie rādītāji konstatēti faktoram „Sevis akceptēšana”. Atšķirības starp minētajiem psiholoģiskās labklājības satura faktoriem ir statistiski nozīmīgas.

Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības problemātiskais aspekts saistāms ar faktoru „Sevis akceptēšana”, kas psiholoģiskās interpretācijas kontekstā paredz neapmierinātību ar sevi, vilšanos savā pagātnē, rūpes par noteiktām savas personības īpašībām, nevēlēšanos būt tādām kā īstenībā;

- Latgales respondentu grupas „Laimīgs” psiholoģiskās labklājības satura faktoru līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni ar kopējo pozitīvo tendenci, tomēr šīs grupas psiholoģiskās labklājības līmeni var raksturot kā viduvēju. Augstākais līmenis raksturo faktoru „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Pārējiem psiholoģiskās labklājības satura faktoriem ir vienmērīgs līmenis bez izteiktām svārstībām, izņemot faktoru „Autonomija”, kura līmenis ir zemākais pētāmajā grupā;

- Latgales respondentu grupas „Nelaimīgs” psiholoģiskās labklājības satura faktoru līmenis ir zemāks par izlases vidējo līmeni ar kopējo negatīvo tendenci, kuru vispārīgi iespējams raksturot kā zemu. Zemākais līmenis piemīt faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Pārējiem psiholoģiskās labklājības satura faktoriem ir vienmērīgs līmenis bez izteiktām svārstībām, izņemot faktoru „Autonomija”, kura līmenis ir augstākais pētāmajā grupā;
- Laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem piemīt spēja veidot pozitīvas, uzticamas sociālās attiecības ar citiem cilvēkiem, patstāvība un neatkarība gan savos spriedumos, gan uzvedībā, spēja izvirzīt personīgi nozīmīgus mērķus un dzīves globālo orientieru esamība, savas personības stipro pušu un trūkumu pieņemšana, kā arī savas personības pozitīvu izmaiņu izjūta laika gaitā. Nedaudz pazeminātais autonomijas līmenis liecina par iespējamu nelielu neatkarības trūkumu un zināmu pakļaušanās pakāpi sabiedriskajam spiedienam.

Nelaimīgo Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturu iespējams raksturot ar tādām īpašībām kā ļoti zemas spējas veidot pozitīvas attiecības ar apkārtējiem un pieņemt savas personības esošās īpašības, dzīves mērķa izjūtas trūkums, neprasme īstenot savas ikdienas vajadzības un veidot apkārtējo vidi atbilstošu savām personības īpašībām, turklāt raksturīga personiskās stagnācijas izjūta, kā arī nedaudz pazemināts autonomijas līmenis, kas izpaužas kā patstāvības trūkums spriedumos un uzvedībā, kā arī sociālais konformisms.

Atbildot uz trešo pētījuma jautājumu „Kādi sociāli demogrāfiskie faktori nosaka Latgales iedzīvotāju laimes izjūtu un psiholoģiskās labklājības saturu?”, tika iegūti šādi secinājumi:

- Latgales iedzīvotāju hedonistiskās laimes izjūtu ietekmē respondentu sociālā aktivitāte, materiālā nodrošinātība un dzimums.

Augstāka respondentu sociālā aktivitāte un materiālās nodrošinātības līmenis sekmē augstāku hedonistiskās laimes līmeni.

Latgales reģiona sievietēm raksturīgs augstāks hedonistiskās laimes izjūtas līmenis nekā vīriešiem.

Izglītības līmeņa ietekme uz hedonistiskās laimes izjūtu konstatēta statistiskās tendences līmenī – Latgales respondentu grupā ar augstu hedonistiskās laimes līmeni ir lielāks respondentu procents ar augstāko izglītību.

Sociālā aktivitāte ir būtiskākais sociāli demogrāfiskais parametrs, kurš ietekmē Latgales iedzīvotāju hedonistiskās laimes izjūtas struktūru;

- Latgales iedzīvotāju reālo laimes izjūtu ietekmē respondentu sociālā aktivitāte un izglītības līmenis atsevišķās respondentu grupās. Augstāks reālās laimes izjūtas līmenis piemīt sociāli aktīvajiem respondentiem un studējošajiem jauniešiem;
- Latgales iedzīvotāju psiholoģisko labklājību ietekmē tādi respondentu sociāli demogrāfiskie raksturlielumi kā sociālā aktivitāte un ģimenes stāvoklis. Augstāka psiholoģiskā labklājība piemīt sociāli aktīvajiem, kā arī neprecētajiem respondentiem. Materiālās nodrošinātības ietekme uz psiholoģiskās labklājības līmeni netika matemātiski pamatota, tomēr iespējams

konstatēt, ka zemāks psiholoģiskās labklājības līmenis ir respondentiem ar zemu materiālās nodrošinātības līmeni;

- Latgales iedzīvotāji ir apmierināti ar savām ģimenes attiecībām. Tomēr laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīga lielāka atbilstība starp ideālajām prasībām pret sociālajām attiecībām ģimenē un ģimenes emocionālo fonu un apmierinātību ar šo faktoru reālo kvalitāti nekā nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem;
- gan laimīgajiem, gan nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem piemīt zema apmierinātība ar faktora „Darbs” reālo kvalitāti – šis fakts atspoguļo Latgales reģiona darba tirgus objektīvās problēmas. Laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīga augstāka apmierinātība ar darba objektīvajiem parametriem un ieinteresētība darba veikšanā, kā arī nedaudz zemākas prasības pret faktora „Darbs” ideālo kvalitāti nekā nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem;
- pētāmajā izlasē konstatēta neapmierinātība ar sociālās vides makrolīmeni prezentējošā faktora „Valsts” reālo kvalitāti neatkarīgi no respondentu laimes izjūtas. Valsts ietekmi uz personību laimīgie un nelaimīgie Latgales iedzīvotāji novērtē negatīvi. Laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir nedaudz augstāks emocionālās attieksmes pret valsti un valsts sociāli ekonomisko apstākļu reālās kvalitātes novērtējums nekā nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem;
- zemais apmierinātības līmenis ar faktoru „Darbs” un „Valsts” reālo kvalitāti vērtējams kā faktors, kas negatīvi ietekmē Latgales iedzīvotāju hedonistisko laimes izjūtu, bet apmierinātība ar faktora „Ģimene” reālo kvalitāti vērtējama kā faktors, kas kompensē minētās negatīvās tendences;
- pēc faktora „Ģimene” reālo sasniegumu kvalitātes vērtējuma nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīgs zems ģimenes reālās kvalitātes līmenis, arī reālā cena, kuru šīs grupas respondenti „maksā” par savas ģimenes kvalitāti, ir būtiski zemāka nekā laimīgajiem respondentiem.

Pēc faktora „Darbs” nelaimīgie Latgales iedzīvotāji gatavi „maksāt” (ideālais vērtējums) par savas profesionālās jomas kvalitāti būtiski augstāku cenu nekā laimīgie respondenti. Nelaimīgie respondenti augstāk novērtē savus reālos ieguldījumus profesionālajā jomā, tomēr viņiem raksturīgi zemāki reālās profesionālās darbības kvalitātes rādītāji, kas saistīts ar šīs grupas respondentu zemo ieinteresētību darba veikšanā un augstākām prasībām pret darba ideālo kvalitāti.

Pēc faktora „Valsts” laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir augstāks valsts reālās kvalitātes vērtējums un zemākas prasības pret valsts kvalitāti ideālajā vērtējumā. Savukārt nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir zems valsts reālās kvalitātes vērtējums un augstas prasības pret valsts kvalitāti ideālajā vērtējumā;

- Latgales iedzīvotāju dzīves vieta (pilsēta vai lauki), kā arī reliģiskā aktivitāte neietekmē viņu hedonistisko un reālo laimes izjūtu, kā arī psiholoģisko labklājību.

Veiktā pētījuma rezultātā tika izveidots Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli psiholoģiskais modelis, kurš aprakstīts šīs monogrāfijas 3.nodaļā.

Praktiskā pielietojamība un ierosinājumi

Pētījuma praktiskais nozīmīgums saistīts ar M. Ārgaila un P. Hilla „Oksfordas laimes aptaujas” tulkošanu un adaptāciju. Minētās metodikas adaptācija Latvijas teritorijā ir nozīmīga un perspektīva kā individuālās psihodiagnostikas veikšanai, tā arī plaša mēroga sociāli psiholoģisko pētījumu realizācijai. Latgales reģionā veikto pētījumu rezultāti, izmantojot Oksfordas laimes aptauju, tika salīdzināti ar rezultātiem, kuri tika iegūti ar metodikas „Psiholoģiskās labklājības skalas” palīdzību – tika konstatēta statistiski nozīmīga saikne starp metodiku rezultātiem.

Veiktā pētījuma praktiskais nozīmīgums saistīts arī ar divu oriģinālu metodiku laimes fenomena satura un noteicošo faktoru izpētei – „Reālās laimes skalas” un „Ģimene, Darbs, Valsts”. izveidi. Šīs metodikas pirmo reizi tika izmantotas Latvijas teritorijā, iekļaujot adaptācijas un aprobācijas procesu. Saskaņā ar iegūtajiem rezultātiem minētās metodikas rada perspektīvas dziļākai zinātniskai laimes izjūtas un to ietekmējošo faktoru izpētei, kā arī paplašina pētāmo fenomenu psiholoģisko izpratni.

Pamatojoties uz pētījuma rezultātiem, tiek izstrādāti šādi ***ierosinājumi***:

- 1) metodiku „Oksfordas laimes aptauja”, „Reālās laimes skalas” un „Ģimene, Darbs, Valsts” tālākā adaptācija un aprobācija citos Latvijas reģionos;
- 2) laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli demogrāfisko un ekonomisko determinantu tālākā izpēte, īpašu uzmanību pievēršot reliģiskās aktivitātes, izglītības līmeņa, veselības subjektīvā un objektīvā stāvokļa, kā arī pilsētas arhitektoniskās vides ietekmes uz minētajiem fenomeniem izpētei.

Ievads

Pasaulē būtiski palielinājās pieprasījums pēc laimes fenomena pētījumiem, kas ir saistīts ar ikdienas stresa situāciju skaita pieaugumu, cilvēka personiskās dzīves konstruēšanas sarežģītības paaugstināšanos, dzīves orientieru komplicētāku izvēli, socializācijas grūtībām, sociālo normu un vērtību būtiskām izmaiņām.

Šī zinātniskā darba galvenie jēdzieni ir „hedonistiskā laimes izjūta”, „reālā laimes izjūta” (monogrāfijas autora piedāvāts jēdziens) un psiholoģiskā labklājība.

Hedonistiskā laimes izjūta ir galvenais pētījuma priekšmets tādu autoru kā F. Endrjūss un S. Vaitijs (*Andrews & Withey, 1976*), E. Dīners (*Diener, 1984*), R. Emonss (*Emmons, & Diener, 1985*), K. Rifa (*Ryff, 1989*), D. Maijers (*Myers & Diener, 1996*), M. Ārgails (*Argyle, 2001, 2003*), M. Seligmans (*Seligman, 2002, 2012*) u.c. zinātniskajos darbos.

Jēdziens „reālā laimes izjūta” netiek lietots psiholoģiskajā literatūrā, tomēr tas pilnībā atbilst tādu autoru kā F. Endrjūsa un S. Vaitija (*Andrews, & Withey, 1976*) un E. Dīnera un līdzautoru (*Diener, 1984; Diener, Lucas, Smith, 1999*) laimes koncepcijai, saskaņā ar kuru laimes kognitīvo komponentu (apmierinātību) nosaka diference starp indivīda reālo situāciju un viņa ideālajiem priekšstatiem par šo situāciju. Būtiskākais reālās laimes izjūtas struktūrelements ir svarīgu dzīves vērtību realizācija. Šī ideja tiek akcentēta tādu autoru kā P. Theuns, B. Barans, R. van Vaerenbergs (*2012*), C.S. Dunkels (*2013*) pētījumos. Piedāvātais jēdziens idejas līmenī ir pārstāvēts darbos, kuros pētītas dzīves jēgu veidojošās vērtības reālajā un ideālajā modelī (*Карпинский, 2011; Капто, 2006*).

Daudzi mūsdienu pētījumi velīti psiholoģiskās labklājības satura un ietekmējošo objektīvo un subjektīvo faktoru izpētei. Tiek pētīti sociāli demogrāfiskie faktori (*Diener, 1984, 1995; Kasser, & Ryan, 1993; Ryff & Keyes, 1995; Biswas-Diener, Diener, 2006 u.c.*), personības iezīmes (*Argyle, & Lu, 1990; Compton, Smith, Cornish & Qualls, 1996; Lyubomirsky, & Lepper, 1999 u.c.*), vērtības saiknē ar laimes izjūtu un psiholoģisko labklājību (*Ryff, & Keyes, 1995; Compton, Smith, Cornish & Qualls, 1996; Seligman, 2002; Бочарова, 2005 u.c.*);

Latvijā laimes un psiholoģiskās labklājības pētījumi sākās 2004.–2005.gadā, kad iznāca pirmās publikācijas par šo problemātiku. Šo publikāciju autores G. Svence, S. Miezīte, S. Voitkāne, M. Raščevska uzskatāmas par laimes un psiholoģiskās labklājības problemātikas teorētiskās un empīriskās izpētes pamatlicējām Latvijā.

Šī zinātniskā darba ietvaros tiek akcentēta adekvātu pētījuma metodiku izveides problemātika. Tā, piemēram, darba autors ir izstrādājis metodiku reālās laimes izjūtas izpētei, kā arī laimes izjūtu ietekmējošo faktoru izpētes metodiku. To izveides un adaptācijas process ir atspoguļots šī darba 1.3. nodaļā.

Zemā kopējā dzīves līmeņa kontekstā laimes un psiholoģiskās labklājības problēma iegūst aktualitāti Latvijā, it īpaši Latgalē. Tika konstatēts, ka iekšzemes kopprodukts uz vienu Rīgas iedzīvotāju 2007. gadā tuvojās vidējiem Eiropas Savienības rādītājiem, bet tajā pašā laikā 15 reizes pārsniedza iekšzemes kopproduktu uz vienu Daugavpils rajona iedzīvotāju (*Воронов, Лавриненко,*

2011). Tika pierādīts, ka valstiskā līmenī atklājas šāda tendence – jo lielāks ir iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju, jo augstāks ir šīs valsts iedzīvotāju apmierinātības ar dzīvi līmenis (kognitīvais laimes izjūtas komponents) (Stevenson, Wolfers, 2008; Svence, 2009).

Zemais Latgales iedzīvotāju dzīves līmenis izraisīja strauju šī reģiona iedzīvotāju skaita samazināšanos. No 2000.gada Latgales iedzīvotāju skaits samazinājās par 12 %. Bezdarba līmenis Latgalē saskaņā ar oficiālajiem datiem sastāda 18,7 %, kas ir lielākais bezdarba rādītājs Latvijā (Nodarbinātības Valsts aģentūras dati, 2016).

Positīvās psiholoģijas ietvaros tika veikta virkne pētījumu (Adler & Newman, 2002; Diener & Biswas Diener, 2002; Diener, Seligman, 2004), kuri apstiprina laimes izjūtas un it īpaši apmierinātības ar dzīvi (laimes kognitīvais komponents) saikni ar valsts sociāli ekonomiskajiem apstākļiem.

Ienākumu faktora ietekme uz laimes izjūtu nav identiska valstīs ar dažādu sociāli ekonomisko labklājības līmeni – noteikts, ka bagātājās valstīs ienākumiem nav būtiskas ietekmes uz laimes izjūtu, turpretī nabadzīgajās valstīs (pie kurām pieskaitāma arī Latvija, īpaši – Latgales reģions) tika konstatēta būtiska ienākumu ietekme uz laimes izjūtu (faktoru korelācija 0,59 – 0,62) (Clark, Oswald, 1994; Diener & Biswas Diener, 2002).

Minētie teorētiskie, empīriskie un statistiskie fakti aktualizē jautājumu par sociāli demogrāfisko faktoru un ekonomisko rādītāju ietekmi uz Latgales reģiona iedzīvotāju laimes izjūtu un psiholoģisko labklājību.

Pamatojoties uz K. Rifas (Ryff, 1989) psiholoģiskās labklājības koncepciju un E. Dīnera (Diener, 1994) atziņu par to, ka laimes un psiholoģiskās labklājības pētījumiem jāaptver ne tikai minēto fenomenu līmeņa izpēte, bet arī jāņem vērā to iekšējais saturs, tika veikta Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūras un psiholoģiskās labklājības satura izpēte.

Pētījumam tika izvirzīts šāds mērķis – izpētīt Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūru, psiholoģiskās labklājības saturu un sociāli demogrāfisko faktoru ietekmi uz minētajiem fenomeniem.

Atbilstoši izvirzītajam mērķim, tika formulēti pētījuma uzdevumi:

- 1) izstrādāt laimes un psiholoģiskās labklājības izpētes metodoloģiju;
- 2) noteikt Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūru un izpētīt psiholoģiskās labklājības saturu grupās ar dažādu laimes izjūtas struktūru;
- 3) izpētīt Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli demogrāfiskos determinantus.

Pētījuma jautājumi

1. Kāda ir Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūra?
2. Kāds ir Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturs?
3. Kādi sociāli demogrāfiskie faktori nosaka Latgales iedzīvotāju laimes izjūtu un psiholoģisko labklājību?

Pētījumā izmantotās empīriskās izpētes metodes:

- M. Ārgaila "Oksfordas laimes aptauja" (Oxford Happiness Questionnaire, Hills, Argyle, 2002; adaptēts: Kalvāns, Ignatjeva, 2011);

- K. Rifas "Psiholoģiskās labklājības skalas" (*Scales of Psychological Well-being, Ryff, 1989; adaptēts: Voitkāne, Miezīte, 2001*);
- metodika "Reālās laimes skalas" (*Kalvāns, Ignatjeva, 2011*);
- metodika „Ģimene, Darbs, Valsts” (*Kalvāns, Ignatjeva, 2011*);
- anketa „Sociāli demogrāfiskās stratifikācijas anketa” (*Kalvāns, 2011*).

Pētījuma bāze. Eksperimentālo izlasi veidoja Latgales reģiona iedzīvotāji, kas pārstāvēja sešus Latgales rajonus ar to centriem: Balvi, Ludza, Rēzekne, Preiļi, Daugavpils, Krāslava. Pētījumā piedalījās 475 respondenti (ieskaitot pilotpētījumu respondentus).

Datu statistiskā apstrāde tika veikta ar SPSS (*Statistical package for the Social science*) 19.0 modifikācijas variantu.

Monogrāfijas zinātniskā nozīmība un novitāte saistās ar laimes un psiholoģiskās labklājības fenomenu izpratnes padziļināšanu, to struktūras atklāšanu, sociāli demogrāfisko determinantu noteikšanu un esošo priekšstatu par laimi un psiholoģisko labklājību papildināšanu. Darba ietvaros veiktā teorētiskā un empīriskā materiāla analīze rada teorētiskos un praktiskos priekšnoteikumus laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības determinantu tālākai izpētei.

1. LATGALES IEDZĪVOTĀJU LAIMES IZJŪTAS STRUKTŪRAS UN PSIHOLOĢISKĀS LABKLĀJĪBAS SATURA EMPĪRISKĀ PĒTĪJUMA STRUKTURĀLIE UN METODOLOĢISKIE ASPEKTI

Šajā monogrāfijas nodaļā tiek aprakstīta veiktā empīriskā pētījuma programma, eksperimentālā izlase, kā arī sniegts īss izpētes metodžu apraksts.

Laimes izjūtas izpēte tiek veikta, interpretējot šo fenomenu divējādi:

- 1) pozitīvās psiholoģijas hedonisma traktējumā (*Diener, Seligman, 2002; Seligman, 2002, Kahneman, Diener & Schwartz, 2003; Diener, Seligman, 2011; u.c.*). Turpmāk laimes izjūtas definēšanai hedonisma traktējumā tiek lietots jēdziens „hedonistiskā laimes izjūta” (turpmāk lietotais apzīmējums - „HLI”);
- 2) šīs monogrāfijas ietvaros papildus laimes izjūtas hedonisma traktējumam tiek lietots jēdziens „reālā laimes izjūta” (turpmāk lietotais apzīmējums – „RLI”), kas pamatojas uz laimes izjūtas kā cilvēkam nozīmīgu vērtību realizācijas pakāpes traktējumu (*Rand, 1992; Карпинский, 2011; Theuns, Baran, Van Vaerenberg, 2012; Dunkel, 2013; u.c.*). Detalizēti jēdziens „reālā laimes izjūta” tiek aprakstīts un tā pielietošanas nepieciešamība pamatota 1.3.nodaļā.

Minētie jēdzieni ir savstarpēji papildinoši un rada iespēju daudzpusīgi izpētīt laimes izjūtas fenomenu.

Psiholoģiskās labklājības saturs (turpmāk lietotais apzīmējums – „PL”) tiek pētīts, balstoties uz pozitīvās psiholoģijas eidemoniskās tradīcijas pārstāves K.Rifas teorētiskajām atziņām un izstrādāto empīrisko metodiku „Psiholoģiskās labklājības skalas” (skat. 1.pielikumu) (turpmāk lietotais apzīmējums – „PLS”).

1.1. Empīriskā pētījuma dizains

Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūras saistībā ar PL saturu izpēte dažādos sociāli demogrāfiskajos stratos ietvēra 2 posmus: pētījuma metodiku izstrādes un ticamības stabilitātes pārbaudes posmu ar vairākiem pilotpētījumiem un pamatpētījuma posmu, kurā tiek veikta pētījuma metodiku adaptācija un pētāmo fenomenu struktūras, savstarpējās saiknes, atšķirību un ietekmējošo faktoru izpēte. Latgales iedzīvotāju sociāli demogrāfiskā stratifikācija tika veikta ar „Sociāli demogrāfiskās stratifikācijas anketas” (skat. 2. pielikumu) (*Kalvāns, 2011*) (turpmāk lietotais apzīmējums – „SDSA”) palīdzību.

Pilotpētījumā tika veikta „Oksfordas laimes aptaujas”, turpmāk lietotais apzīmējums – „OL”, (skat. 3. pielikumu) tulkošana un lingvistiskā adaptācija (ekspertu piedalīšanās, n=5), kā arī pilotpētījuma (n=10) rezultātā tika noteikti metodikas ticamības stabilitātes rādītāji.

Turklāt tika izstrādāta metodika „Reālās laimes skalas”, turpmāk lietotais apzīmējums – „RLS”, (skat. 4. pielikumu) un „Ģimene, Darbs, Valsts”, turpmāk lietotais apzīmējums – „Ģ, D, V”, (skat. 5. pielikumu), kā arī veikta šo metodiku ticamības stabilitātes noteikšana. Detalizēti minēto metodiku izveides un adaptācijas process aprakstīts 1.3. nodaļā.

Pamatpētījuma etapu vispārīgs raksturojums:

- 1) Latgales iedzīvotāju HLI struktūras izpēte ar metodikas „OL” palīdzību;
- 2) respondentu RLI struktūras izpēte, izmantojot metodiku „RLI”;
- 3) Latgales iedzīvotāju HLI un RLI struktūras un savstarpējās saiknes analīze;
- 4) Latgales iedzīvotāju PL satura analīze, izmantojot K. Rifas izveidoto metodiku „psiholoģiskās labklājības skalas”;
- 5) respondentu sociāli demogrāfisko raksturojumu (noteikti ar metodiku „SDSA”) ietekmes uz HLI, RLI un PL analīze, kā arī sociālās vides mikro un makrolīmeņa faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” analīze apvienotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”, izmantojot metodiku „Ģ,D,V”.

Pamatpētījuma etapi detalizēti aprakstīti 6. pielikumā.

Pamatpētījuma pētījuma procedūras apraksts

Pamatpētījums tika veikts Latgales reģionā, iekļaujot respondentus (n=300) no Balvu, Ludzas, Rēzeknes, Preiļu, Daugavpils un Krāslavas novada.

Pētījums tika veikts kā individuāli, tā arī frontāli respondentu brīvajā laikā pēc iepriekšējas vienošanās ar viņiem. Piedalīšanās pētījumā bija brīvprātīga.

Empīriskā pētījuma bāze: valsts izglītības iestādes, Latgales reģiona valsts iestādes un privātie uzņēmumi.

Respondentu aptauja tika veikta, izmantojot minētās pētījuma metodikas, kuru aizpildīšanai respondentiem tika sniegtas precīzas instrukcijas mutiskā un rakstiskā veidā. Tika apliecināts iegūtās informācijas konfidencialitātes jautājums. Kopējais anketu aizpildīšanas laiks variēja 90 minūšu robežās.

Iegūto rezultātu ticamība šajā pētījuma etapā tika nodrošināta ar šādiem līdzekļiem:

- pētījuma mērķiem un uzdevumiem adekvātu metodiku izmantošana;
- aptaujas veikšana reprezentatīvajā izlasē;
- standartveida aptaujas procedūra visiem respondentiem;
- standartizētas instrukcijas pielietošana visiem pētāmajiem;
- iespēja uzdot precizējošus jautājumus pirms pētījuma veikšanas;
- katrs respondents zināja par pētījuma mērķiem un konfidencialitātes ievērošanu.

Pētījuma noslēgumā pētāmajiem tika izteikta pateicība par piedalīšanos pētījumā.

Pētījuma datu matemātiskās apstrādes aparāts tika izvēlēts atbilstoši pētījuma jautājumiem, saskaņā ar kuriem empīrisku datu analīze aptvēra vairākus etapus – šie etapi iekļauj pielietotās datu matemātiskās apstrādes metodes, kas apkopotas 6.pielikumā.

Šajā pētījumā visiem statistiskajiem kritērijiem par pieļaujamu kļūdas robežu, kas saistīta ar konstatētā rezultāta izplatību uz visu populāciju, tiek pieņemts p – līmenis (statistiskās nozīmības līmenis), kas vienāds ar 0,05. Ja $0,05 < p < 0,1$, tad nozīmība tiek interpretēta statistiskās tendences līmenī.

1.2. Eksperimentālās izlases raksturojums

Lai sasniegtu empīriskā pētījuma mērķi, nepieciešams izvēlēties atbilstošu respondentu daudzumu ar izlases metodes palīdzību, kura sniedz reprezentatīvus rezultātus par pētāmo objektu (*Kristapsone, 2008*). Tā kā šajā pētījumā (pamatpētījuma daļā) tiek pētīti tikai Latgales reģiona iedzīvotāji, kuru ģenerālo kopu veido 240 093 iedzīvotāji (*pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem*), tad pētījumam nepieciešamās reprezentatīvās izlases lielums bija 300 respondenti. Pētāmā izlase ar varbūtību 5 % neatšķiras no Latgales iedzīvotāju ģenerālkopas respondentu īpatsvara (*izlases apjoma aprēķins veikts saskaņā ar: Arhipova, Bāliņa, 2003*).

Latgales iedzīvotāju eksperimentālās izlases stratifikācija tika veikta pēc šādiem sociāli demogrāfiskajiem parametriem: dzimums, vecums, ģimenes stāvoklis, izglītība, dzīves vieta, nodarbošanās, materiālā nodrošinātība, reliģiskā aktivitāte, sociālā aktivitāte.

Eksperimentālās izlases stratifikācija pēc minētajiem sociāli demogrāfiskajiem parametriem tika veikta, balstoties uz oficiālajiem Latgales iedzīvotāju ģenerālkopas statistiskajiem procentuālajiem datiem (*pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem*).

Eksperimentālā izlase tika veidota, ievērojot 2 pamatprincipus:

- 1) eksperimentālās izlases stratu atbilstība oficiālajiem statistiskajiem datiem par attiecīgo sociāli demogrāfisko parametru;
- 2) saskaņā ar statistikas teoriju, lai precīzāk raksturotu ģenerālkopu, pētāmās izlases noteikta strata lielumam nevajadzētu būt mazākam par 50 respondentiem.

Saskaņā ar izvēlētajiem sociāli demogrāfiskajiem stratiem ar gadījuma izlases metodi tika veidota eksperimentālā izlase.

Pētāmās izlases sociāli demogrāfiskie raksturlielumi ilustrēti 7. pielikumā.

Izanalizējot iegūtos sociāli demogrāfiskos datus, iespējams secināt, ka respondentu sadalījums pēc dzimuma, vecuma, ģimenes stāvokļa, izglītības un dzīves vietas ir proporcionāls.

Pēc parametra „Nodarbošanās” dominē strādājošie respondenti, pēc kuriem seko bezdarbnieki, bet mazākais respondentu skaits raksturo studējošos jauniešus – šāds nevienmērīgs sadalījums atspoguļo Latgales reģiona oficiālās statistiskās proporcijas atkarībā no respondentu nodarbošanās veida.

Jāatzīmē, ka eksperimentālās izlases sadalījums pēc materiālās nodrošinātības nav vienmērīgs – izlasē dominē respondenti ar vidēju ienākumu līmeni, savukārt mazākais skaits raksturo respondentus ar augstiem ienākumiem. Minētais fakts atspoguļo objektīvo Latgales reģiona ekonomisko situāciju, kurai raksturīgs augsts iedzīvotāju procentuālais skaits ar ienākumiem, zemākiem par valstī noteikto iztikas minimumu, kā ar zems iedzīvotāju skaits ar augstiem ienākumiem.

Tā kā nav pieejami oficiāli statistiskie dati par Latgales reģiona iedzīvotāju reliģisko un sociālo aktivitāti, tad eksperimentālās izlases veidošanā pēc minētajiem parametriem tika pielietots

princips, saskaņā ar kuru minimālais noteiktu stratu pārstāvošo respondentu skaits atbilst 50 respondentiem.

Pēc parametra „Reliģiskā aktivitāte” respondentu sadalījums ir samērā vienmērīgs, kaut gan jāatzīmē, ka proporcionāli mazākais respondentu skaits raksturo Latgales iedzīvotājus ar augstu reliģisko aktivitāti.

Savukārt pēc parametra „Sociālā aktivitāte” pētāmās izlases respondentu sadalījums nav proporcionāls, jo pētāmajā izlasē dominē sociāli aktīvie respondenti, tomēr jāatzīmē, ka respondentu skaits ar zemu sociālo aktivitāti ir pietiekams statistiski nozīmīgu rezultātu iegūšanai.

1.3. Pētījuma metodiku apraksts un adaptācijas rezultāti

Pētījuma gaitā tika tulkota un adaptēta „OL”, ka arī veikta metodikas „PLS” piemērotības analīze ar atsevišķu aptaujas indikatoru selektivitātes koeficientu aprēķina palīdzību un metodiku veidojošo skalu saskaņotības un savstarpējās korelācijas pārbaude. Turklāt tika izveidotas metodikas: „RLS” un „Ģ, D, V”.

Pētījumā izmantoto metodiku faktoru struktūras analīze, kā arī ticamības saskaņotības pārbaude tika veikta pamatpētījuma veikšanas gaitā.

Aptauju apstrādes procedūra iekļāva agregēto rādītāju ieguvu uz pētāmo parādību indikatoru sākotnējo datu pamata. Tika aprēķinātas metodiku skalu vidējās vērtības, standartnovirzes, minimālās un maksimālās vērtības.

Turpmāk dots minēto empīrisko metodiku izveides un adaptācijas apraksts.

„OL” apraksts un adaptācijas rezultāti

(Hills, Argyle, 2002; adaptēts: Kalvāns, Ignatjeva, 2011)

Viena no plašāk pielietotajām metodikām kopējā hedonistiskās (laime tiek izprasta kā bauda, kuras svarīgākais komponents ir pozitīvu emociju esamība) laimes izjūtas līmeņa noteikšanai ir Oksfordas laimes aptauja (*Oxford Happiness Questionnaire*), kuru 1989.gadā Oksfordas Universitātē izstrādāja M.Ārgails un P.Hills. Šī metodika tika izveidota ar mērķi kvantitatīvi novērtēt kopējo indivīda laimes izjūtas līmeni.

Šī pētījuma ietvaros metodikas pielietošanas mērķis ir noteikt Latgales iedzīvotāju HLI struktūru veidojošos faktorus, uz kuru pamata tiek izdalītas respondentu grupas ar dažādu HLI.

Minētā aptauja tika pielietota lielākajā daļā laimes pētījumu, kuri tika veikti Oksfordā. Kopējā šīs metodikas ticamība ir ļoti augsta ($\alpha=0,91$) (*Hills, Argyle, 2002*).

„OL” struktūru veido 29 apgalvojumi, kas respondentiem jānovērtē pēc Likerta sešu ballu skalas.

Metodikas „OL” lingvistiskā adaptācija ietvēra metodikas oriģinālā varianta tulkošanu latviešu valodā un atkārtoto tulkošanu angļu valodā. Tulkošanas procesu veica divi neatkarīgi angļu valodas speciālisti. Tulkotie anketas varianti tika nodoti trīs neatkarīgu ekspertu vērtējumam, kura rezultātā tika veiktas nepieciešamās korekcijas un precizējumi, salīdzinot ar aptaujas oriģinālu.

Lai pārbaudītu tulkojuma kvalitāti, tika veikta atkārtotās testēšanas procedūra: pirmajā etapā respondenti aizpildīja anketas oriģinālo variantu, otrajā etapā tika aizpildīts anketas tulkotais variants. Tika noteikts, ka korelācija (*Spearman's rho Correlation Coefficient*) starp oriģinālās un tulkotās metodikas indikatoriem variē ir 0,711–0,797 robežās, kas liecina par pietiekamu lingvistiskās adaptācijas kvalitāti.

Turpmākā metodikas „OL” adaptācija tika veikta pamatpētījuma etapā, izmantojot eksperimentālajā izlasē (n=300) iegūtos datus.

„OL” aptaujas faktoru struktūras analīzes rezultātā (KMO=0,909) tika iegūti trīs faktori (skat. 1.tabulu), kas raksturo respondentu HLI struktūru un kuri tika mērīti ar intervālu skalas palīdzību.

1. tabula

„OL” faktoru struktūra un indikatoru faktorslodzes

Faktori	Indikatori	(1)	(2)	(3)
1) Apmierinātība ar dzīvi kopumā	Es protu atrast skaisto daudzās lietās	0,698		
	Es jūtos pilnīgi možs	0,622		
	Es nejūtos īpaši vesels	0,607		
	Dzīvē mani viss apmierina	0,598		
	Es varu atrast laiku visam, ko vēlos darīt	0,561		
	Man nav viegli pieņemt lēmumus	0,562		
	Dzīve ir skaista	0,551		
	Es jūtu, ka mani pārpilda enerģija	0,527		
	Pamodies, es reti jūtos atpūties	0,496		
	Man vienmēr ir, ko darīt, ar ko nodarboties	0,471		
	Es jūtu, ka dzīve ļoti atalgo mani	0,447		
(2) Pozitīvu emociju esamība	Es neizjūtu prieku no saskarsmes ar cilvēkiem		0,688	
	Es esmu patiesi ieinteresēts citos cilvēkos		0,578	
	Es uzskatu, ka vairums lietu manā dzīvē ir iepriecinošas		0,575	
	Es neuzskatu, ka esmu pievilcīgs		0,569	
	Es neuzskatu, ka pasaule ir laba vieta		0,561	
	Es bieži priecājos un sajūsminos		0,526	
	Man ir ļoti siltas jūtas gandrīz pret ikvienu		0,551	
(3) Pozitīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā	Es īpaši neizjūtu, ka manai dzīvei ir jēga un mērķis			0,657
	Es jūtos spējīgs paveikt visu			0,632
	Es parasti spēju labvēlīgi ietekmēt notikumus			0,605
	Es vienmēr labi iespaidoju citus cilvēkus			0,552
	Es jūtu, ka ne sevišķi labi kontrolēju savu dzīvi			0,517
	Es nejūtos sevišķi apmierināts ar to stāvokli dzīvē, kurā esmu			0,460
	Ir atšķirība starp to, ko es vēlētos izdarīt, un to, ko es esmu izdarījis			0,456
Savu nākotni es nevērtēju īpaši optimistiski			0,415	
Summārā dispersija		18,6%	15,1%	10,1%
Kronbaha alfa		0,880	0,823	0,641

Kronbaha Alfa kritērijs variē 0,65–0,88 robežās, kas raksturo metodikas ticamību kā pietiekamu vai labu.

Nākamajā metodikas „OL” datu matemātiskās apstrādes etapā ar divpakāpju klasteranalīzes palīdzību tika veikta respondentu klasifikācija izdalīto laimes izjūtas struktūras faktoru telpā, kā rezultātā tika iegūtas piecas respondentu grupas, kuras raksturo Latgales iedzīvotāju HLI struktūru. Detalizēts minēto grupu apraksts sniegts šīs monogrāfijas 2.1. nodaļā.

Metodikas „PLS” apraksts
(*Ryff, 1989, adaptēts: Voitkāne, Miezīte, 2002*)

Dotā pētījuma ietvaros metodikas mērķis bija izpētīt Latgales iedzīvotāju PL saturu un iegūt apkopotu PL rādītāju.

Saskaņā ar metodikas autori K. Rifu šīs metodikas mērķis ir izpētīt respondentu PL saturu, kuru veido 6 faktori (skat. 2. tabulu). Metodikas struktūras pamatā ir 56 apgalvojumi, kas respondentiem jānovērtē pēc Likerta sešu ballu skalas.

K. Rifas „PLS” izpētes metodikas atsevišķu skalu ticamību var vērtēt kā pietiekami augstu, kaut gan jāatzīmē, ka zemākā ticamība raksturo skalu „Personiskā izaugsme” (skat. 2. tabulu).

2. tabula

„PLS” Kronbaha Alfa koeficienti (N= 469) (pēc Ryff, 1989)

<i>Psihologiskās labklājības satura faktori</i>	<i>Kronbaha Alfa koeficienti</i>
Pozitīvas attiecības ar citiem	0,77
Autonomija	0,72
Prasme īstenot ikdienas vajadzības	0,78
Personiskā izaugsme	0,57
Sevis pieņemšana	0,72
Dzīves mērķa izjūta	0,72

Metodikas rezultāti tiek interpretēti ar 2. tabulā ilustrēto faktoru palīdzību.

Rezultātu apstrādē agregētie aptaujas skalu rādītāji tiek iegūti kā atbilstošo indikatoru vidējie rādītāji.

Pētījumā izmantoto metodiku adaptācijas procesā tika veikta metodikas PL piemērotības analīze ar atsevišķu aptaujas indikatoru selektivitātes koeficientu aprēķina palīdzību (skat. 8. pielikumu). Minētā analīze tika veikta pamatpētījuma gaitā eksperimentālajā izlasē (n=300). Indikatoru ar zemu selektivitātes koeficientu izslēgšana no aptaujas rada iespēju paaugstināt aptaujas atsevišķu skalu iekšējo saskaņotību un pētījuma rezultātu kvalitāti kopumā.

Tika konstatēts, ka zemākie selektivitātes koeficienti raksturīgi aptaujas faktora „Personiskā izaugsme” i10 un i16 indikatoriem, faktora „Dzīves mērķa izjūta” i53 indikatoram un faktora „Sevis akceptēšana” i30, i48 un i54 indikatoriem (skat. 8. pielikumu).

Izslēdzot minētos indikatorus ar zemu selektivitātes koeficientu, paaugstinājās metodikas „PLS” veidojošo faktoru iekšējā saskaņotība.

Lai varētu pielietot PL agregēto rādītāju (tiek aprēķināts kā atsevišķu metodikas skalu vidējais aritmētiskais rādītājs), tika aprēķināta metodikas „PLS” struktūru veidojošo skalu savstarpējā korelācija, izmantojot Pīrsona korelācijas koeficientu (skat. 3. tabulu).

3. tabula

„PLS” skalu savstarpējā korelācija

<i>„PLS” skalas</i>	<i>Pozitīvas attiecības ar citiem</i>	<i>Autonomija</i>	<i>Prasme īstenot ikdienas vajadzības</i>	<i>Personiskā izaugsme</i>	<i>Dzīves mērķa izjūta</i>
Autonomija	0,179	1			
Prasme īstenot ikdienas vajadzības	0,576	0,354	1		
Personiskā izaugsme	0,442	0,245	0,415	1	
Dzīves mērķa izjūta	0,479	0,192	0,487	0,591	1
Sevis akceptēšana	0,453	0,386	0,584	0,343	0,359

Kā parāda veiktā analīze, „PLS” skalas nozīmīgi korelē savā starpā. Visam metodikas „PLS” indikatoru kopumam Kronbaha Alfa koeficients sastāda 0,884.

Metodikas „Reālās laimes skalas” izveide

Metodika „RLS” saturiski ir veidota kā ranžēšanas skala, kurā respondentiem tiek piedāvāts novērtēt subjektīvo nozīmīgumu un realizācijas pakāpi 17 indikatoriem, kas nosaka viņu RLI. Šie indikatori saistīti ar cilvēka dzīves vērtībām un atspoguļo dažādus cilvēka esības aspektus.

Metodikas „RLS” indikatoru izdalīšana un iekļaušana metodikā tika realizēta vairākos etapos un tika veikta atbilstoši specializēto pētījumu metodiku izstrādes prasībām (Серкин, 2007).

Metodikas izstrādes *pirmajā etapā* tika veikta teorētiskās literatūras analīze par laimes fenomena būtību (Diener, 1984, 1994; Emmons & Diener, 1985; Rand, 1992; Compton, Smith, Cornish, & Qualls, 1996; Lyubomirsky, & Ross, 1997; Lyubomirsky, & Lepper, 1999; Seligman, 2000, 2002; Argyle, 2003; Diener, Seligman, 2004). Tika izveidots jēdziens RLI un novērtētas šī jēdziena izmantošanas iespējas un ierobežojumi.

Otrajā metodikas izveides etapā tika izdalīti nozīmīgākie indikatori, kas ietekmē laimes izjūtu. Tā kā novērtēšanai piedāvātie indikatori atspoguļo vērtības, pilotpētījuma gaitā respondentiem (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas studenti un viņu vecāki; n=65) tika piedāvāta M. Rokiča metodika „Vērtību orientācijas” (pēc Раїгородский, 1998), kura rada iespēju noteikt nozīmīgākās vērtības. M. Rokiča metodikas instrukcija tika modificēta – respondentiem tika piedāvāts ranžēt vērtības pēc to nozīmīguma laimes izjūtas sasniegšanā. Rezultātā tika izdalītas 10 nozīmīgākās vērtības: laba veselība, aktīva, darbīga dzīve, laimīga ģimenes dzīve, materiālā nodrošinātība, sociālo attiecību esamība, brīvība, interesants darbs, radošums, pozitīvs pašnovērtējums, pašrealizācija.

Trešajā metodikas izveides etapā, pamatojoties uz zinātniskās literatūras teorētisko analīzi, minētās vērtības tika papildinātas tādā veidā, lai tās saturiski aptvertu plašāku cilvēka dzīves jomu spektru, kas spēj ietekmēt RLI. Metodika tika papildināta ar indikatoriem: „Atbalstošas sociālās attiecības” (mīlestība, ģimene, draugi, paziņas, darba kolēģi), „Dzīves stabilitātes izjūta” (pārlicinātība par tagadni un nākotni), kā arī indikatoriem „Izglītība” un „Ticība Dievam” (garīgums). Minēto indikatoru ietekmi uz laimes izjūtu apliecina daudzu pētnieku zinātniskās atziņas (Argyle, 2003; Theuns, Baran, Van Vaerenbergh, 2012; Dunkel, 2013; u.c.).

Ceturtajā etapā tika aprobēts metodikas darba variants, kas iekļāva 14 indikatorus. Tika veikts pilotpētījums, kurā piedalījās 50 Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas studenti un viņu vecāki. Pētāmajiem tika piedāvāts ranžēt minētos 14 indikatorus pēc nozīmīguma, kā arī nepieciešamības gadījumā iekļaut indikatorus, kas pēc respondentu viedokļa ir nozīmīgi laimes izjūtas sasniegšanā.

Pilotpētījuma rezultātu analīze sekmēja indikatoru: „Likumība”, „Taisnīgums” un „Sabiedriskā atzinība” iekļaušanu galīgajā aptaujas variantā.

Metodikas izveides *piektajā etapā* tika iegūts galīgais aptaujas variants, kurā tika iekļauti 17 indikatori (skat. 4. pielikumu).

Metodikas ticamības stabilitātes pārbaude tika veikta, iesaistot minētajā pilotpētījumā pārstāvēto respondentu grupu (n=50), ar atkārtotās testēšanas palīdzību. Intervāls starp izmēģinājumiem sastādīja 3 nedēļas. Pirmās un atkārtotās testēšanas korelācijas koeficients (*Spearman's rho Correlation Coefficient*) starp aptaujas indikatoriem variēja 0,687–0,831 robežās, kas norāda uz izmantotās metodikas precizitātes un rezultātu stabilitātes atbilstību psihodiagnostikas prasībām (Лепский, 1998).

Tālāk dots metodikas adaptācijas rezultātu apraksts, kura tika veikta pamatpētījuma etapā (n=300).

Metodikas „RLS” adaptācijas un apstrādes sākuma posmā tika izanalizēta metodikas faktoru struktūra (*Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization; KMO=0,795*).

Faktoranalīze radīja iespēju noteikt pētāmās parādības trīs faktoru struktūru, kurai atbilst šādi faktori: „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”, „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi”, „Pozitīvas sociālās attiecības”.

Ticamības saskaņotības noteikšanai tika izmantots Kronbaha Alfa koeficients, kas dotajai metodikai variē 0,616–0,682 robežās (skat. 4. tabulu), kas liecina par pietiekamu atsevišķu metodikas punktu saskaņotību.

Metodikas „RLS” faktoranalīzes rezultātā izdalītajiem faktoriem tika aprēķināti agregētie rādītāji, kas iegūti, summējot indikatoru vērtības atbilstošajos faktoros.

Nākamajā metodikas „RLS” adaptācijas etapā tika veikta aptaujas indikatoru analīze. Tika aprēķinātas metodikas indikatoru vidējās vērtības pēc respondentu reālajiem sasniegumiem, atsevišķu indikatoru nozīmīguma un to svara (skat. 9. pielikumu).

Metodikas „RLS” faktoriālā struktūra un reālo sasniegumu indikatoru faktorslodzes

<i>Faktori</i>	<i>Indikatori</i>	<i>(1)</i>	<i>(2)</i>	<i>(3)</i>
(1) Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām	Materiālā nodrošinātība	0,723		
	Likumība	0,713		
	Drošība	0,581		
	Taisnīgums	0,576		
	Garīgums (ticība Dievam)	0,488		
(2) Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi	Radošums		0,743	
	Aktīva, darbīga dzīve		0,624	
	Sava potenciāla realizācija		0,609	
	Interesants darbs		0,529	
	Pozitīvs pašnovērtējums		0,486	
	Pašnoteikšanās iespēja (brīvība)		0,438	
	Laimīga ģimenes dzīve			0,700
	Atbalstošas sociālās attiecības			0,619
	Sabiedriskā atzinība			0,575
	Dzīves stabilitātes izjūta			0,489
Summārā dispersija		14,7%	13,9%	13,8%
Kronbaha alfa		0,616	0,659	0,682

Šī pētījuma uzdevumu kontekstā būtiskāka ir RLI faktoru veidojošo indikatoru svara analīze, jo indikatoru svars atspoguļo gan attiecīgā indikatora nozīmīgumu, gan tā realizācijas pakāpi –tādējādi tas veic būtiskāko ieguldījumu respondentu RLI. Minētā iemesla dēļ tiek aprakstīti tikai RLI faktoru indikatoru svara (tika aprēķināts, reizinot atbilstošā indikatora nozīmīguma vērtējumu un respondentu reālo sasniegumu līmeni pēc šī indikatora) analīzes rezultāti.

Kā redzams 1. attēlā, lielākais svars respondentu kopējā RLI struktūrā raksturo tādus indikatorus kā „Laimīga ģimenes dzīve”, „Laba veselība” un „Atbalstošas sociālās attiecības”. Savukārt mazākais svars raksturo indikatorus „Radošums”, „Likumība” un „Sabiedriskā atzinība”.

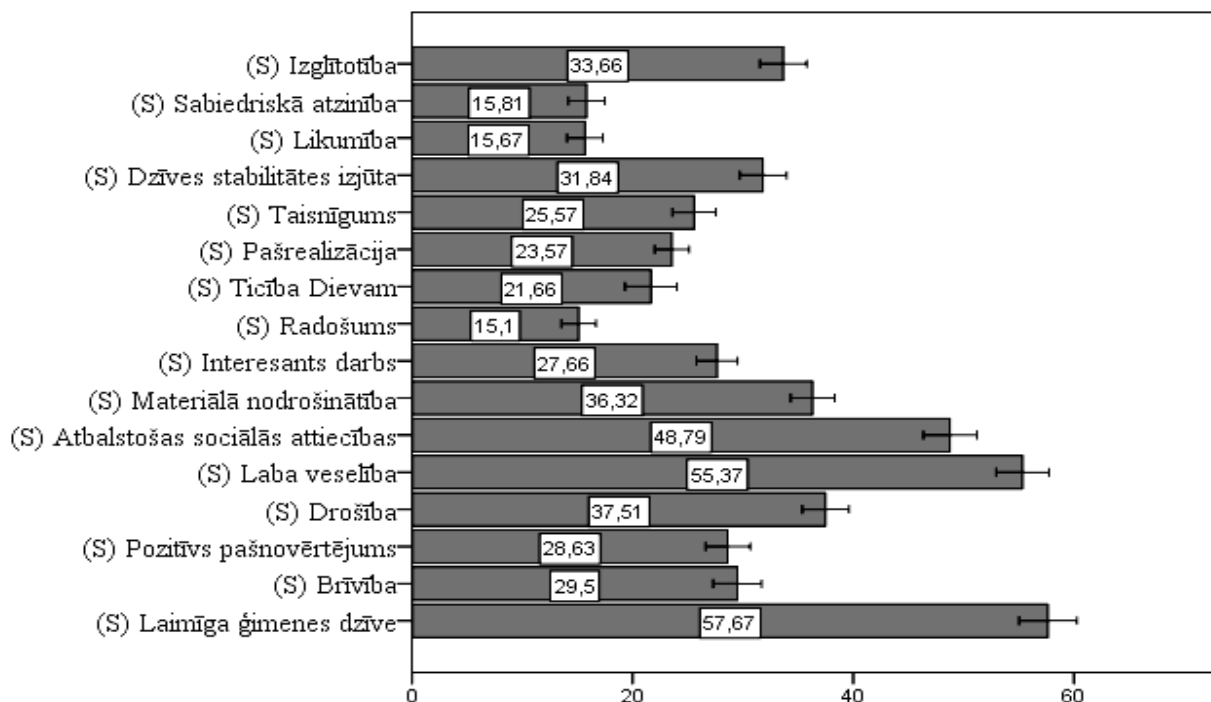
Respondentiem tika piedāvāts sadalīt visus metodikas „RLS” indikatorus četrās grupās:

- G1 – indikatori, kas ir apmierināti jūsu dzīvē, bet nav jums svarīgi;
- G2 – indikatori, kas ir apmierināti jūsu dzīvē un ir jums svarīgi;
- G3 – indikatori, kas nav apmierināti jūsu dzīvē un nav jums svarīgi;
- G4 – indikatori, kas nav apmierināti jūsu dzīvē, bet ir jums svarīgi.

Summējot atbilstošo indikatoru nozīmības vērtības, iespējams iegūt katras minētās grupas nozīmību. Tika noteikts, ka lielākais svars RLI struktūrā ir G2 grupai. Turpmāk dota šīs grupas analīze.

Veicot G2 grupas analīzi, iespējams secināt, ka nozīmīgākie indikatori, kuri ir apmierināti respondentu dzīvē un ir viņiem svarīgi, ir „Laimīga ģimenes dzīve” (247 respondenti), „Laba veselība” (217 respondenti), „Atbalstošas sociālās attiecības” (214 respondenti), „Izglītība” (161 respondents), „Aktīva darbīga dzīve” (120 respondenti) un „Materiālā nodrošinātība” (100 respondenti). Savukārt nenozīmīgi un vismazāk realizēti Latgales iedzīvotāju dzīvē ir „Sabiedriskā

atzinība” (29 respondenti), „Likumība” (36 respondenti) un „Radošums” (36 respondenti) (skat. 10. pielikumu).

1. attēls. Metodikas „RLS” indikatoru svars

Metodikas „Ģimene, Darbs, Valsts” apraksts un adaptācijas rezultāti (Ē.Kalvāns, S.Ignatjeva)

Šajā pētījumā ar metodikas „Ģ, D, V” palīdzību tika detalizēti analizēti būtiskākais (pēc metodikas „RLS” rezultātiem) respondentu HLI noteicošais faktors „Ģimene”, kā arī faktors „Darbs”, kas pēc vairāku pētījumu rezultātiem korelē ar HLI kognitīvo komponentu (apmierinātību) un psiholoģisko labklājību (Clark, Oswald, 1994; Argyle, 2001; Warr, 2007; Kanji, Chopra, 2009). Minētie faktori pārstāv sociālās vides mikrolīmeni.

Turklāt ar minētās metodikas palīdzību tika analizēts faktors „Valsts” kā personības sociālās vides makrolīmeņa faktors, kurš ietekmē tās laimes izjūtu.

Metodikas mērķis ir detalizēti izpētīt Latgales iedzīvotāju apmierinātību ar sociālās vides mikro un makrolīmeņa faktoriem „ģimene”, „darbs” un „valsts”, šo faktoru saturu, kā arī to ietekmi uz Latgales iedzīvotāju HLI.

Katrs no piedāvātajiem faktoriem tika pārstāvēts ar 14 indikatoru palīdzību, kas tika novērtēti gan no ideālo priekšstatu par tiem, gan no reālās situācijas vērtējuma pozīcijām (skat. 5. pielikumu).

Metodika „Ģ, D, V” tika veidota pēc semantiskā diferenciāla principa. Tās izstrādes procedūra tika veikta saskaņā ar psihodiagnostikas prasībām specializēto semantisko diferenciālu veidošanā (Серкин, 2004) un ietvēra vairākus etapus.

Pirmajā etapā tika noteikti metodikas saturam relevantie jēdzieni un dots to teorētiskais apraksts.

Jēdziena „Ģimene” teorētiskajai izstrādei tika veikta tādu autoru kā T. Andrejevas (2005), E. Eidemillera, V. Justickisa (2009), V. Satīras (2006), Ā. Karpovas (2006), C.M. Lee (2010), C.J. Totenhagena (2012) atziņu analīze.

Jēdziena „Darbs” teorētiskajai izstrādei tika veikta tādu autoru kā N. Kostenko, G. Zuščinas, J. Romanova (2003), I. Akindinova (2000), A. Zdravomislova (2003), L. Millvarda (2005) zinātnisko atziņu analīze.

Jēdziena „Valsts” (psiholoģiskā aspekta) teorētiskajai izstrādei tika veikta tādu autoru kā A. Čerdanceva (2000), I. Kiseļovas, V. Kogzbaņenko (2002), A. Vendta (1994), J. Nye (2003) zinātnisko atziņu analīze.

Otrajā metodikas izveides etapā tika izveidots sākotnējais metodikas faktoru “Ģimene”. “Darbs” un “Valsts” indikatoru krājums. Ar šo mērķi pilotpētījuma gaitā eksperimentālajai grupai (n=65) tika piedāvāts aprakstīt katru no pētāmajiem metodikas faktoriem, izmantojot jebkurus raksturlielumus. Kopumā tika iegūti 58 faktora „Ģimene”, 45 faktora „Darbs” un 40 faktora „Valsts” raksturlielumi. Iegūto datu analīzes rezultātā tika atlasīti nozīmīgākie, biežāk lietotie lielumi.

Trešajā metodikas izveides etapā tika izveidots otrais indikatoru krājums, pamatojoties uz relevantas zinātniskās literatūras analīzi, izmantojot iepriekš aprakstītajā pilotpētījumā iegūtos faktoru raksturlielumus. Pilotpētījumā iegūtie lielumi tika salīdzināti ar zinātniskajā literatūrā biežāk minētajiem faktoru “Ģimene”, “Darbs” un “Valsts” aprakstošajiem jēdzieniem.

Jāatzīmē, ka metodika “Ģ, D, V” pamatā aptver sociāli psiholoģiskos un individuāli psiholoģiskos pētāmo faktoru raksturlielumus, jo dotajā pētījumā tika izmantota arī “SDSA”, kurā akcentēti tieši respondentu sociāli demogrāfiskās īpašības.

Rezultātā tika iegūta faktoru “Ģimene”. “Darbs” un “Valsts” indikatoru kopa, kurā katru no faktoriem pārstāvēja 20 indikatori.

Ceturtajā metodikas “Ģ, D, V” izstrādes etapā tika veikts pilotpētījums (n=50), kurā respondentiem (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas studenti un viņu vecāki) tika piedāvāts izvēlēties no iepriekšējā etapā izveidotās indikatoru kopas nozīmīgākos indikatorus, kas atspoguļo pētāmo faktoru būtību. Šajā etapā metodikas indikatoru skaits katram pētāmajam faktoram tika reducēts līdz 14 nozīmīgākajiem indikatoriem.

Tādējādi katrs no metodikas faktoriem “Ģimene”, “Darbs” un “Valsts” tika atspoguļots ar 14 indikatoru palīdzību, kas tika novērtēti gan no reālo sasniegumu, gan no ideālo priekšstatu viedokļa par šiem faktoriem. Piedāvātie indikatori rada iespēju daudzpusīgi izpētīt respondentu sociālās vides mikro un makrolīmeņus, nodrošinot vienotu analītisko pieeju.

Iegūtie metodikas indikatori apraksta faktoru “Ģimene” sociālo, individuāli psiholoģisko raksturlielumu un respondenta subjektīvās attieksmes pret ģimeni skatījumā.

Faktors “Darbs” tiek aprakstīts sociālo, prasību pret darbinieku, darbinieka pašrealizācijas profesionālajā sfērā raksturlielumu un darbinieka attieksmes pret savu profesionālo darbību skatījumā.

Savukārt faktors „Valsts” tiek aprakstīts valsts specifisko objektīvo īpatnību, funkciju realizācijas un respondenta subjektīvās attieksmes pret valsti griezumā.

Metodikas izveides noslēguma etapā pilotpētījuma rezultātā (n=50) ar atkārtotās testēšanas palīdzību tika noteikti metodikas „Ģ, D, V” ticamības stabilitātes rādītāji (*Spearman’s rho Correlation Coefficient: 0,757–0,848*), kas norāda uz izmantotās metodikas precizitātes un rezultātu stabilitātes atbilstību psihodiagnostikas prasībām (*Лепский, 1998*).

Agregētie pētāmo faktoru rādītāji tiek aprēķināti kā atbilstošo indikatoru summa. Katram faktoram tiek novērtēts reālais respondenta sasniegumu līmenis, ideālais līmenis un attiecība starp reālo un ideālo līmeni.

Turpmāk dots metodikas „Ģ, D, V” adaptācijas, kura tika veikta pamatpētījuma (n=300) veikšanas gaitā, apraksts.

Metodikas adaptācijas sākuma posmā notika metodikas indikatoru faktoranalīze, kuras rezultātā metodikas indikatoru telpā tika izdalītas trīs skalas katrai no metodikas faktoriem (skat. 5.–7. tabulu). Ticamības saskaņotības rādītāji tika aprēķināti gan respondentu ideālajiem priekšstatiem par attiecīgajiem faktoriem (tabulās lietotais apzīmējums – „(I)”), gan arī reālās situācijas vērtējumam pēc atbilstošajiem faktoriem (tabulās lietotais apzīmējums – „(R)”).

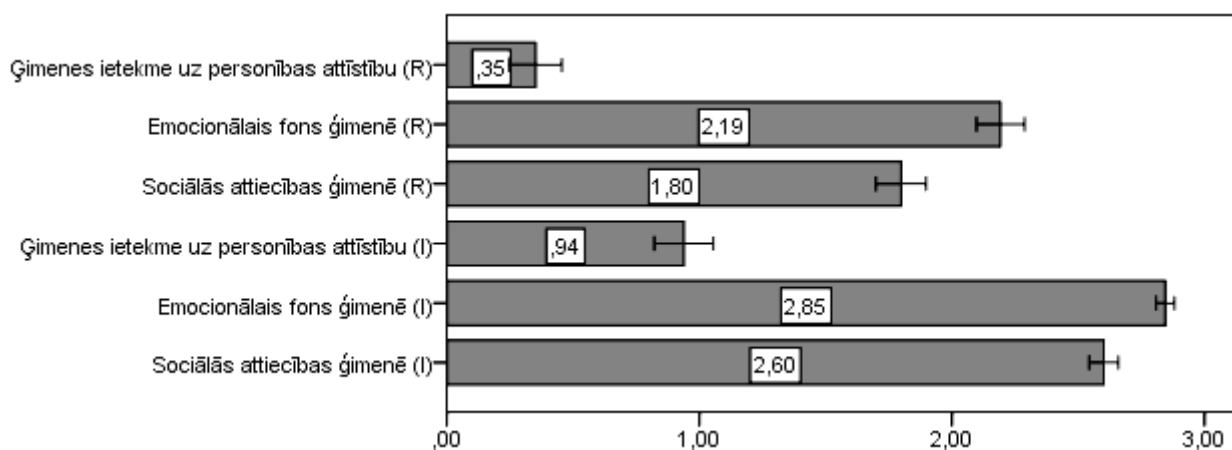
Noteiktās Kronbaha Alfa koeficienta vērtības variē robežās no 0,663 līdz 0,792, kas liecina par pietiekamu atsevišķu indikatoru saskaņotības līmeni attiecīgajās skalās.

Vidējo vērtību analīze reālajām un ideālajām faktora „Ģimene” skalām rada iespēju iegūt sākotnējo priekšstatu par Latgales iedzīvotāju apmierinātību ar savām ģimenes attiecībām (skat. 2. attēlu). Augstāk novērtētā skala pēc reālajiem un ideālajiem parametriem ir „Emocionālais fons ģimenē”. Šīs skalas ideālā (2,85) un reālā (2,19) līmeņa vērtības ir tuvas, kas liecina par respondentu apmierinātību ar savas ģimenes emocionālo fonu.

5. tabula

Faktora „Ģimene” skalu struktūra

<i>Skalas</i>	<i>Indikatori</i>	<i>Kronbaha alfa</i>
Sociālās attiecības ģimenē	Savstarpējos sakarus zaudējušas – Saliedētas	0,663 (I)
	Nestabilas – Stabilas	0,681 (R)
	Gatavas kompromisiem – Bezkompromisa	
	Sociāli labvēlīgi vērtējamas – Sociāli nelabvēlīgi vērtējamas	
	Problēmas atrisinošas – Problēmas radošas	
Emocionālais fons ģimenē	Nemīlams – Mīlošs	0,732 (I)
	Vienaldzīgs – Atbalstošs	0,792 (R)
	Emocionāli komfortabls – Emocionāli nekomfortabls	
Ģimenes ietekme uz personības attīstību	Bez lielām prasībām – Prasīga	0,672 (I)
	Neierobežojoša – Ierobežojoša	0,641 (R)
	Attīstoša – Attīstību ierobežojoša	
	Fiziski nekomfortabla – Fiziski komfortabla	
	Pienākumus neuzliekoša – Pienākumus uzliekoša	

2. attēls. Faktora „Ģimene” reālo un ideālo skalu vidējās vērtības

Nākamā augstāk novērtētā skala ir „Sociālās attiecības ģimenē”. Analizējot šīs skalas reālo (2,60) un ideālo (1,80) līmeni, iespējams konstatēt, ka respondenti kopumā ir apmierināti ar savas ģimenes iekšējām sociālajām attiecībām. Savukārt nākamā skala „Ģimenes ietekme uz personības attīstību” atklāj, ka respondenti pietiekami nenovērtē šīs skalas nozīmīgumu savā dzīvē, par ko liecina zems skalas novērtējuma ideālais līmenis (0,94), kā arī reālās situācijas vērtējums pēc minētās skalas ir zemā līmenī (0,35).

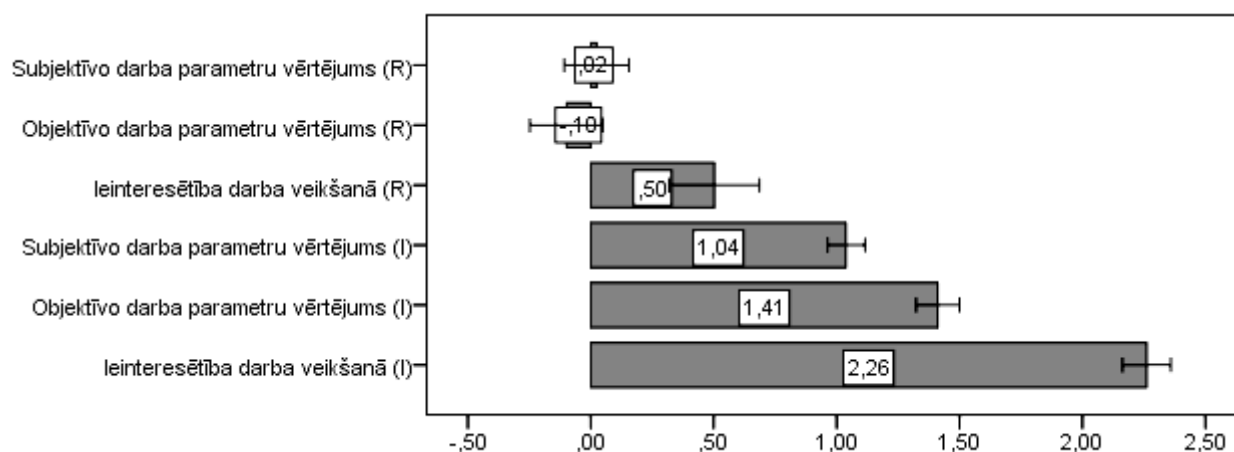
6. tabula

Faktora „Darbs” skalu struktūra

Skalas	Indikatori	Kronbaha alfa
Ieinteresētība darba veikšanā	Neinteresants – Interesants	0,665 (I)
	Nerada apmierinājumu – Rada apmierinājumu	0,665 (R)
	Nav saistīts ar dzīves aicinājumu – Ir saistīts ar dzīves aicinājumu	
	Nav perspektīvs – Perspektīvs	
Objektīvo darba parametru vērtējums	Nekvalificēts – Kvalificēts	0,681 (I)
	Nav bīstams – Bīstams	0,620 (R)
	Veselībai labvēlīgs – Kaitīgs veselībai	
	Zemu atalgots – Augsti atalgots	
	Normēts darba laiks – Nenormēts darba laiks	
Subjektīvo darba parametru vērtējums	Vienkāršs – Sarežģīts	0,671 (I)
	Nav radošs – Radošs	0,617 (R)
	Nav prestižs – Prestižs	
	Nav atbildīgs – Atbildīgs	
	Brīvprātīgs – Piespiedu	

Noteiktās Kronbaha Alfa koeficienta vērtības pēc faktora „Darbs” iegūtajām skalām variē robežās no 0,617 līdz 0,681, kas liecina par pietiekamu atsevišķu indikatoru saskaņotības līmeni attiecīgajās skalās.

Tika noteiktas vidējās vērtības reālajiem un ideālajiem faktora „Darbs” skalām (skat. 3.attēlu).

3. attēls. Fkatora „Darbs” reālo un ideālo skalu vidējās vērtības

Augstākais vērtējums konstatēts skalas „leinteresētība darba veikšanā” ideālajam novērtējumam (2,26), šīs skalas vērtējums pēc reālās situācijas ir 0,50, kas liecina par zemu respondentu interesi par savu profesionālo pienākumu veikšanu.

Skalas „Objektīvo darba parametru vērtējums” ideālais vērtējums ir 1,41, bet šīs pašas skalas reālais novērtējums ir negatīvs (-0,10), kas liecina, ka repondentiem ir negatīva attieksme pret veicamā darba objektīvajiem parametriem.

Zemākais novērtētās skalas ideālajā vērtējumā (1,04) ir „Subjektīvo darba parametru vērtējums”, kas liecina, ka respondentiem nav augstas prasības pret darba subjektīvajiem parametriem, savukārt zems šīs skalas reālo sasniegumu vērtējums (0,20) atklāj zināmu respondentu neapmierinātību ar darba subjektīvajiem parametriem.

Metodikas „G, D, V” faktora „Valsts” skalu iekšējās saskaņotības rādītāji variē robežās no 0,640 līdz 0,878, kas liecina par pietiekamu vai labu atsevišķu indikatoru saskaņotības līmeni attiecīgajās skalās.

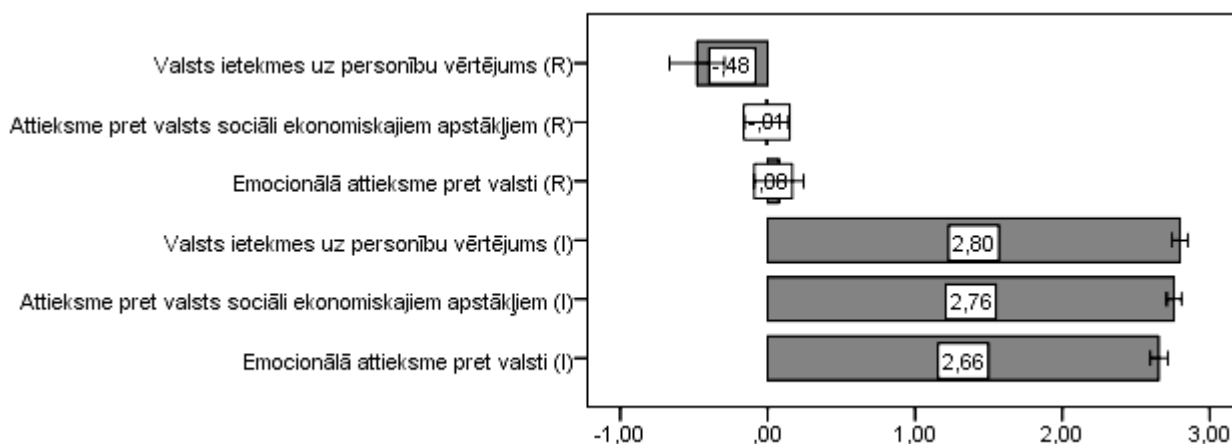
Tika noteiktas vidējās vērtības reālajām un ideālajām faktora „Valsts” skalām (skat. 4. attēlu).

Pēc faktora „Valsts” reālā vērtējuma iespējams konstatēt, ka zemākais vērtējums raksturīgs skalai „Valsts ietekme uz personības attīstību”, turklāt šīs skalas vērtējums ir negatīvs (-0,48) – tātad respondenti uzskata, ka pašreizējā reālā valsts ietekme uz personību ir drīzāk negatīva, nekā pozitīva.

Kopumā faktora „Valsts” reālo un ideālo skalu vidējo vērtību analīzes rezultātā iespējams konstatēt, ka pastāv būtiska atšķirība starp respondentu ideālajiem priekšstatiem par valsti un reālo valsts vērtējumu. Šāda atšķirība liecina par respondentu neapmierinātību ar valsts sociāli ekonomiskajiem apstākļiem, ietekmi uz personību un negatīvu emocionālo attieksmi pret valsti. Faktora „Valsts” visu skalu vidējais ideālais līmenis ir augsts un aprēķinātās vērtības ir pietiekami tuvas, kas liecina par respondentu augstu pretenziju līmeni pret valsti.

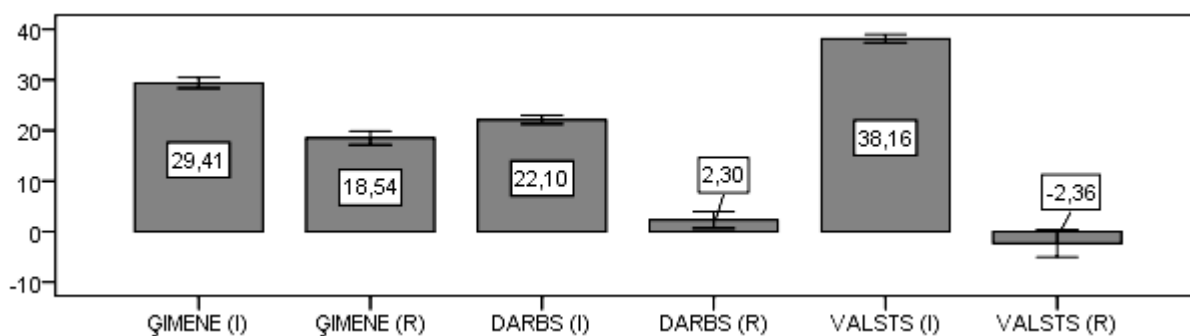
Faktora „Valsts” skalu struktūra

Skalas	Indikatori	Kronbaha alfa
Emocionālā attieksme pret valsti	Cieņu radoša – Cieņu neradoša	0,670 (I)
	Man vienaldzīga – Man nozīmīga	0,848 (R)
	Mīļa – Nav mīļa	
	Stipra – Vāja	
	Atvērta – Noslēgta	
Attieksme pret valsts sociāli ekonomiskajiem apstākļiem	Totalitāra – Demokrātiska	0,640 (I)
	Atpalikusi – Attīstīta	0,840 (R)
	Atkarīga – Neatkarīga	
	Beztiesiska – Tiesiska	
	Nabadzīga – Bagāta	
	Sabrūkoša – Labklājīga	
Valsts ietekmes uz personību vērtējums	Apvienojoša – Šķiroša	0,724 (I)
	Aizsargājoša – Neaizsargājoša	0,878 (R)
	Personības attīstību veicinoša – Personības attīstību bremsējoša	

4. attēls. Faktora „Valsts” reālo un ideālo skalu vidējās vērtības

Metodikas „Ģ, D, V” attiecīgo skalu nozīmīguma (ideālie skalu rādītāji) un reālās situācijas vērtējuma agregētie rādītāji (tika aprēķināti kā attiecīgo skalu „Ģimene”, „Darbs” un „Valsts” atbilstošo indikatoru summas) apstiprina faktoru atsevišķo skalu vidējo vērtību analīzes rezultātā noteiktās tendences (skat. 5. attēlu).

5. attēls. Faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” agregēto rādītāju vidējās vērtības

Augstāk novērtētais faktors pēc ideālā vērtējuma ir faktors „Valsts” (38,16), tajā pašā laikā šis faktors ir ieguvis zemāko respondentu novērtējumu pēc reālā stāvokļa, turklāt šī faktora novērtējums ir negatīvs (-2,36). Tātad pēc šī faktora indikatoriem iespējams konstatēt respondentu neapmierinātību.

Nākamais faktors pēc respondentu vērtējuma ir faktors „Ģimene”. Šo faktoru raksturo augsts vidējais vērtējums gan pēc ideālā (29,41), gan pēc reālā (18,54) novērtējuma. Kaut gan pastāv zināma diference starp ideālo un reālo faktora vērtējumu, tomēr iespējams secināt, ka kopumā respondenti ir apmierināti ar savām ģimenes attiecībām.

Faktora „Darbs” ideālā un reālā stāvokļa vidējos vērtējumos vērojama būtiska diference: ideālais vērtējums IR 22,10, bet reālais – 2,30. Tādējādi iespējams konstatēt respondentu neapmierinātību ar veicamo darbu un tā saturu.

Faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” struktūrā iespējams izdalīt indikatorus, kuri atbilst minēto faktoru „Kvalitātes” un „Cenas” jēdzieniem. Minētie jēdzieni nav zinātniski korektākais pētāmo faktoru īpašību apzīmējums, tomēr šie jēdzieni, pēc autora domām, semantiski pilnīgi atspoguļo pētījuma ideju attiecībā pret pētāmajiem indikatoriem. Ar jēdzienu „Kvalitāte” metodikas „Ģ, D, V” kontekstā tiek apzīmēts respondenta vēlmju līmenis (ideālais līmenis) attiecībā pret attiecīgās skalas indikatoru, bet ar jēdzienu „Cena” – respondenta pūļu līmenis, lai sasniegtu atbilstošo kvalitāti.

Agregētie kvalitātes un cenas rādītāji tiek aprēķināti kā atbilstošo kvalitāti un cenu atspoguļojošo indikatoru vērtību summa attiecīgajos faktoros „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts”.

Faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” kvalitātes cenas indikatoru iekšējās saskaņotības rādītājus var novērtēt kā pietiekamus vai labus. Iegūto indikatoru kvalitātes un cenas saturs pēc attiecīgajiem faktoriem un atsevišķu indikatoru iekšējās saskaņotības aprēķina ar Kronbaha Alfa kritērija palīdzību rādītāji ilustrēti 11. pielikumā.

2. PĒTĪJUMA REZULTĀTI UN TO SOCIĀLI PSIHOLOĢISKĀ INTERPRETĀCIJA

2.1. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūra

Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas analīze tika veikta saskaņā ar plānu:

- 1) HLI struktūras analīze;
- 2) RLI struktūras analīze;
- 3) RLI un HLI saiknes analīze.

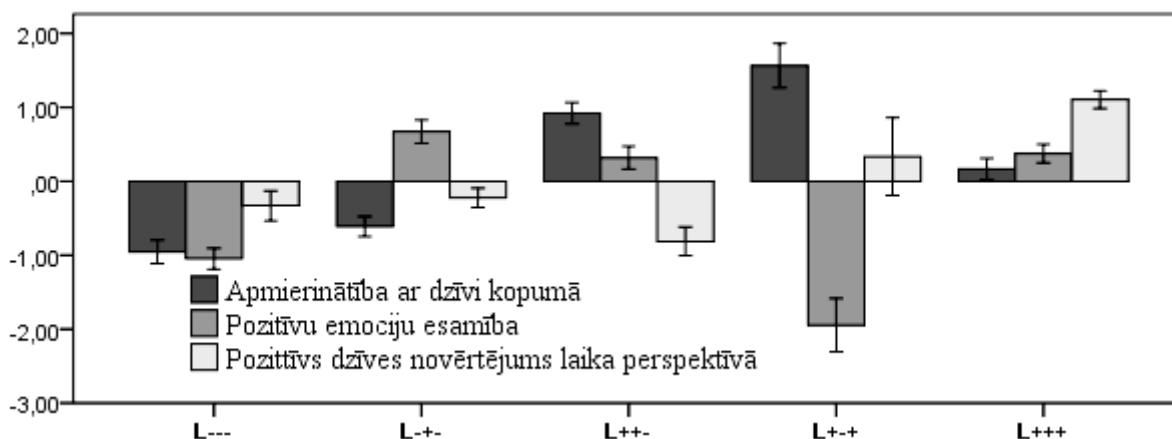
HLI struktūras analīze

Metodikas „OL” indikatoru telpā ar faktoranalīzes palīdzību tika izdalītu šādi Latgales iedzīvotāju HLI struktūru raksturojošie faktori:

- „Apmierinātība ar dzīvi kopumā”;
- „Pozitīvu emociju esamība”;
- „Pozitīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā”.

Iegūto faktoru saturs, kā arī „OL” indikatoru faktorslodzes un ticamības saskaņotības rādītāji ilustrēti 1.3. nodaļas 1. tabulā.

Nākamajā datu analīzes etapā ar divpakāpju klasteranalīzes palīdzību tika veikta respondentu klasifikācija izdalīto HLI faktoru telpā, kuras rezultātā tika iegūtas piecas respondentu grupas, kas raksturo Latgales iedzīvotāju HLI struktūru (skat. 6.attēlu). Minēto grupu HLI aprakstošās statistikas dati atspoguļoti 12. pielikumā.

6. attēls. Respondentu ar dažādu HLI struktūru HLI faktoru vidējās vērtības

„L---” grupā visi HLI faktori izteikti zemāk par izlases vidējo līmeni. Respondentiem raksturīga neapmierinātība ar dzīvi kopumā un atsevišķiem tās aspektiem, pagātne tiek vērtēta kā neveiksmīga, trūkst pozitīvu emociju, un raksturīgas pesimistiskas nākotnes prognozes.

„L+-” grupai raksturīga pozitīvu emociju dominante, neskatoties uz neapmierinātību ar dzīvi kopumā un nelielu neapmierinātību ar pagātne un dzīves perspektīvām. Tā kā pozitīvu emociju dominante saskaņā hedonisma laimes traktējumu ir galvenā šī fenomena esamības pazīme, tad šīs

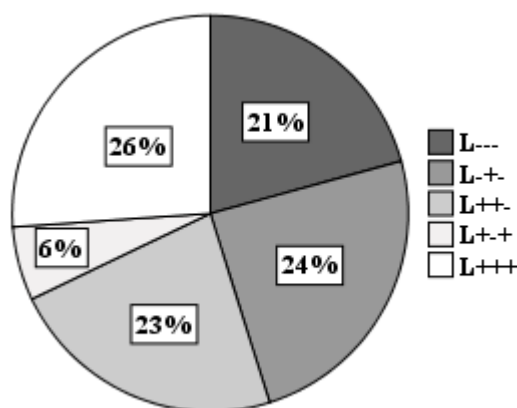
grupas respondentus var nosacīti klasificēt kā laimīgus. Šīs grupas respondentu laimes izjūtu var izskaidrot ar optimistisku nostādni pret dzīvi, kā arī temperamenta īpatnībām (ekstraversija un zems neirotizms) un internālo kontroles lokusu.

„L+-” grupai raksturīga apmierinātības ar dzīvi izjūta, tajā pašā laikā respondentiem raksturīga zināma vilšanās savā pagātnē un neprasme saredzēt dzīves perspektīvas. Ir izteikta pozitīvo emociju dominante.

„L+-” grupā, neskatoties uz izteiktu pozitīvu savas dzīves notikumu vērtējumu kopumā, kā arī zināmu pozitīvu attieksmi pret savu pagātni un spēju izdalīt dzīves perspektīvas, konstatēts spilgti izteikts (viszemākais izlasē) pozitīvu emociju trūkums. Šī iemesla dēļ minētās grupas respondenti tiek traktēti kā nelaimīgi. Šo īpatnību var izskaidrot ar ģenētisko faktoru ietekmi un temperamenta īpatnībām – intraversiju un paaugstinātu neirotizmu.

„L+++” grupas respondentiem visi HLI faktori izteikti virs izlases vidējā līmeņa. Šo grupu raksturo apmierinātība ar dzīvi kopumā un atsevišķiem tās aspektiem, pozitīvu emociju dominante, pozitīvs pagātnes un savu sasniegumu vērtējums, kā arī dzīves perspektīvas redzējums.

7. attēlā ilustrēts pētāmās izlases procentuālais sastāvs pēc izdalītajām respondentu grupām ar dažādu HLI struktūru.

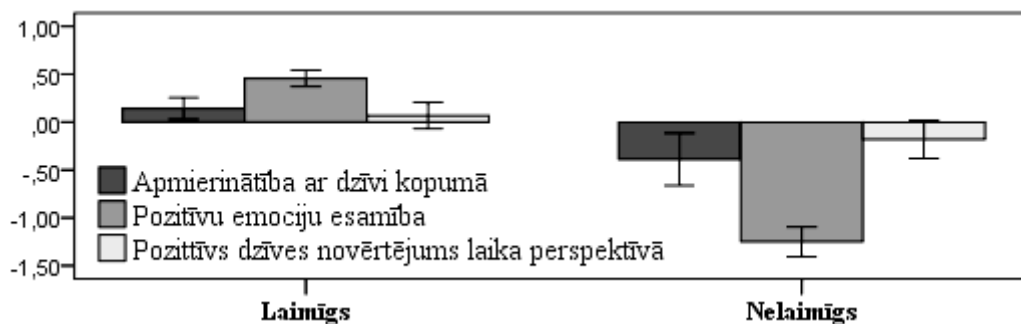

7. attēls. Respondentu ar dažādu HLI struktūru procentuālās attiecības

Kā redzams 7. attēlā procentuāli lielāko izlases grupu (26%) veido respondenti ar laimes izjūtas struktūru „L+++”. Otrā lielākā grupa (24%) ir respondenti ar laimes izjūtas struktūru „L+-”. Jāatzīmē, ka 21% no pētāmās izlases veido grupas „L---” respondenti, kuru laimes izjūtas struktūru raksturo zems visu HLI faktoru līmenis – konstatētais fakts apliecina laimes izjūtas problemātikas aktualitāti Latgales reģionā.

Pamatojoties uz laimes fenomena hedonisma traktējumu un pozitīvās psiholoģijas pārstāvju uzskatiem (Seligman, 2002, 2011; Diener, Seligman, 2004; Kahneman, Diener & Schwartz, 2003 u.c.), iespējams apgalvot, ka būtiskākais HLI rādītājs ir pozitīvu emociju esamība. Šis apgalvojums ļauj izdalīto grupu respondentus „L+++”, „L++-” un „L+-” klasificēt kā „laimīgus”, bet grupas „L---” un „L+-” – kā „nelaimīgus”.

Veiktās divpakāpju klasteranalīzes rezultātā tika iegūtas divas respondentu grupas atkarībā no pozitīvo emociju esamības – „Laimīgs” un „Nelaimīgs” (skat. 8. attēlu). Šo grupu aprakstošās statistikas dati ilustrēti 12. pielikumā.

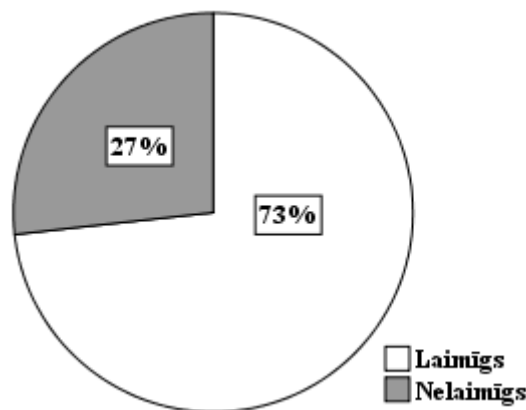
8. attēls. HLI faktoru vidējās vērtības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Tā kā „OL” faktoru rādītāji pētāmajās grupās nozīmīgi neatšķiras no normālās sadales ($p > 0,05$), tad atšķirību analīzei tika pielietots parametriskais Stjūdenta (t - test) kritērijs. Saskaņā ar veikto analīzi izdalītajās grupās visu triju faktoru vērtības statistiski nozīmīgi atšķiras ($p < 0,05$).

Iespējams konstatēt, ka pastāv būtiskas atšķirības HLI struktūras faktoru līmenī grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Grupā „Nelaimīgs” visi HLI struktūras faktori ir izteikti zem izlases vidējā līmeņa, turklāt zemākais līmenis raksturīgs būtiskākajam HLI faktoram – „Pozitīvu emociju esamība”, bet augstākais līmenis raksturo faktoru „Pozitīvs dzīves novērtējums laika” perspektīvā.

Grupā „Laimīgs” augstākais līmenis pētāmajā izlasē raksturo faktoru „Pozitīvu emociju esamība”, kā arī visu HLI struktūras faktoru līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni. Tomēr iespējams konstatēt, ka Latgales iedzīvotāju HLI kognitīvo komponentu „Apmierinātība ar dzīvi” un „Apmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā” līmenis nav augsts.

9. attēlā ilustrēts Latgales iedzīvotāju eksperimentālās izlases procentuālais sastāvs saskaņā ar izdalītajām grupām.

9. attēls. Respondentu grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” procentuālās attiecības

Pamatojoties uz veiktā pētījuma rezultātiem, iespējams secināt, ka neatkarīgi no savas iepriekšējās pieredzes un dzīves perspektīvas vērtējuma un kopējās apmierinātības ar savu dzīvi, 73% Latgales iedzīvotāju pētāmajā izlasē raksturīga pozitīvo emociju dominante pār negatīvajām emocijām, kas rada iespēju definēt šos respondentus kā laimīgus. Savukārt 27% no pētāmās izlases respondentiem iespējams attiecināt uz grupu „Nelaimīgs”, kas, ņemot vērā eksperimentālās izlases apjomu (n=300), apliecina Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas problēmas aktualitāti.

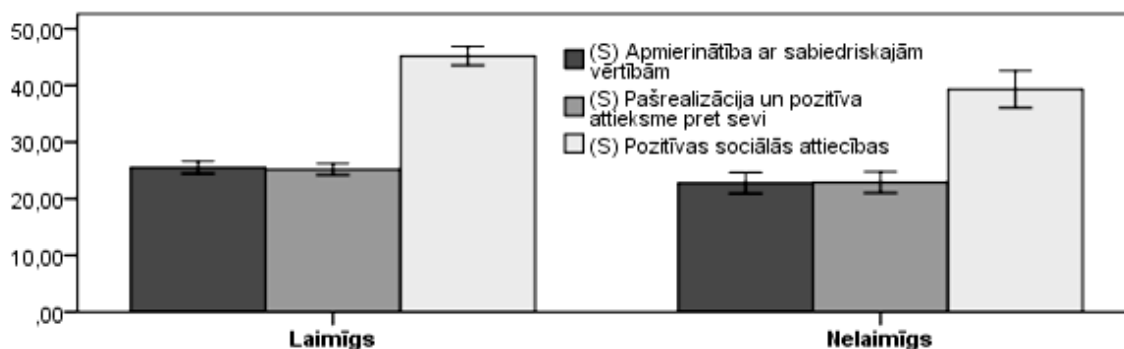
RLI struktūras analīze

Metodikas „RLS” indikatoru faktoranalīzes rezultātā tika noteikts, ka Latgales iedzīvotāju RLI struktūru veido šādi faktori:

- „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”;
- „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi”;
- „Pozitīvas sociālās attiecības”.

Iegūto faktoru saturs, kā arī metodikas „RLS” indikatoru faktorslodzes un ticamības saskaņotības rādītāji ilustrēti 1.3. nodaļas 4. tabulā.

Tiek pieņemts, ka būtiskāko ieguldījumu RLI nosaka šo fenomenu veidojošo faktoru svara (faktora nozīmīgums un tā realizācijas pakāpe) attiecība. Pamatojoties uz šo pieņēmumu, 10.attēlā ilustrēti RLI faktoru svara analīzes rezultāti apkopotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Kopējais faktoru svars tiek aprēķināts kā atsevišķu reālās laimes izjūtas faktoru svara summa attiecīgajā respondentu grupā ar noteiktu HLI struktūru.

10. attēls. RLI faktoru svara vidējie rādītāji respondentu grupās atkarībā no pozitīvu emociju esamības

Saskaņā ar Stjudenta (*t-test*) kritēriju tika konstatētas statistiski nozīmīgas RLI faktoru vidējo rādītāju līmeņa atšķirības ($p < 0,05$) respondentu grupās atkarībā no pozitīvu emociju esamības. Būtiskākās atšķirības konstatētas pēc faktora „Pozitīvas sociālās attiecības” ($F = 3,143$, $p < 0,05$),

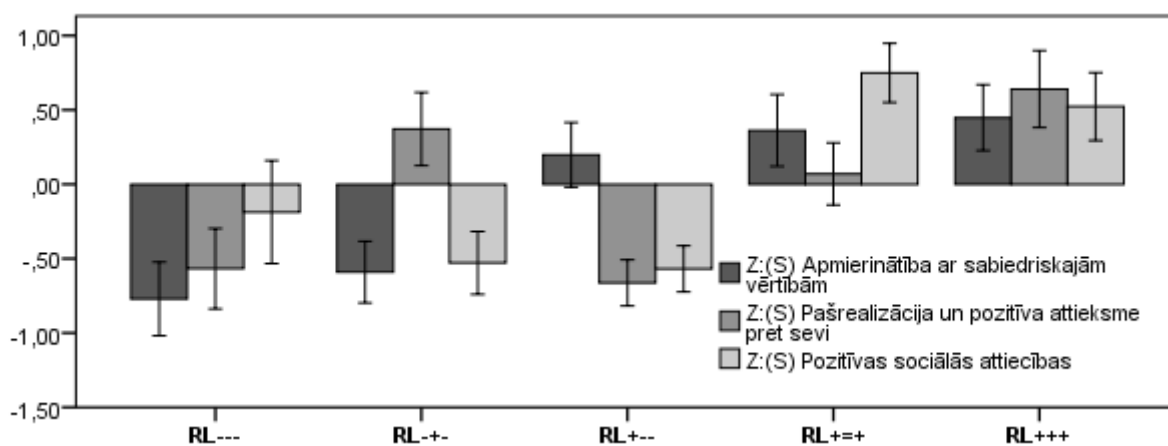
10. attēlā redzams, ka lielāko ieguldījumu Latgales iedzīvotāju RLI veic faktors „Pozitīvas sociālās attiecības”. Analizējot faktora „Pozitīvas sociālās attiecības” saturu, iespējams konstatēt, ka par nozīmīgāko ieguldījumu Latgales iedzīvotāju RLI tiek uzskatīta laimīga ģimenes dzīve, atbalstošas

sociālās attiecības (draugu, radu, paziņu, darba kolēģu atbalsts), dzīves stabilitātes izjūta un sabiedriskā atzinība.

Iespējams konstatēt, ka faktoru „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām” un „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi” ieguldījums Latgales respondentu RLI nav augsts. Tādējādi Latgales iedzīvotāju problemātiskākās dzīves sfēras saistītas ar apmierinātību ar sabiedriskajām vērtībām un to izpausmi personiskajā dzīvē un pašrealizāciju un pozitīvu attieksmi pret sevi.

Nākamajā empīrisko datu analīzes etapā ar divpakāpju klasteranalīzes palīdzību tika veikta respondentu klasifikācija izdalīto RLI struktūras faktoru svāra telpā, kuras rezultātā tika iegūtas piecas respondentu grupas ar dažādu RLI struktūru. Šī klasifikācija rada iespēju datalizētāk analizēt Latgales iedzīvotāju RLI struktūru.

11. attēlā ilustrētas minētās grupas un respondentu reālo sasniegumu svāra vidējās vērtības izdalītajās grupās.

11. attēls. Respondentu reālo sasniegumu svāra vidējās vērtības RLI faktoru telpā

Tālāk ir raksturotas Latgales iedzīvotāju grupas ar dažādu RLI struktūru un veikta RLI faktoru svāra vidējo vērtību analīze minētajās grupās.

„RL---” grupas respondentiem visi RLI faktori ir izteikti zemāki par izlases vidējo līmeni. Zemākais līmenis raksturo faktoru „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”, bet augstākais – faktoru „Pozitīvas sociālās attiecības”. Šajā grupā respondentu reālo sasniegumu svārs pozitīvu sociālo attiecību jomā ir augstāks nekā grupās RL-+- un RL+--.

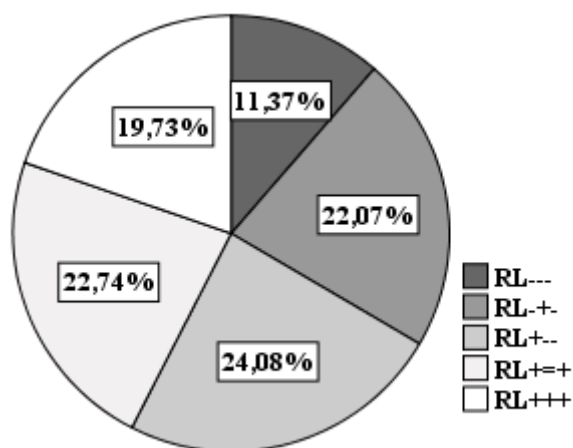
„RL-+-” grupas respondentus raksturo zems faktoru „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām” un „Pozitīvas sociālās attiecības” svāra līmenis. Tajā pašā laikā šo grupu raksturo augstāks nekā grupas vidējais līmenis faktora „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi” svārs, kura līmenis ir otrais augstākais pētāmajā izlasē.

„RL+--” grupā faktoru „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi” un „Pozitīvas sociālās attiecības svāra vidējās vērtības ir zemākās pētāmajā izlasē. Savukārt faktora „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām” svāra līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni.

„RL+=+” grupā faktoru „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām” un „Pozitīvas sociālās attiecības” svara līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni, bet faktora „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi” svars ir tuvs izlases vidējam līmenim. Jāatzīmē, ka šai grupai raksturīgs visaugstākais faktora „Pozitīvas sociālās attiecības” svars un otrs augstākais faktora „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām” svars.

„RL+++” grupas respondentiem raksturīgs augstāks par izlases vidējo līmeni visu RLI struktūru veidojošo faktoru svars.

12. attēlā ilustrēts Latgales iedzīvotāju eksperimentālās izlases procentuālais sastāvs saskaņā ar izdalītajām RLI struktūru raksturojošām grupām. Konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju eksperimentālajā izlasē dominē respondenti ar RLI struktūru „RL+--”. Savukārt procentuāli mazāko pētāmās izlases daļu veido respondenti ar RLI struktūru „RL---”. Jāatzīmē, ka tikai 19,7 % (grupa „RL+++”) respondentu raksturīga visu RLI faktoru augstas vērtības.

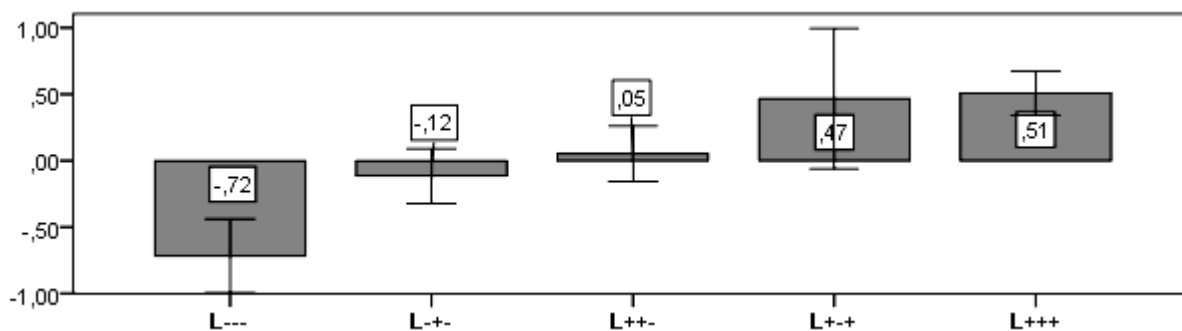

12. attēls. Latgales iedzīvotāju izlases sastāvs pēc RLI struktūras grupām

Tā kā procentuāli dominējošo grupu „RL+--” raksturo zems pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis, kā arī neapmierinātība ar savām sociālajām attiecībām, tad iespējams konstatēt, ka Latgales reģiona iedzīvotāju reālās laimes izjūta ir aktuāla šī reģiona problēma.

RLI un HLI saiknes analīze

Analizējot Latgales iedzīvotāju RLI un HLI saikni, tika veikta RLI agregētā rādītāja vidējo vērtību analīze Latgales respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru (13.attēls). Agregētais RLI rādītājs tiek iegūts pēc formulas: $RLR = \sum fr * fi$, kur fr – indikatoru vērtības, kas atspoguļo respondentu reālos sasniegumus, bet fi – indikatoru vērtības, kas atspoguļo attiecīgo indikatoru nozīmīgumu respondentu vērtējumā.

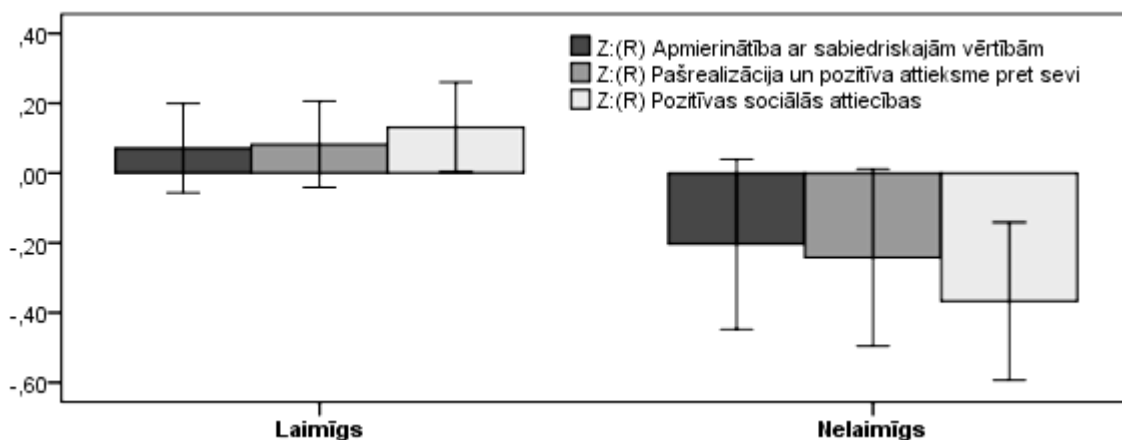
13. attēls. RLI agregētā rādītāja vidējās vērtības respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru

Vienfaktora dispersijas analīzes (ANOVA) rezultātā tika konstatēta statistiski nozīmīga saikne starp respondentu RLI agregēto rādītāju un HLI struktūru ($F=17,555$, $p<0,001$). Iespējams konstatēt, ka augstākais RLI rādītāja līmenis (0,51) raksturo respondentu grupu „L+++”, kurai piemīt augsts visu HLI faktoru līmenis. Savukārt grupai „L---” ar zemu HLI faktoru līmeni ir zems RLI līmenis (-0,72).

Aprēķinātais Bonferroni kritērijs parādīja, ka būtiskākās atšķirības ($p<0,001$) konstatētas starp grupas „L---” RLI rādītāju un pārējo respondentu grupu ar dažādu HLI struktūru RLI rādītājiem. Turklāt tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām „L+-” un „L+++” ($p<0,001$), kā arī grupām „L+++” un „L---” ($p<0,001$).

Iespējams secināt, ka izteikta saikne starp RLI agregēto rādītāju un HLI struktūru vērojama respondentu grupās ar augstiem vai zemiem RLI un HLI struktūras faktoru rādītājiem. Respondentiem, kuriem ir augsti rādītāji pēc HLI struktūras faktoriem, tika konstatēts augsts RLI rādītāja līmenis. Savukārt respondentiem ar zemu HLI struktūras faktoru līmeni konstatēts zems RLI agregētā rādītāja līmenis.

Tālāk tiks analizēta Latgales iedzīvotāju RLI struktūra respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” (skat. 14. attēlu).

14. attēls. RLI faktoru vidējās vērtības grupās, atkarībā no pozitīvu emociju klātbūtnes

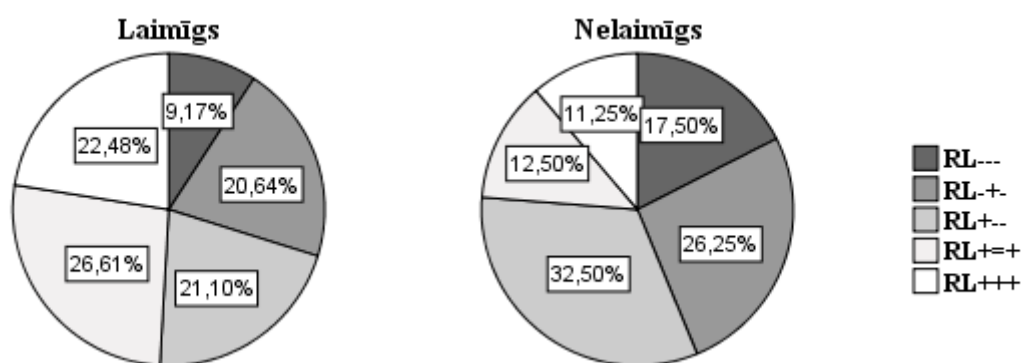
Saskaņā ar Stjudenta (*t-test*) kritēriju tika konstatētas statistiski nozīmīgas RLI struktūras faktoru atšķirības ($p < 0,001$) respondentu grupās atkarībā no pozitīvu emociju esamības.

Grupā „Laimīgs” visu RLI faktoru līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni, bet grupā „Nelaimīgs” šo faktoru līmenis ir būtiski zemāks par izlases vidējo līmeni. Augstākais līmenis grupā „Laimīgs” raksturīgs faktoram „Pozitīvas sociālās attiecības”, savukārt minētā faktora līmenis grupā „Nelaimīgs” ir zemākais. Jāatzīmē, ka Latgales iedzīvotāju apmierinātības ar sabiedriskajām vērtībām, kā arī pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis nav augsts.

Tādējādi iespējams secināt, ka respondenti, kuriem raksturīga pozitīvo emociju dominante (grupa „Laimīgs”), ir vairāk apmierināti ar sabiedrisko vērtību izpausmi savā dzīvē, viņiem raksturīgas pašrealizācijas spējas un pozitīva attieksme pret sevi, kā arī pozitīvas sociālās attiecības. Iegūtos rezultātus apliecina P.Fesenko pētījumu rezultāti, saskaņā ar kuriem viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka atšķirības starp laimīgiem un nelaimīgiem cilvēkiem, ir viņu vērtību struktūras saturs – laimīgiem cilvēkiem viņu vērtības atšķir konkrētāks un paredzami realizējams raksturs, kā arī personiski nozīmīgu vērtību realizācijas iespējamības izjūta (Фесенко, 2005). Tādējādi iespējams apgalvot, ka nelaimīgie „Latgales iedzīvotāji” sākotnēji saskata daudz mazāk iespēju viņiem nozīmīgu vērtību realizācijā, kas var būt saistīts ar viņu pašvērtējuma un pārliecinātības par sevi īpatnībām.

Latgales iedzīvotāju RLI un HLI saikni apstiprina arī veiktais *Chi-Square Test*, kurā konstatēta statistiski nozīmīga saikne starp minētajiem fenomeniem Latgales iedzīvotāju grupās ar dažādu HLI struktūru (χ^2 kritērija statistiskās nozīmības līmenis: $p < 0,05$), kā arī pēc pozitīvu emociju esamības apvienotajās grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” (χ^2 kritērija statistiskās nozīmības līmenis: $p < 0,05$).

HLI un RLI saiknes analīze ļauj atbildēt uz jautājumu, kāda RLI struktūra ir dominējošā grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” (pēc hedonistiskā laimes izjūtas traktējuma).

15. attēls. Respondentu ar atšķirīgu RLI struktūru sadalījums grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Iespējams konstatēt, ka tipiskie grupas „Laimīgs” pārstāvji ir respondenti ar RLI struktūru „RL+==” (26,61 %). Turklāt šajā grupā konstatēts arī zemākais respondentu procents ar RLI struktūru (RL---) (9,17 %).

Tipiskie grupas „Nelaimīgs” pārstāvji ir respondenti ar RLI struktūru „RL+--” (32,5 %), turklāt šajā grupā konstatēts lielākais respondentu skaits ar RLI struktūru „RL---” (17,5 %), kas raksturīgs

nelaimīgiem cilvēkiem, kā arī mazākā laimīgiem cilvēkiem raksturīgās RLI struktūras „RL+++” (11,2 %) procentuālā izpausme grupā.

Veiktās empīriskos datu analīzes rezultātā iespējams izveidot apkopojošus respondentu psiholoģiskos portretus pēc RLI struktūras laimīgo un nelaimīgo Latgales iedzīvotāju grupās (skat. 8. tabulu).

8. tabula

RLI struktūra respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Respondentu grupa	RLI struktūra (pēc procentuāli dominējošās respondentu grupas)
Laimīgs	„RL+=+” – augsta apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, vidējā līmeņa pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi, augstā līmenī realizētas sociālās attiecības
Nelaimīgs	„RL+--” – pietiekama apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, zemā līmenī realizēta pašrealizācija, pozitīvas attieksmes pret sevi un pozitīvu sociālo attiecību trūkums

Tādējādi iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju RLI ir atkarīga no viņu HLI struktūras. Jāatzīmē, ka iegūtie rezultāti liecina arī par to, ka laimes izjūta kā pozitīvo emociju dominante neizslēdz indivīda neapmierinātības iespēju ar viņa dzīvei svarīgiem faktoriem, kuri attiecas uz kategorijām „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”, „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi”, „Pozitīvas sociālās attiecības”. Piemēram, cilvēki, kuriem raksturīgs augsts laimes izjūtas līmenis, var reāli novērtēt trūkumu esamību savā profesionālajā darbībā vai personīgajā dzīvē, tomēr šo trūkumu konstatācija būtiski neietekmē viņu emocionālo stāvokli.

Apkopojot iegūtos rezultātus, iespējams secināt, ka:

1) Latgales iedzīvotāju HLI struktūru veido šādi faktori: „Apmierinātība ar dzīvi kopumā”, „Pozitīvu emociju esamība”, „Pozitīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā”. Atkarībā no minēto faktoru izteiktības līmeņa respondentu HLI struktūrā iespējams izdalīt piecas Latgales respondentu grupas ar dažādu HLI struktūru:

- grupa „L+++” (26 %), kurai raksturīga augsta apmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvu emociju dominante un pozitīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā;
- grupa „L-+” (24 %) – neapmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvu emociju dominante, negatīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā;
- grupa „L++-” (23 %) – apmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvu emociju dominante, neapmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā;
- grupa „L---” (21 %) – neapmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvu emociju trūkums un negatīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā;
- grupa „L+-+” (6 %) – apmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvu emociju trūkums, apmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā.

Atkarībā no pozitīvu emociju dominantes HLI struktūrā, tika izdalītas divas Latgales respondentu grupas:

- grupa „Laimīgs” (73 %), kurai raksturīga mērena apmierinātība ar dzīvi kopumā un laika perspektīvā, kā arī pozitīvu emociju dominante;
- grupa „Nelaimīgs” (27 %) – neapmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvu emociju trūkums, negatīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā;

2) Latgales iedzīvotāju RLI struktūru veido tādi faktori kā „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”, „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi”, „Pozitīvas sociālās attiecības”. Atkarībā no minēto faktoru izteiktības līmeņa respondentu RLI struktūrā iespējams izdalīt piecas Latgales respondentu grupas ar dažādu RLI struktūru:

- grupa „RL+--” (24,10 %), kurai raksturīga apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi trūkums, neapmierinātība ar sociālajām attiecībām;
- grupa „RL+=+” (22,70 %) – apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, vidējs pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis, apmierinātība ar sociālajām attiecībām;
- grupa „RL-+-” (22,10 %) – neapmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, pozitīva pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi, neapmierinātība ar sociālajām attiecībām;
- grupa „RL+++” (19,70 %) – apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi, pozitīvu sociālo attiecību esamība;
- grupa „RL---” (11,40 %) – neapmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, zema pašrealizācija un pozitīvas attieksmes pret sevi trūkums, neapmierinātība ar sociālajām attiecībām;

3) RLI struktūru veidojošo faktoru svāra analīzes rezultātā tika konstatēts, ka būtiskākais svārs Latgales iedzīvotāju RLI struktūrā raksturo faktoru „Pozitīvas sociālās attiecības”. Faktoru „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”, „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi” ieguldījums Latgales iedzīvotāju RLI struktūrā nav augsts;

4) konstatēta statistiski nozīmīga saikne starp Latgales iedzīvotāju HLI un RLI struktūru ($p < 0,05$). Izteikta saikne starp RLI un HLI struktūru vērojama respondentu grupās ar augstiem vai zemiem RLI un HLI struktūras faktoru rādītājiem – respondentiem, kuriem ir augsti rādītāji pēc HLI struktūras faktoriem, tika konstatēts augsts RLI līmenis. Savukārt respondentiem ar zemiem HLI struktūras faktoru rādītājiem noteikts zems RLI līmenis;

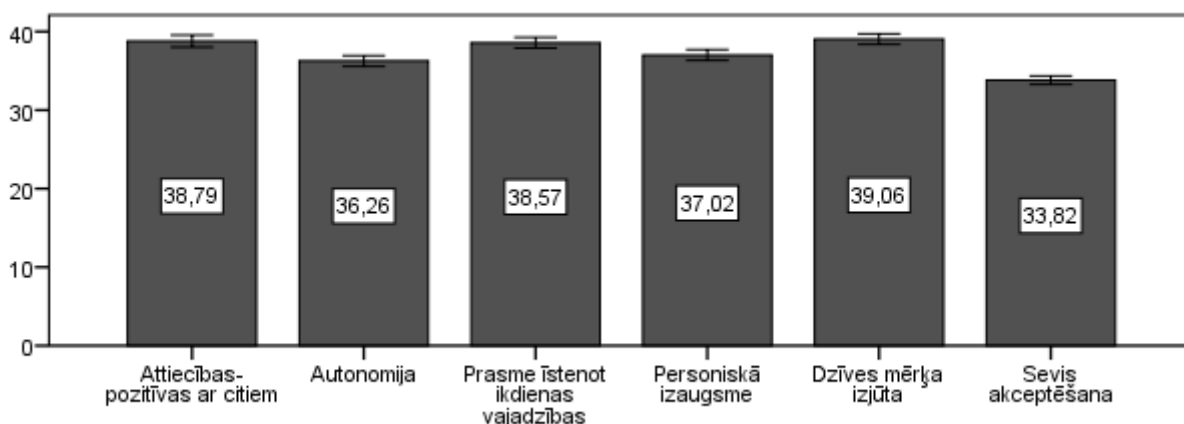
5) konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības ($p < 0,001$) starp RLI faktoru līmeni Latgales respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Grupai „Laimīgs” RLI raksturīga augsta apmierinātība ar sociālajām attiecībām, kā arī mērens (tuvs izlases vidējam līmenim) pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi un apmierinātības ar sabiedriskajām vērtībām līmenis. Iespējams secināt, ka respondentiem, kuriem raksturīga pozitīvu emociju dominante, ir augstāks RLI līmenis. Tādējādi tiek apstiprināta pozitīvu emociju dominantes respondentu HLI struktūrā ietekme uz viņu RLI līmeni.

2.2. Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības satura analīze

Latgales iedzīvotāju PL satura analīze tika veikta saskaņā ar plānu:

- 1) PL satura faktoru vidējo vērtību analīze pētāmajā izlasē;
- 2) PL satura analīze respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru;
- 3) PL satura analīze apkopotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

Latgales iedzīvotāju PL satura analīzes sākumā tiek veikta PL faktoru agregēto rādītāju vidējo vērtību analīze, kas atspoguļota 16.attēlā, bet metodikas „PLS” rezultātu aprakstošās statistikas dati un Latgales iedzīvotāju PL satura faktoru vidējās vērtības ilustrētas 12.pielikumā.

16. attēls. Latgales iedzīvotāju eksperimentālās izlases (n=300) PL satura faktoru vidējie rādītāji

Saskaņā ar aprēķināto Kolmogorova - Smirnova kritēriju netika konstatētas nozīmīgas PL satura faktoru vērtību atšķirības no normālās sadales ($p > 0,05$). Konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju PL saturā dominē faktori: „Dzīves mērķa izjūta”, „Attiecības pozitīvas ar citiem”, „Prasme īstenot ikdienas vajadzības”. Savukārt zemākais līmenis Latgales iedzīvotāju PL saturā ir faktoram „Sevis akceptēšana”. Kopumā Latgales iedzīvotāju PL līmeni var raksturot kā vidēju.

Tika konstatēts, ka pētāmajā izlasē atšķirības starp PL satura faktoriem ir statistiski nozīmīgas (t -test savstarpēji atkarīgām izlasēm, $p < 0,05$).

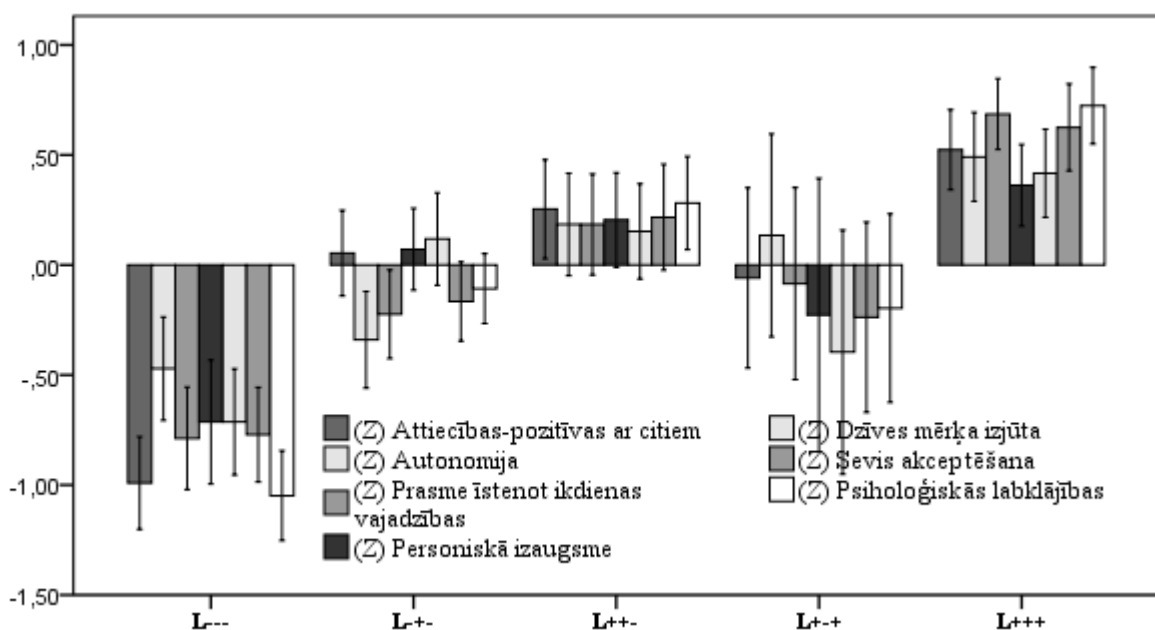
Veicot iegūto rezultātu psiholoģisko interpretāciju, iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju PL portretā dominē tādas īpašības kā dzīves virzības izjūta, savas pagātnes un tagadnes apzināšanās izjūta, pārliecības esamība, kura piešķir dzīvei mērķi, uzticamu attiecību ar citiem esamība un spēja rūpēties par citiem, kompromisa savstarpējās attiecībās nepieciešamības izpratne, spēja veikt daudzveidīgu darbību un izvēlēties vai veidot atbilstošu kontekstu savu vajadzību un vērtību realizācijā. Jāatzīmē, ka šīs spējas un īpašības ir izteiktas vidējā līmenī. Savukārt Latgales iedzīvotāju PL problemātiskā sfēra saistīta ar faktoru „Sevis akceptēšana”, kas psiholoģiskās interpretācijas kontekstā paredz neapmierinātību ar sevi, vilšanos savā pagātnē, rūpes par noteiktām savas personības īpašībām, nevēlēšanos būt tādām kā īstenībā.

Tālāk dota Latgales iedzīvotāju PL satura analīze respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru. PL satura aprakstošās statistikas dati respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru ilustrēti 13. pielikumā.

Veiktās vienfaktora dispersijas (ANOVA) analīzes rezultāti apliecina, ka visi PL saturu veidojošie faktori atšķiras statistiski nozīmīgi ($p < 0,001$) respondentu grupās ar dažādu HLI. Būtiskākās atšķirības starp respondentu grupām vērojamas pēc faktora „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Nākamais faktors, kur ir būtiskas respondentu grupu atšķirības, ir faktors „Prasme īstenot ikdienas vajadzības”. Mazākās atšķirības starp respondentu grupām konstatētas pēc faktora „Autonomija”.

Detalizētākai PL satura analīzei Latgales iedzīvotāju grupās ar dažādu HLI tika aprēķinātas vidējās standartizētās vērtības PL saturu veidojošajiem faktoriem un veikta šo vērtību analīze (skat. 17. attēlu).

17. attēls. PL satura faktoru vidējās vērtības respondentu grupās ar dažādu HLI izjūtas struktūru

9. tabulā veikta respondentu grupu ar dažādu HLI struktūru PL satura analīze.

Tālāk dota Latgales iedzīvotāju ar dažādu HLI struktūru PL satura psiholoģiskā interpretācija.

Grupas „L---” PL psiholoģiskajam portretam piemīt tuvu, uzticamu attiecību ar citiem trūkums, grūtības rūpēties par citiem, grūtības būt atklātam un izrādīt siltumu attiecībās, izolētība un frustrācija starppersonību attiecībās, grūtības ikdienas darbu veikšanā, izjūta, ka nespēj uzlabot vai izmainīt apstākļus, nespēja apzināties iespējas, kuras piedāvā apkārtējā vide, apkārtējās pasaules kontroles izjūtas trūkums, neapmierinātība ar sevi, vilšanās savā pagātnē, rūpes par noteiktām savas personības īpašībām, personiskās stagnācijas izjūta, uzlabojumu izjūtas trūkums laika gaitā, garlaicības un neieinteresētības dzīvē izjūta, nespēja iegūt jaunas nostādnes un uzvedības veidus.

PL saturs grupās ar dažādu HLI struktūru

Grupas pēc HLI struktūras	Psiholoģiskās labklājības satura faktoru raksturojums
„L---”	Visu PL satura faktoru līmenis ir izteikti zem izlases vidējā līmeņa un zemākais izlasē. Zemākais līmenis ir faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Otrais zemākais līmenis – faktoram „Prasme īstenot ikdienas vajadzības”. Pārējo PL satura faktoru līmenis ir vienmērīgs bez izteiktām svārstībām. Augstākais līmenis piemīt faktoram „Autonomija”
„L+-”	Faktoru „Autonomija”, „Prasme īstenot ikdienas vajadzības” un „Sevis akceptēšana” līmenis ir zemāks par izlases vidējo līmeni. Faktora „Pozitīvas attiecības ar citiem” līmenis ir tuvs izlases vidējam līmenim. Nedaudz augstāks līmenis ir faktoram „Personiskā izaugsme”, bet augstākais līmenis – „Dzīves mērķa izjūta”
„L++-”	Visu PL satura faktoru līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni. Visu dotās grupas PL satura faktoru līmenis ir vienmērīgs bez izteiktām svārstībām. Šīs grupas PL saturā dominē faktori „Pozitīvas attiecības ar citiem” un „Sevis akceptēšana”
„L+--”	Visu PL satura faktoru līmenis ir izteikti zem izlases vidējā līmeņa, izņemot faktoru „Autonomija”, kura līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni. Zemākais līmenis šajā grupā ir faktoram „Dzīves mērķa izjūta”. Faktoru „Personiskā izaugsme” un „Sevis akceptēšana” līmenis ir aptuveni līdzvērtīgs un nedaudz augstāks par faktora „Dzīves mērķa izjūta” līmeni. Faktoriem „Pozitīvas attiecības ar citiem” un „Prasme īstenot ikdienas vajadzības” ir augstākais līmenis šajā grupā, kaut gan tas ir nedaudz zemāks par izlases vidējo līmeni
„L+++”	Visu PL satura faktoru līmenis ir izteikti virs izlases vidējā līmeņa un augstākais izlasē. Augstākais līmenis ir faktoram „Prasme īstenot ikdienas vajadzības”. Nedaudz zemāks līmenis ir faktoram „Sevis akceptēšana”, kuram seko faktors „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Faktoru „Autonomija” un „Dzīves mērķa izjūta” līmenis ir aptuveni līdzvērtīgs. Zemākais līmenis šajā grupā ir faktoram „Personiskā izaugsme”

Grupas „L+-” PL psiholoģiskajā portretā, neskatoties uz pozitīvu emociju pārsvaru pār negatīvajām emocijām, dominē vidēji attīstīta dzīves mērķa izjūta, kurai raksturīgi neskaidri priekšstati par dzīves mērķiem, kā arī nepietiekami attīstīta savas pagātnes un tagadnes apzināšanās izjūta, vidēji izteikta potenciāla realizācijas, izaugsmes izjūta un atvērtība jaunai pieredzei, kā arī vidējas spējas veidot sociālās attiecības, kas nozīmē, ka ir grūtības veidot atklātas, uzticamas attiecības ar citiem, nepietiekama atklātība un uzticēšanās citiem, vidēji izteikta spēja rūpēties un uzņemties atbildību par citiem.

Grupas „L++-” PL psiholoģiskajam portretam raksturīgas pietiekamas respondentu spējas veidot pozitīvas sociālās attiecības, pietiekama spēja pieņemt savas personības īpašības un pozitīva attieksme pret sevi. Šīs grupas psiholoģiskās labklājības portretā ir arī pašattīstības spēja, kas saistīta ar prasmi noteikt mērķus un apzināties savu potenciālu. Respondentiem ir pietiekama patstāvība un

spēja veidot sev pieņemamu apkārtējo vidi, kā arī pietiekami attīstītas prasmes savu vajadzību realizācijā.

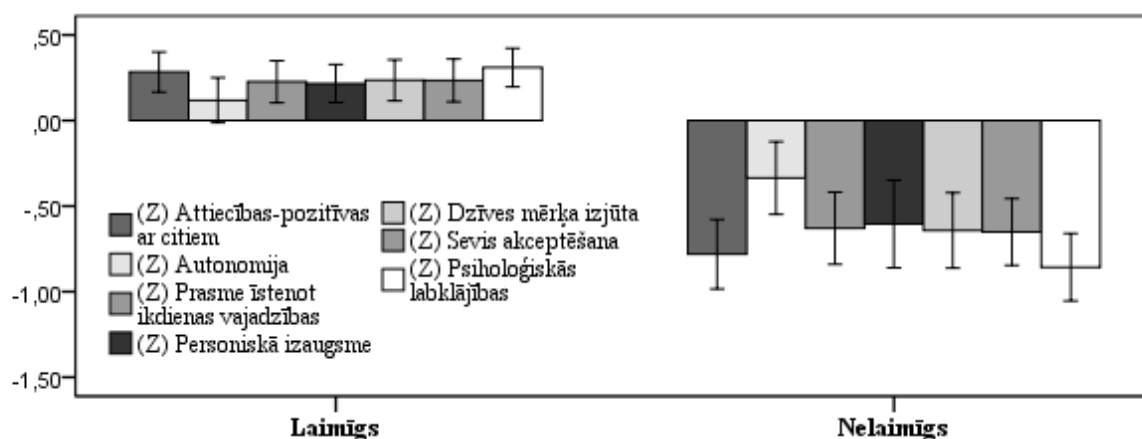
Grupas „L+-+” PL psiholoģiskajā portretā ir pietiekama autonomijas izjūta, neatkarība un pašnoteikšanās spēja, domāšanas un uzvedības neatkarība, spēja nepakļauties grupas spiedienam, orientācija uz personīgajiem spriedumiem savas personības vērtēšanā. Tajā pašā laikā šīs grupas respondentiem ir raksturīgas viduvējas spējas veidot uzticamas, atklātas starppersonību attiecības, kā arī nedaudz pazeminātas spējas īstenot ikdienas vajadzības. Turklāt „L+-+” grupas respondentiem ir pazemināta personiskās izaugsmes izjūta un pazemināts sevis akceptēšanas līmenis. Tādējādi šīs grupas respondenti neizjūt savas personības uzlabojumus laika gaitā, viņiem ir raksturīgas grūtības jaunu nostādņu un uzvedības veidu iegūšanā. Iespējama garlaicības un neieinteresētības dzīvē izjūta, nevēlēšanās apgūt jaunu pieredzi. Zems sevis akceptēšanas līmenis liecina par neapmierinātību ar sevi, nespēju pieņemt savas personības īpašības, vēlmi būt citādam, nekā ir īstenībā.

Respondentu grupas „L+++” PL psiholoģiskajā protretā dominē prasme īstenot ikdienas vajadzības, kam raksturīga meistarība un kompetence apkārtējās vides apgūvē, spēja veikt daudzveidīgu darbību un izvēlēties vai veidot atbilstošu kontekstu savu vajadzību un vērtību realizācijā un sevis akceptēšana, t.i., pozitīva attieksme pret sevi un savu pagātņi, spēja apzināties un pieņemt dažādas sava „Es ” puses, ieskaitot gan pozitīvās, gan negatīvās īpašības. Turklāt šīs grupas PL saturu veido spēja veidot pozitīvas starppersonību attiecības un noteikta autonomijas prasme, kas paredz pašnoteikšanos un neatkarību, spēja izturēt sociālu spiedienu, domāt un uzvesties neatkarīgi, uzvedībaspašregulācija un tendence novērtēt sevi, orientējoties pēc personīgajiem standartiem.

Pozitīva emocionālā stāvokļa nozīmīgumu PL kontekstā apstiprina grupas „L+-” rezultāti. Šīs grupas respondentiem raksturīga pozitīvu emociju dominante dzīvē, neskatoties uz zināmu neapmierinātību ar dzīvi, savu pagātņi un dzīves perspektīvām. Jāatzīmē, ka „L+-” respondentu PL līmenis ir nedaudz augstāks par grupas „L+-+” psiholoģiskās labklājības līmeni, kurā, neskatoties uz pozitīvu kognitīvo savas dzīves, pagātnes un nākotnes novērtējumu, raksturīgs pozitīvu emociju trūkums. Minēto faktu kontekstā rodas jautājums par to, kādā veidā cilvēkam, kurš nav apmierināts ar savu dzīvi un negatīvi novērtē savu pagātnes pieredzi un nākotnes perspektīvas, izdodas saglabāt pozitīvu emocionālo noskaņojumu? Atbildi uz šo jautājumu sniedz vairāku pētījumu rezultāti (*Diener, Oishi, Lucas, 2003; Argyle, 2003; Galati & Sotgiu, 2004*), kuros apstiprināta temperamenta īpašību – neirotisma, intraversijas un psihotisma – ietekme uz laimes izjūtu, šo īpašību zems izteiktības līmenis sekmē augstākas laimes izjūtas esamību.

Tālāk ir dota PL satura analīze, iedalot Latgales iedzīvotāju respondentus pēc pozitīvu emociju esamības HLI struktūrā divās grupās: „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

18. attēlā ilustrētas Latgales iedzīvotāju PL satura faktoru vidējās vērtības minētajās grupās, bet metodikas „PLS” rezultātus aprakstošās statistikas dati minētajās Latgales respondentu grupās doti 14. pielikumā.

18. attēls. PL saturs faktoru vidējās vērtības respondentu grupās atkarībā no pozitīvu emociju esamības

Iespējams konstatēt, ka kopējais PL vidējais līmenis ir augstāks respondentu grupā „Laimīgs” (231,31) nekā grupā „Nelaimīgs” (201,88). Arī atsevišķu PL faktoru līmenis grupā „Laimīgs” ir augstāks nekā grupā „Nelaimīgs”. Minēto faktu apstiprina arī PL faktoru vidējo vērtību analīze grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” (skat. 18.attēlu). Zemākās standartnovirzes vērtības raksturīgas faktoram „Sevis akceptēšana”.

10. tabulā veikta respondentu grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” PL saturs analīze.

10. tabula

PL saturs grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Grupas	Psiholoģiskās labklājības saturs faktoru raksturojums
„Laimīgs”	Visu PL saturs faktoru līmenis ir izteikti virs izlases vidējā līmeņa. Augstākais līmenis raksturīgs faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”, zemākais līmenis – faktoram „Autonomija”. Pārējo PL saturs faktoru līmenis ir vienmērīgs. Kopējo grupas PL līmeni var raksturot kā vidēju
„Nelaimīgs”	Visu PL saturs faktoru līmenis izteikti zemāk par izlases vidējo līmeni. Augstākais līmenis raksturīgs faktoram „Autonomija”, zemākais līmenis – faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Pārējo PL saturs faktoru līmenis ir vienmērīgs. Kopējo grupas PL līmeni var raksturot kā zemu

Grupas „Laimīgs” un „Nelaimīgs” PL psiholoģisko portretu saturiskais raksturojums dots šīs monogrāfijas secinājumos (skat. secinājumus saistībā ar atbildi uz otro pētījuma jautājumu).

Apkopojot iegūtos rezultātus, iespējams secināt, ka:

- 1) konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības ($p < 0,05$) starp visiem PL saturs faktoriem. Latgales iedzīvotāju PL saturā dominē faktori „Dzīves mērķa izjūta” (39,06), „Pozitīvas attiecības ar apkārtējiem” (38,79) un „Prasme īstenot ikdienas vajadzības” (38,57), savukārt zemākais līmenis raksturīgs faktoram „Sevis akceptēšana” (33,82);

- 2) tika konstatētas statistiski nozīmīgas PL satura atšķirības ($p < 0,001$) visās Latgales respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru:
- būtiskākās atšķirības starp minētajām respondentu grupām konstatētas pēc faktoriem „Pozitīvas attiecības ar citiem” ($F=30,153$), „Prasme īstenot ikdienas vajadzības” ($F=27,520$), „Sevis akceptēšana” ($F=24,064$);
  - zemākie visu PL satura faktoru rādītāji konstatēti respondentu grupā „L---”, bet augstākie – grupā „L+++”. Zemākais līmenis grupā „L---” piemīt faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”, bet augstākais līmenis – faktoram „Autonomija”. Grupā „L+++” augstākais līmenis ir faktoram „Prasme īstenot ikdienas vajadzības”, bet zemākais līmenis – „Personiskā izaugsme”;
- 3) tika konstatēts, ka PL līmenis Latgales iedzīvotāju grupā „Laimīgs” ir augstāks nekā grupā „Nelaimīgs”. Konstatēts, ka grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” PL satura faktoru līmenis ir vienmērīgs. Grupā „Laimīgs” šis līmenis ir augstāks par pētāmās izlases vidējo līmeni, bet grupā „Nelaimīgs” – zemāks par izlases vidējo līmeni;
- 4) konstatēts, ka augstāks pozitīvo emociju līmenis sekmē augstāku Latgales iedzīvotāju PL. Minēto secinājumu apstiprina fakts, ka Latgales iedzīvotājiem, kuru HLI struktūrai raksturīga pozitīvo emociju dominēšana, neskatoties uz zināmu neapmierinātību ar dzīvi kopumā un dzīvi laika perspektīvā (grupa „L+-”) vai arī neapmierinātību ar dzīvi laika perspektīvā (grupa „L+++”), PL līmenis ir augstāks nekā Latgales iedzīvotājiem ar pozitīvu dzīves kognitīvo novērtējumu, bet izteikti zemu pozitīvo emociju līmeni (grupa „L+-”). Šo secinājumu apstiprina arī PL satura analīze Latgales respondentu grupās pēc pozitīvu emociju esamības – visu PL satura faktoru līmenis grupā ar pozitīvu emociju dominanti ir augstāks nekā grupā, kurai raksturīgs zems pozitīvo emociju līmenis.

2.3. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli demogrāfiskie determinanti

Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un PL satura sociāli demogrāfisko determinantu analīze tika veikta saskaņā ar plānu:

- 1) HLI ietekmējošo sociāli demogrāfisko faktoru analīze;
- 2) RLI sociāli demogrāfisko determinantu analīze;
- 3) PL saturu ietekmējošo sociāli demogrāfisko faktoru analīze;
- 4) HLI ietekmējošo sociālās vides mikro un makrolīmeņa faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” analīze.

HLI ietekmējošo sociāli demogrāfisko faktoru analīze

Latgales iedzīvotāju HLI struktūras saiknes ar respondentu sociāli demogrāfisko raksturojumu analīzei tika izmantots neparametriskais tests (*Chi-Square Tests* (χ^2)). Turklāt ar Kramera V – kritērija (*Cramer's V*) palīdzību tika noteikts šīs saiknes ciešums. 11. tabulā attēloti veiktās respondentu

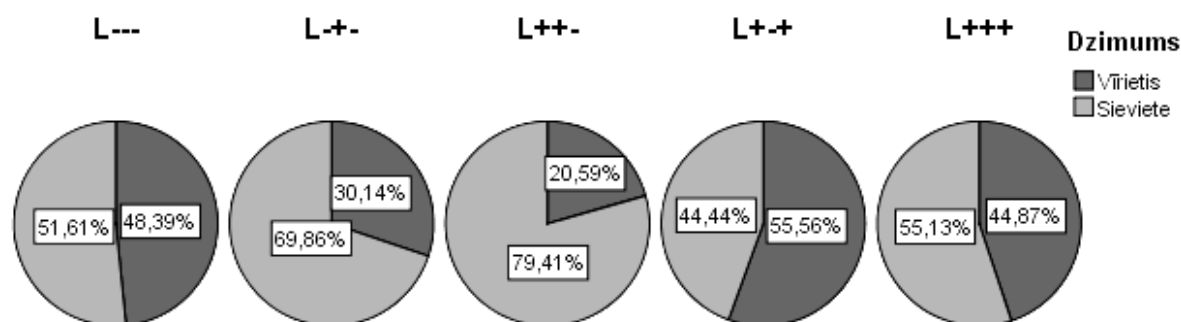
sadales pa grupām ar dažādu HLI un viņu sociāli demogrāfiskā raksturojuma saiknes analīzes rezultāti.

11. tabula

HLI un sociāli demogrāfiskā raksturojuma saikne grupās ar dažādu HLI struktūru

<i>Sociāli demogrāfiskie raksturlielumi</i>	<i>Chi-Square</i>	<i>Cramer's V</i>	<i>p</i>
Dzimums	17,488	0,242	0,002
Ģimenes stāvoklis	4,503	0,123	0,342
Izglītība	12,108	0,143	0,146
Dzīves vieta	1,053	0,059	0,902
Nodarbošanās	11,898	0,141	0,156
Materiālā nodrošinātība	18,704	0,177	0,017
Reliģiskā aktivitāte	7,341	0,111	0,500
Sociālā aktivitāte	21,637	0,269	<0,001

Veiktā analīze saskaņā ar *Chi-Square Tests* atklāja respondentu sadales pa grupām ar dažādu HLI struktūru saikni ar tādiem sociāli demogrāfiskiem raksturlielumiem kā dzimums, materiālā nodrošinātība un sociālā aktivitāte (χ^2 kritērija statistiskās nozīmības līmenis: $p < 0,05$). Iespējams konstatēt, ka lielākā savstarpējā HLI struktūras atkarība konstatēta ar respondentu sociālo aktivitāti, bet zemākais atkarības līmenis – ar respondentu dzimumu. Pārējiem sociāli demogrāfiskajiem raksturlielumiem netika konstatēta statistiski nozīmīga saikne ar respondentu sadalījumu pa grupām ar dažādu HLI struktūru.

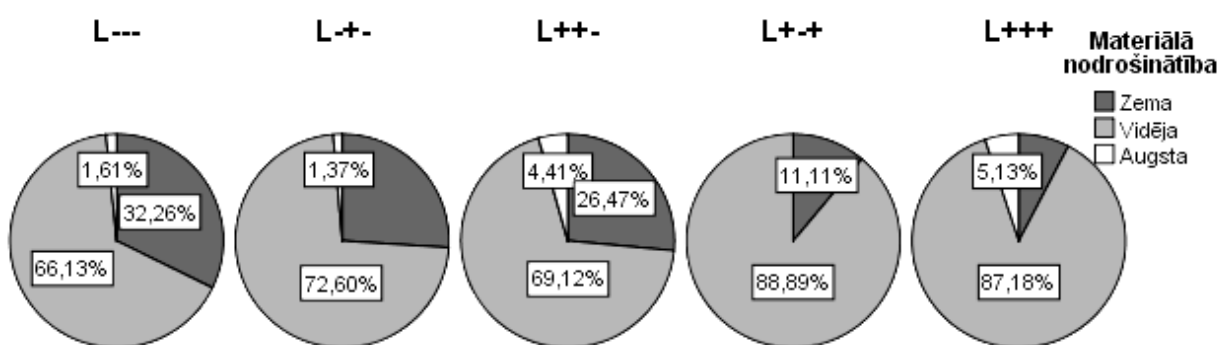
19. attēls. Dažādu dzimumu respondentu sadalījums pa grupām ar atšķirīgu HLI struktūru

19.–21. attēlā ilustrēts respondentu sadalījums pa grupām ar dažādu HLI atkarībā no noteikta sociāli demogrāfiskā raksturojuma.

Novērtējot iegūto respondentu grupu procentuālo sastāvu atkarībā no respondentu dzimuma, iespējams konstatēt, ka Latgales reģiona sievietēm raksturīgs augstāks HLI nekā vīriešiem. Kā redzams 19.attēlā, būtiskākās procentuālās atšķirības pēc respondentu dzimuma vērojamas grupā „L++-”, kurā ir 79,41 % sieviešu un 21 % vīriešu, kā arī grupā „L+-”, kurā sieviešu respondentu skaits ir 69,86 %, bet vīriešu – 30 %. Tā kā, pamatojoties uz faktora „Pozitīvu emociju esamība” izteiktības

pakāpi, grupas „L+-” un „L-+-” tika apzīmētas kā laimīgas, tad iespējams konstatēt zināmu tendenci uz augstāku HLI kā stāvokli, kuram raksturīga pozitīvu emociju dominante, Latgales reģiona sieviešu respondentu grupā. Turklāt šo secinājumu apstiprina fakts, ka grupās „L-+-” un „L+-”, kurām ir zemākais faktora „Pozitīvu emociju esamība” līmenis, vīriešu respondentu skaits ir 48,39% un 55,56%. Jāatzīmē, ka grupā „L+-” dominē vīrieši.

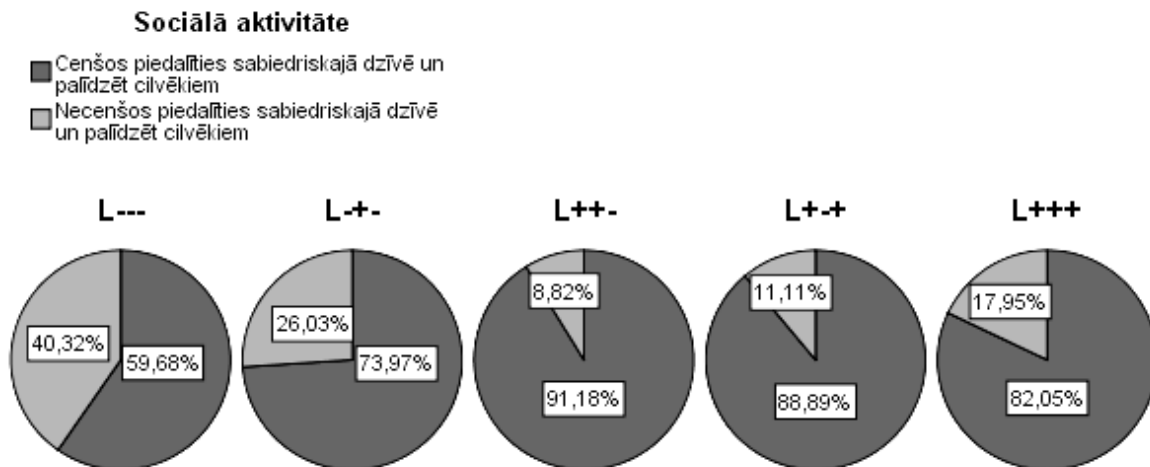
Laiques izjūtas determinantu teorētiskā analīze pozitīvās psiholoģijas zinātnieku traktējumā neapstiprina dzimuma korelāciju ar HLI, kaut gan tiek atzīts, ka sievietes kopumā ir nedaudz laimīgākas nekā vīrieši, jo viņām raksturīga spēja dziļāk izjust emocijas – tādēļ ar laimes izjūtu saistītie pārdzīvojumi sievietēm ir spēcīgāki (Argyle, 2001). Pamatojoties uz minēto teorētisko nostādni, iespējams secināt, ka konstatētā saikne ir specifiska Latgales reģiona iedzīvotājiem.

20. attēls. Respondentu ar dažādu materiālās nodrošinātības līmeni sadalījums pa grupām ar atšķirīgu HLI struktūru

Kā redzams 20. attēlā, visās respondentu grupās dominē respondenti ar vidēju ienākumu līmeni – tas izskaidrojams ar faktu, ka visā pētāmajā izlasē lielākoties ir respondenti ar vidēju ienākumu līmeni. Tomēr, analizējot „L-+-” grupu, redzams, ka šajā grupā ir vislielākais respondentu skaits ar zemiem ienākumiem (32,26 %) un otrs zemākais visā grupā respondentu skaits ar augstiem ienākumiem (1,61 %). Savukārt grupā „L+++” ir augstākais respondentu skaits ar augstiem ienākumiem (5,13 %). Tādējādi iespējams secināt, ka augstāki materiālie ienākumi sekmē Latgales iedzīvotāju HLI.

Raksturojot respondentu sociālās aktivitātes ietekmi uz Latgales iedzīvotāju sadalījumu pa grupām ar dažādu HLI struktūru, iespējams konstatēt, ka visās izdalītajās grupās raksturīga sociāli aktīvo respondentu dominante. Jāatzīmē, ka grupā „L-+-”, kura, pamatojoties uz pozitīvo emociju kā galvenā HLI indikatora esamību, tika definēta kā nelaimīga, ir lielākais sociāli neaktīvo respondentu skaits. Tādējādi iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju HLI ir pozitīvi saistīta ar viņu sociālo aktivitāti.

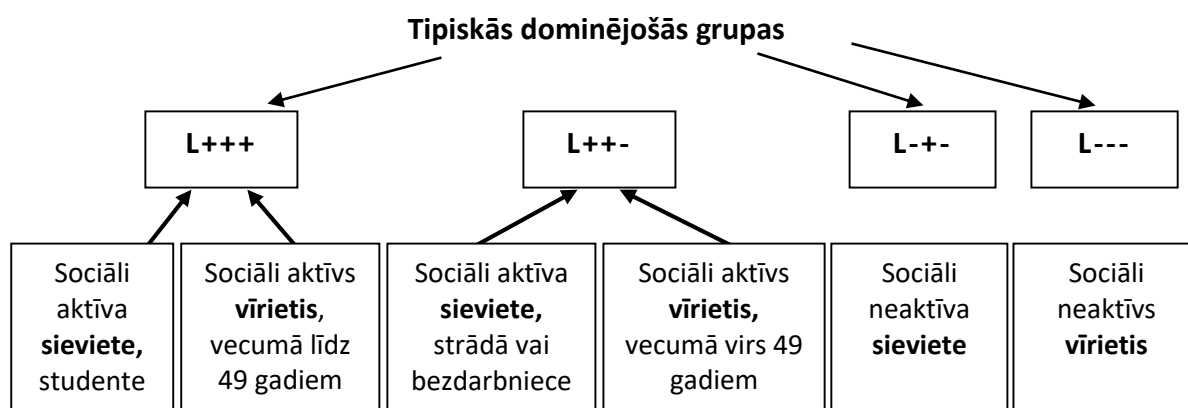
21. attēls. Respondentu ar dažādu sociālās aktivitātes līmeni sadalījums pa grupām ar atšķirīgu HLI struktūru

Latgales iedzīvotāju ar dažādu HLI struktūru sociāli demogrāfiskā raksturojuma analīzi iespējams veikt, izmantojot lēmumu kokus.

Lēmumu koka pielietošanas mērķis ir noteikt, ar cik lielu procentuālo varbūtību respondentu ar noteiktu sociāli demogrāfisko raksturojumu var attiecināt uz grupu ar noteiktu HLI struktūru, kā arī izveidot respondentu grupas ar noteiktu HLI tipiskā pārstāvja sociāli demogrāfisko „portretu”.

Klasifikācijas rezultāti pa respondentu grupām ar dažādu HLI struktūru ilustrēti 15. pielikumā, bet klasifikācijas rezultāti pa respondentu grupām „Laimīgs” un „Nelaimīgs” – 16. pielikumā. Abu ilustrēto lēmumu koku izveidošanā lielākais diskriminantais spēks raksturo faktoros „Sociālā aktivitāte”, „Dzimums”, „Vecums”, „Ģimenes stāvoklis” un „Izglītība.”

Veiktās klasifikācijas rezultātā atkarībā no Latgales iedzīvotāju sociālās aktivitātes, dzimuma, nodarbošanās un vecuma iespējams izdalīt tipiskās respondentu grupas un izveidot šo grupu respondentu sociāli demogrāfiskos portretus (skat. 22. attēlu).

22. attēls. Dominējošās respondentu grupas un šo grupu tipisko pārstāvju sociāli demogrāfiskie portreti

Veiktās analīzes rezultātā iespējams secināt, ka grupa „L+-+” nav tipiska Latgales respondentu klasifikācijai pēc to sociāli demogrāfiskajiem parametriem. Dominējošās respondentu grupas ir „L+++” un „L+-”.

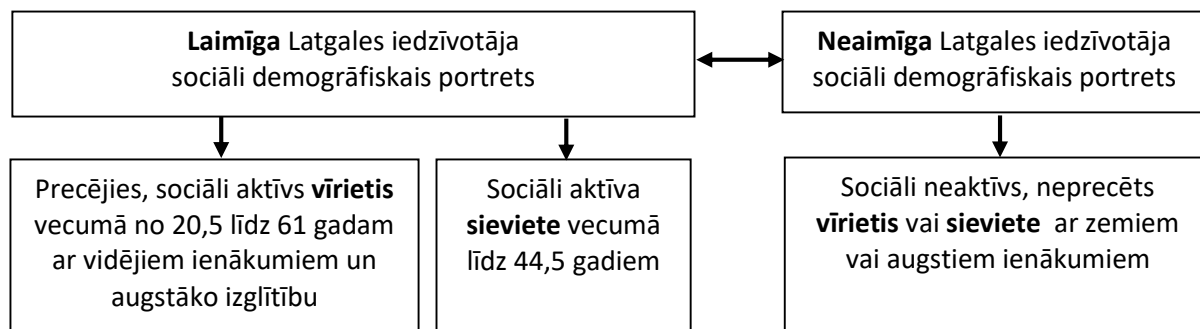
Tipisks grupas „L+++” pārstāvju sociāli demogrāfiskais portrets ir sociāli aktīva, studējoša sieviete, kā arī sociāli aktīvs vīrietis vecumā līdz 49 gadiem.

Grupas „L+-” tipiskie pārstāvji ir sociāli aktīva sieviete, kas strādā vai ir bezdarbniece.

Savukārt grupas „L+-” tipiska pārstāve ir sociāli neaktīva sieviete, bet grupas „L---” tipisks pārstāvis ir sociāli neaktīvs vīrietis.

Tālāk ir aprakstīti Latgales respondentu klasifikācijas rezultāti ar lēmumu koku palīdzību grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” (skat. 16. pielikumu).

Veiktās klasifikācijas rezultātā iespējams izveidot apkopojošus laimīga un nelaimīga Latgales iedzīvotāja sociāli demogrāfiskos portretus atkarībā no respondentu vecuma, sociālās aktivitātes, dzimuma, ģimenes stāvokļa, materiālās nodrošinātības un izglītības līmeņa. Uzsaktāmi tas ilustrēts 23. attēlā.

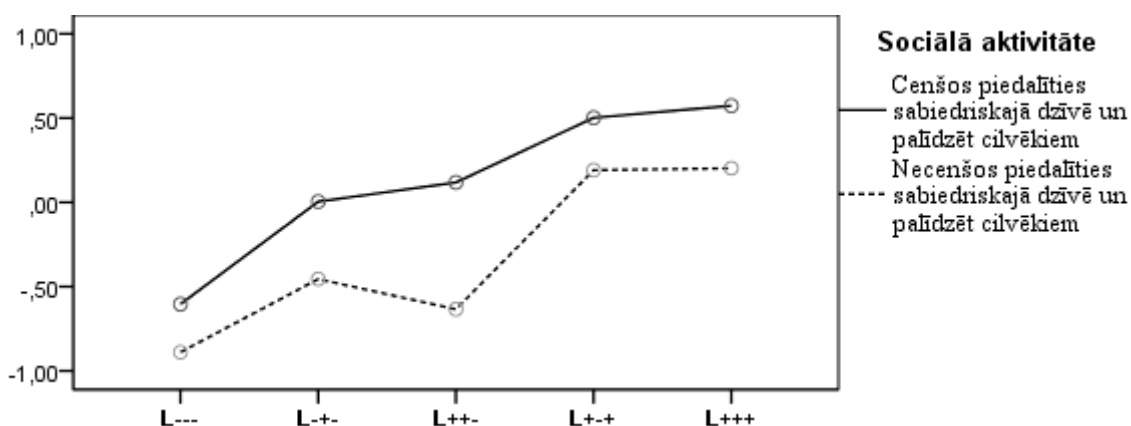
23. attēls. Laimīga un nelaimīga Latgales iedzīvotāja apkopojošs sociāli demogrāfiskais portrets

RLI sociāli demogrāfisko determinantu analīze

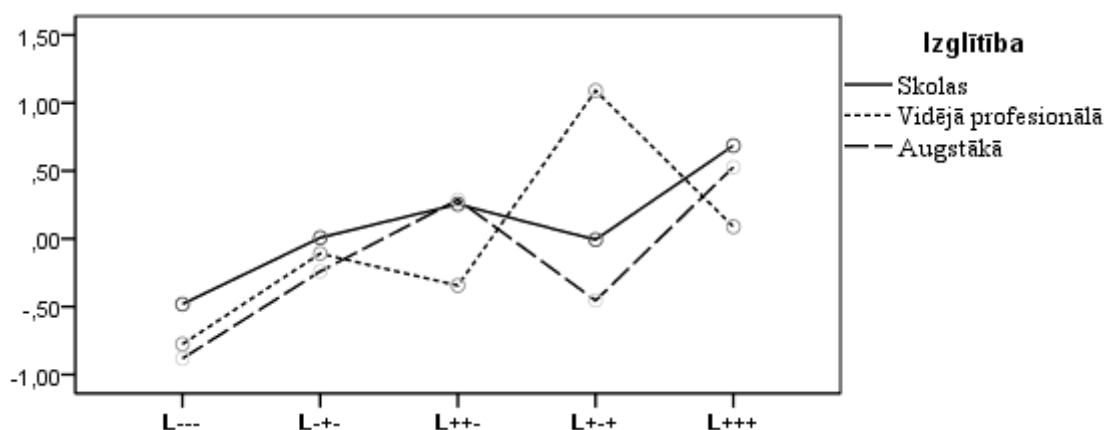
Ar divfaktoru dispersijas analīzes metodi tika veikta RLI vidējo vērtību respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru un respondentu sociāli demogrāfisko faktoru savstarpējās ietekmes analīze.

Tālāk dots tikai to sociāli demogrāfisko parametru raksturojums, no kuriem ir atkarīga Latgales iedzīvotāju RLI (skat. 24.–25. attēlu).

Divfaktoru dispersijas analīzes rezultātā konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju RLI ir atkarīga no respondentu sociālās aktivitātes ($F=6,135$, $p<0,001$) un HLI struktūras ($F=11,241$, $p<0,001$), tomēr šo faktoru savstarpējās ietekmes efekts netika konstatēts ($F=0,296$, $p=0,001$). 24. attēla analīze parāda, ka RLI augstāka ir sociāli aktīviem respondentiem visās grupās ar dažādu HLI struktūru. Augstākais RLI līmenis konstatēts grupā „L+++”, bet zemākais – grupā „L---”. Iegūtie rezultāti atklāj, ka sociāli aktīvajiem Latgales iedzīvotājiem raksturīga augstāka apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, pozitīva attieksme pret sevi un pašrealizācija, kā arī pozitīvas sociālās attiecības. Tādējādi iespējams secināt, ka sociālā aktivitāte ir būtisks sociālais faktors, kas nosaka Latgales iedzīvotāju RLI.

24. attēls. RLI vidējās vērtības respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru un atšķirīgu sociālo aktivitāti

25. attēls. RLI vidējās vērtības respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru un atšķirīgu izglītības līmeni

Divfaktoru disersijas analīze parādīja, ka RLI nav atkarīga no izglītības līmeņa kopumā pētāmajā izlasē ($F=1,121$, $p=0,327$). Savukārt grupās „L++-”. „L+-+” un „L+++” RLI ir atkarīga no izglītības līmeņa. Jāatzīmē, ka šajās grupās augstākais RLI līmenis raksturīgs „L+-+” respondentiem ar vidējo profesionālo izglītību, savukārt šīs grupas respondentiem ar augstāko izglītību raksturīgs zemākais RLI līmenis grupas „L+-+” ietvaros. Turpretī grupā „L++-” respondentiem ar augstāko izglītību raksturīgs augstākais RLI līmenis. Grupas „L+++” ietvaros augstākais RLI līmenis raksturīgs respondentiem ar skolas izglītību (studentiem), bet zemākais – respondentiem ar vidējo profesionālo izglītību. Grupās „L---” un „L-+-” RLI un izglītības līmeņa atkarība netika konstatēta.

Tādējādi iespējams secināt, ka kopumā pētāmajā izlasē RLI nav atkarīga no respondentu izglītības. Tomēr vērojama šo mainīgo atkarība atsevišķās Latgales respondentu grupās. Veiktā datu analīze apliecina arī to, ka cilvēka izglītības līmenis tieši nenosaka viņa laimes izjūtu. Šo secinājumu apstiprina arī laimes izjūtu determinējošo faktoru teorētiskā izpēte, kuras rezultātā iespējams konstatēt, ka izglītības līmeņa tiešā ietekme uz laimes izjūtu nav būtiska (Argyle, 2001). Izglītība

ietekmē nodarbošanās veidu – tādējādi netieši tiek ietekmēta laimes izjūta. Turklāt izglītotākiem cilvēkiem ir vieglāk atrast nodarbošanos, kas sniedz gandarījumu, tādi cilvēki vairāk tic savām spējām, viņiem ir pieejamākas dažādas sociālā atbalsta formas (Ross, & Van Villigen, 1997).

Pamatojoties uz veikto Latgales iedzīvotāju ar dažādu HLI struktūru klasifikāciju ar lēmumu koku palīdzību, iespējams izveidot respondentu sociāli demogrāfiskos portretus pēc RLI vidējiem rādītājiem (skat. 12. tabulu).

12. tabula

Respondentu sociāli demogrāfiskais portrets atkarībā no RLI faktoru struktūras

<i>HLI struktūra</i>	<i>RLI struktūra</i>	<i>Respondentu sociāli demogrāfiskais portrets</i>
L---	RL---	Sociāli neaktīvs vīrietis
L+-	RL= - =	Sociāli neaktīva sieviete
L++-	RL-+=	Sociāli aktīva sieviete, strādā vai bezdarbniece. Sociāli aktīvs vīrietis vecumā virs 49 gadiem
L+++	RL+++	Sociāli aktīva sieviete, studente. Sociāli aktīvs vīrietis vecumā līdz 49 gadiem

Veicot 12. tabulā apkopoto rezultātu kvalitatīvo interpretāciju, iespējams secināt, ka sociāli neaktīvie Latgales vīrieši nav apmierināti ar sabiedrisko vērtību izpausmi savā dzīvē, nav apmierināti ar savu pašrealizāciju un sociālajām attiecībām, viņiem trūkst pozitīvas attieksmes pret sevi.

Sociāli neaktīvām Latgales sievietēm raksturīga vidēja apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām un savām sociālajām attiecībām, kā arī zems pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis.

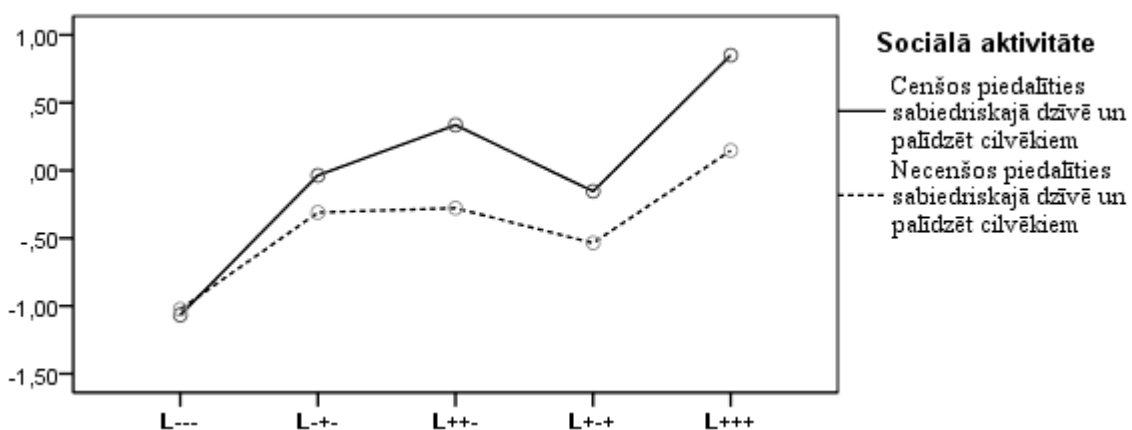
Sociāli aktīvām Latgales sievietēm, kuras strādā vai ir bezdarbnieces, kā arī sociāli aktīviem vīriešiem vecumā virs 49 gadiem piemīt neapmierinātība ar sabiedrisko vērtību realizāciju savā dzīvē, pietiekams pašrealizācijas līmenis un pozitīva attieksme pret sevi, kā arī vidēja apmierinātība ar savām sociālajām attiecībām.

Sociāli aktīvās, studējošās Latgales sievietes un sociāli aktīvie vīrieši vecumā līdz 49 gadiem ir apmierināti ar sabiedrisko vērtību realizāciju savā dzīvē, viņiem raksturīgs augsts pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis, kā arī augstā līmenī realizētas sociālās attiecības.

PL saturu ietekmējošo sociāli demogrāfisko faktoru analīze

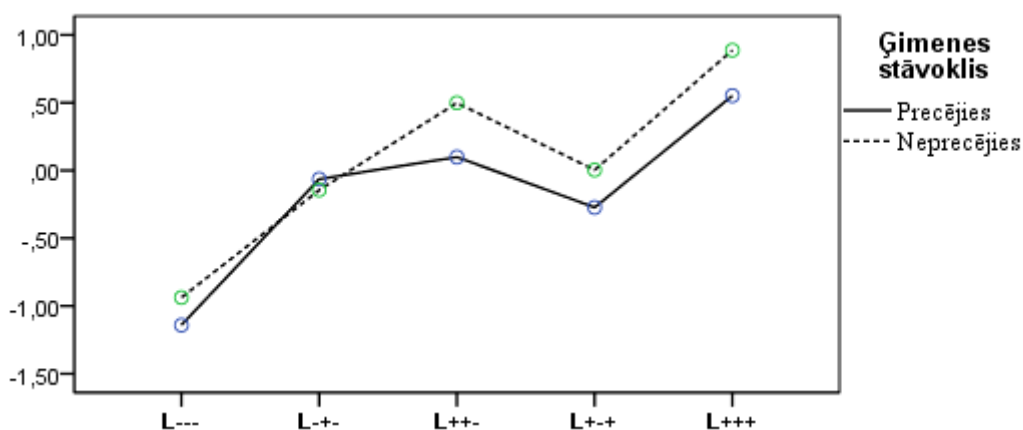
Tika veikta PL līmeņa vidējo vērtību respondentu grupās ar HLI struktūru un respondentu sociāli demogrāfisko faktoru savstarpējās ietekmes analīze ar divfaktoru dispersijas analīzes metodi.

Tālāk ir analizēti tikai tie respondentu sociāli demogrāfiskie raksturlielumi, no kuriem ir atkarīga Latgales iedzīvotāju PL (skat. 26.–28. attēlu).

26. attēls. PL vidējās vērtības respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru un sociālo aktivitāti

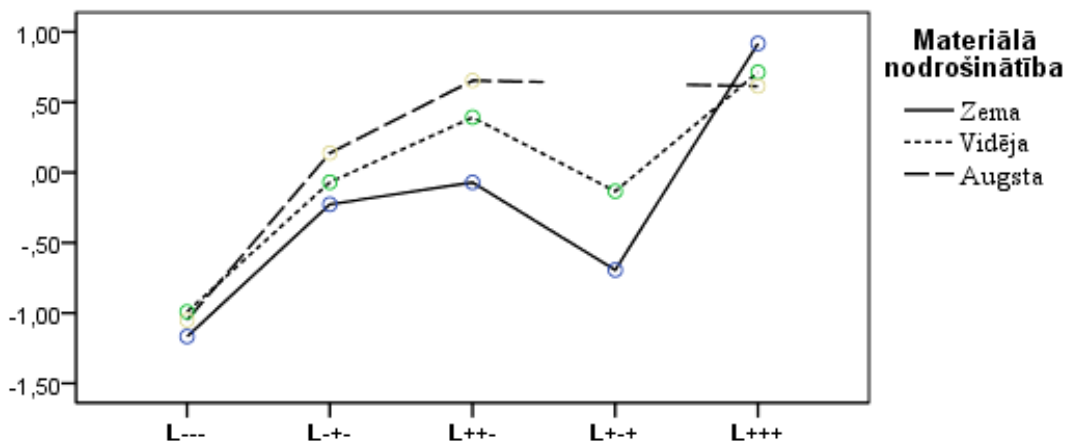
Divfaktoru dispersijas analīze apliecināja, ka Latgales iedzīvotāju PL ir atkarīga gan no respondentu sociālās aktivitātes ($F=23,307$, $p<0,001$), gan arī no HLI struktūras ($F=6,382$, $p<0,001$), bet šo faktoru savstarpējā ietekme grupās netika konstatēta ($F=1,7333$, $p=0,143$), izņemot grupu „L- --”. Iegūtie rezultāti liecina par to, ka Latgales iedzīvotāju PL ietekmē viņu sociālā aktivitāte, kas izpaužas kā tieksme aktīvi piedalīties daudzveidīgās sociālās aktivitātēs un vēlme palīdzēt citiem sabiedrības locekļiem. Augstāka PL konstatēta respondentiem ar augstāku sociālo aktivitāti, turklāt augstākais PL vidējais līmenis raksturīgs grupām „L+++” un „L+--”, kā arī grupai „L+--”, kuru respondenti tika klasificēti kā laimīgi. Savukārt zemākais PL līmenis ir respondentiem ar zemu sociālo aktivitāti un HLI, kuri ir grupu „L---” un „L+--” pārstāvji.

27. attēls. PL vidējās vērtības respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru un ģimenes stāvokli

Divfaktoru dispersijas analīze apliecināja, ka Latgales iedzīvotāju PL ir atkarīga kā no respondentu ģimenes stāvokļa ($F=4,167$, $p=0,042$), tā arī no HLI struktūras ($F=46,580$, $p<0,001$), bet šo faktoru savstarpējā ietekme netika konstatēta ($F=1,010$, $p=0,402$). PL līmenis ir augstāks neprecētiem respondentiem visās grupās, izņemot grupu „L+--”, kuras tipiskie pārstāvji ir sociāli neaktīvas sievietes. Tādējādi iespējams secināt, ka sociāli neaktīvo Latgales sieviešu PL būtiski

ietekmē ģimenes dzīve, kurā viņas gūst nepieciešamo psiholoģisko atbalstu, kas paaugstina viņu PL un HLI. Analizējot zinātnisko literatūru, iespējams konstatēt, ka ģimenes stāvoklis netiek definēts kā faktors, kas sekmē cilvēka PL, savukārt tiek atzīts, ka laulātie indivīdi ir laimīgāki nekā vientuļie, ko apstiprina arī atsevišķi mūsdienu pētījumi (Diener, Such, Lucas, 1999). Tomēr esošā pētījuma ietvaros iespējams secināt, ka augstākais PL līmenis konstatēts neprecētiem Latgales iedzīvotājiem, kuri ir grupu „L+++” un „L++-” pārstāvji.

28. attēls. PL vidējās vērtības respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru un materiālo nodrošinātību

Divfaktoru dispersijas analīze apliecināja, ka Latgales iedzīvotāju PL ir atkarīga no respondentu HLI struktūras ($F=8,529$, $p<0,001$), bet nav atkarīga no respondentu materiālās nodrošinātības ($F=1,164$, $p=0,314$), turklāt šo faktoru savstarpējā ietekme netika konstatēta ($F=0,588$, $p=0,790$).

Tomēr nepieciešams atzīmēt, ka zemākais PL līmenis konstatēts respondentiem ar zemu ienākumu līmeni visās grupās, izņemot grupu „L+++”. Tā kā PL tiek saistīta ar iespēju realizēt savu potenciālu (Ryff, & Keyes, 1995), tad iespējams secināt, ka zema materiālā nodrošinātība atsevišķos gadījumos var būt šķērslis sava potenciāla realizācijai, pazeminot PL. Turklāt ir noteikts, ka cilvēkiem, kuri ir nabadzīgi un cieš trūkumu, ir tendence dziļāk pārdzīvot fizisku un garīgu saslimšanu, lielāku stresu dzīvē, kas rezultātā pazemina psiholoģisko labklājību, nekā tiem, kuri ir sociāli veiksmīgi un pārtikuši (Adler, & Newman, 2002). 28. attēla analīze ļauj secināt, ka eksperimentālajā Latgales iedzīvotāju izlasē zema materiālā nodrošinātība negatīvi ietekmē viņu PL.

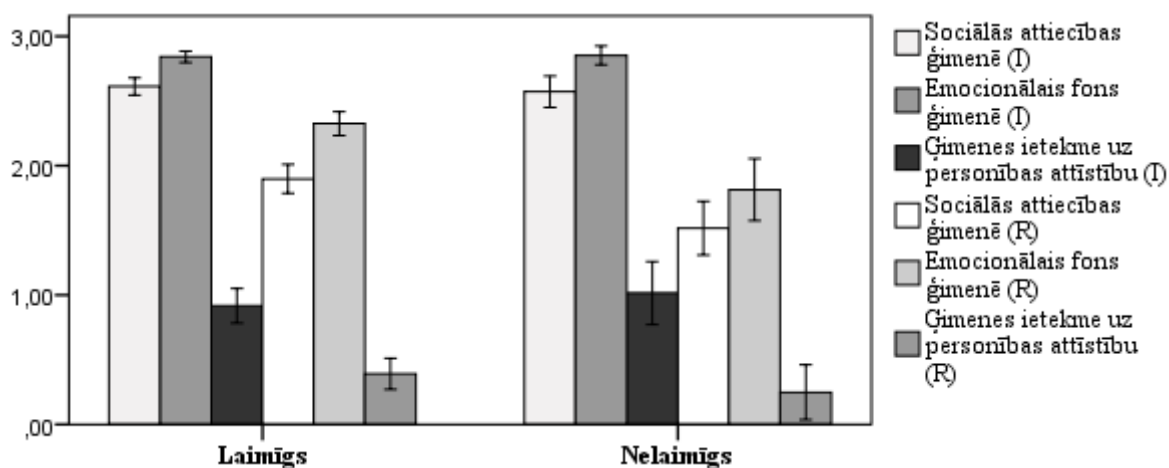
HLI ietekmējošo sociālās vides mikro un makro līmeņa faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” analīze Latgales respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Datu interpretācijas atvieglošanai minēto faktoru analīze tika veikta tikai apkopotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

Faktoru „Ģimene”, „Darbs” un „Valsts” indikatoru faktoranalīzes rezultātā tika izdalītas trīs skalas katram minētajam metodikas faktoram, kas raksturo šo faktoru saturu (skat. 1.3. nodaļas 5.–7. tabulu).

Vispirms tika analizēta faktora „Ģimene” struktūras skalu ideālā nozīmība un reālā stāvokļa vērtējums (skat. 29. attēlu).

Ar Stjudenta (*t* - test) kritērija palīdzību tika konstatētas statistiski nozīmīgas skalu „Sociālās attiecības ģimenē” ($F=2,911$, $p<0,05$) un „Emocionālais fons ģimenē” ($F=22,830$, $p<0,001$) rādītāju reālā stāvokļa vērtējuma atšķirības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Savukārt statistiski nozīmīgas atšķirības starp ideālajiem priekšstatiem par minētajām skalām netika konstatētas. Statistiski nozīmīgas atšķirības netika konstatētas arī pēc skalas „Ģimenes ietekme uz personības attīstību” respondentu ideālajiem priekšstatiem un reālā šīs skalas vērtējuma (skat. 29. attēlu).

29. attēls. Faktora „Ģimene” satura skalu vidējās vērtības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Laimīgo Latgales respondentu grupā respondentu ideālie priekšstati par ģimenes sociālajām attiecībām un ģimenes emocionālo fonu pēc līmeņa ir tuvi respondentu reālā stāvokļa vērtējumam šajās jomās, bet nelaimīgajiem respondentiem raksturīga neatbilstība starp ideālajiem priekšstatiem un reālā stāvokļa novērtējumu attiecīgajās savas dzīves jomās. Turklāt grupas „Nelaimīgs” respondentus raksturo lielāka neatbilstība starp skalu ideālo priekšstatu par to, kādām jābūt sociālajām attiecībām ģimenē un ģimenes emocionālajam fonam un reālo respondenta dzīvi nekā grupā „Laimīgs”.

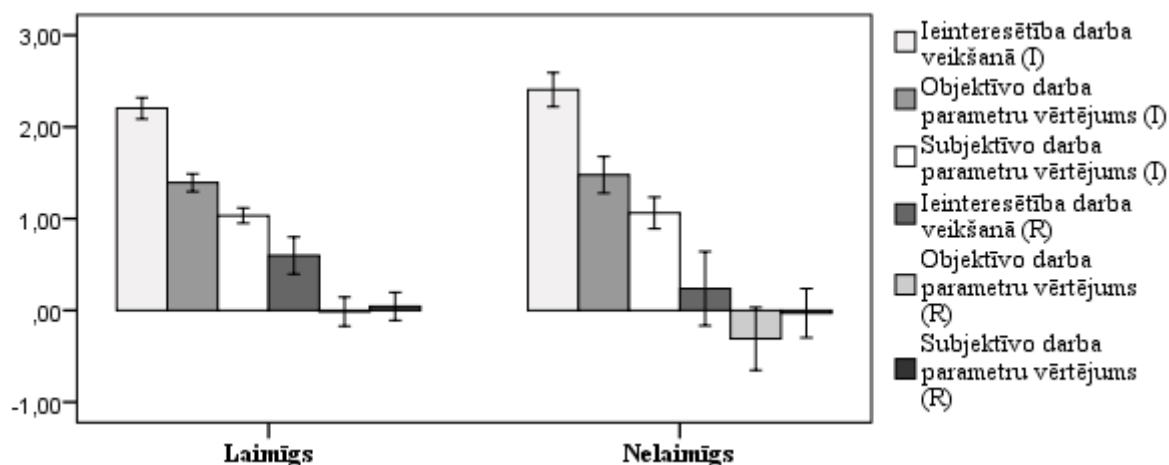
13. tabulā veikta faktora „Ģimene” reālā stāvokļa psiholoģiskā interpretācija apvienotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

Veiktās analīzes rezultātā iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju HLI neietekmē ģimenes ietekmes uz personības attīstību novērtējums, bet ietekme konstatēta pēc ģimenes sociālo attiecību un ģimenes emocionālā fona jomām.

Faktora „Ģimene” psiholoģiskā interpretācija respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” pēc reālā stāvokļa vērtējuma

Faktora „Ģimene” skalas	Respondentu grupas „Laimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Ģimene”	Respondentu grupas „Nelaimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Ģimene”
Sociālās attiecības ģimenē	Saliedēta, stabila, gatava kompromisiem, sociāli labvēlīgi vērtējama, problēmas atrisinoša	Vidēji saliedēta, drīzāk stabila nekā nestabila, gatava kompromisiem, sociāli labvēlīgi vērtējama, vidējs potenciāls problēmu atrisināšanā
Emocionālais fons ģimenē	Mīļota, atbalstoša, emocionāli komfortabla	Mīļota, drīzāk atbalstoša, drīzāk emocionāli komfortabla
Ģimenes ietekme uz personības attīstību	Mēreni prasīga, nedaudz ierobežojoša, attīstoša, fiziski komfortabla, pienākumus uzliekoša	Bez lielām prasībām, mēreni ierobežojoša, drīzāk attīstoša, fiziski komfortabla, drīzāk pienākumus uzliekoša

30. attēlā ilustrēts faktora „Darbs” struktūras skalu ideālās nozīmības un reālā stāvokļa vērtējums respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

30. attēls. Faktora „Darbs” satura skalu vidējās vērtības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Stjudenta (t - test) kritērija noteikšanas rezultātā konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības pēc skalu „Ieinteresētība darba veikšanā” ($F=6,676$, $p<0,05$) un „Objektīvo darba parametru vērtējums” ($F=7271$, $p<0,05$) reālā stāvokļa vērtējuma. Grupā „Nelaimīgs” objektīvo darba parametru vērtējums reālajā respondentu dzīvē ir zemāks nekā grupā „Laimīgs”. Turklāt iespējams konstatēt, ka grupas „Nelaimīgs” pārstāvjiem raksturīgs nedaudz augstāks darba ideālais tēls, bet

zemāki reālie sasniegumi profesionālajā jomā. Jāatzīmē, ka Latgales iedzīvotājiem, kuri attiecināmi uz grupu „Laimīgs”, skalas „Objektīvo darba parametru vērtējums” un „Subjektīvo darba parametru vērtējums” vidējās vērtības nav augstas. Šis fakts var atspoguļot Latgales reģiona specifiku, kurai raksturīgs šaurs piedāvājums darba tirgū, un darba apstākļus.

14. tabulā veikta faktora „Darbs” reālā stāvokļa psiholoģiskā interpretācija apvienotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

14. tabula

Faktora „Darbs” psiholoģiskā interpretācija respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” pēc reālā stāvokļa

Faktora „Darbs” skalas	Respondentu grupas „Laimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Darbs”	Respondentu grupas „Nelaimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Darbs”
Ieinteresētība darba veikšanā	Mērena ieinteresētība darbā, darbs kopumā rada apmierinājumu, daļēji saistīts ar dzīves aicinājumu, daļēji perspektīvs	Vāji izteikta ieinteresētība darba veikšanā, darbs nedaudz rada apmierinājumu, vāji saistīts ar dzīves aicinājumu, vāji izteikta darba perspektīvas apziņa
Objektīvo darba parametru vērtējums	Nenormēts darba laiks, daļēji bīstams, daļēji labvēlīgs veselībai, vidēji atalgots	Nenormēts darba laiks, bīstams, nedaudz kaitīgs veselībai, zemu atalgots
Subjektīvo darba parametru vērtējums	Vidēji sarežģīts, vairāk radošs, vidēji prestižs, vidēji atbildīgs, daļēji brīvprātīgs	Vidēji sarežģīts, nav radošs, nav prestižs, vidēji atbildīgs, daļēji brīvprātīgs

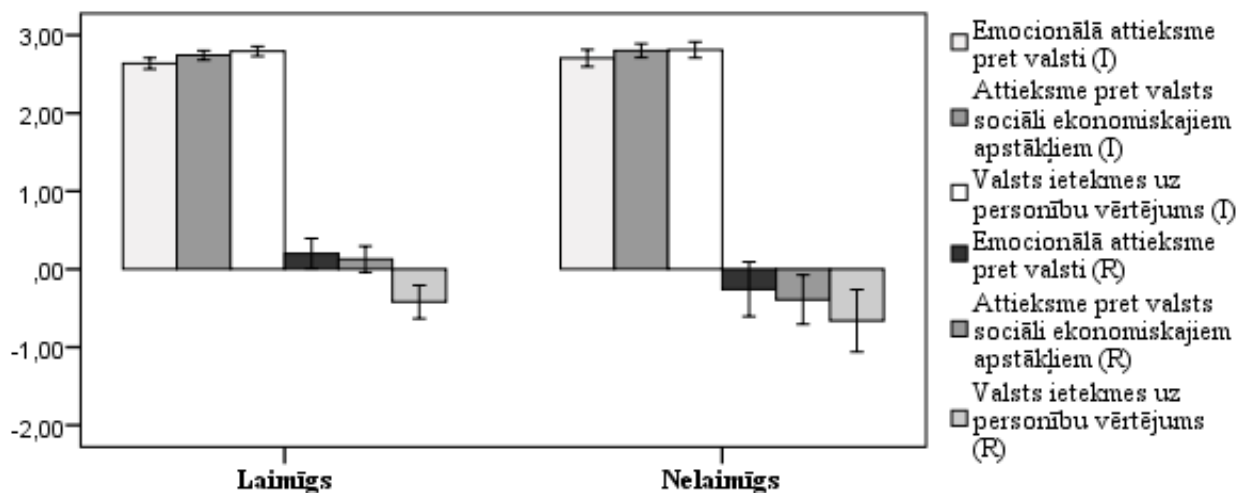
Tālāk ir dota faktora „Valsts” struktūras skalu ideālās nozīmības un reālā stāvokļa vērtējuma analīze respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

Apkopotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”, izmantojot Stjudenta (*t* - test) kritērija noteikšanas metodi, statistiski nozīmīgas atšķirības tika konstatētas faktora „Valsts” skalas „Emocionālā attieksme pret valsti” ($F=1,383$, $p<0,05$) un „Attieksme pret valsts sociāli ekonomiskajiem apstākļiem” ($F=1608$, $p<0,05$) reālā stāvokļa novērtējumā. Savukārt pēc skalas „Valsts ietekmes uz personību vērtējums” reālās situācijas vērtējuma statistiski nozīmīgas atšķirības starp pētāmajām grupām netika konstatētas. Arī pēc faktora „Valsts” visu skalu ideālo priekšstatu vidējām vērtībām pētāmajās respondentu grupās statistiski nozīmīgas atšķirības netika konstatētas. Pētāmā faktora skalu salīdzinājums ilustrēts 31. attēlā.

Iespējams konstatēt, ka abu salīdzināmo grupu respondenti sniedz zemu vērtējumu skalām, kuras raksturo reālo situāciju valstī, tomēr faktora „Valsts” skalu vērtējums respondentu grupā „Nelaimīgs” ir zemāks nekā respondentu grupā „Laimīgs”. Jāatzīmē, ka zemākais reālās situācijas vērtējums abās respondentu raksturo skalu „Valsts ietekme uz personības attīstību”, nedaudz augstāk respondenti vērtē valsts sociāli ekonomiskos apstākļus, savukārt visaugstākais vērtējums

atklāj respondentu emocionālo attieksmi pret valsti. Zemu faktora „Valsts” reālās situācijas vērtējumu iespējams saistīt Latgales reģiona sarežģīto sociāli ekonomisko situāciju, kura raksturota šīs monogrāfijas ievadā.

31. attēls. Faktora „Valsts” satura skalu vidējās vērtības respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

15. tabulā veikta faktora „Valsts” psiholoģiskā interpretācija apvienotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” pēc reālā stāvokļa novērtējuma. Faktora „Valsts” psiholoģiskās interpretācijas analīze liecina, ka laimīgo Latgales iedzīvotāju attieksme pret valsti ir robežstāvoklī starp negatīvu un pozitīvu vērtējumu, bet nelaimīgo Latgales reģiona iedzīvotāju attieksmē pret valsti konstatēta negatīva vērtējuma tendence.

15. tabula

Faktora „Valsts” psiholoģiskā interpretācija respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” pēc reālajiem sasniegumiem

Faktora „Valsts” skalas	Respondentu grupas „Laimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Valsts”	Respondentu grupas „Nelaimīgs” psiholoģiskais raksturojums saskaņā ar faktoru „Valsts”
Emocionālā attieksme pret valsti	Cieņu radoša, vidēji nozīmīga, mēreni mīļota, drīzāk vāja nekā stipra, drīzāk atvērta nekā noslēgta	Drīzāk cieņu neradoša, maz nozīmīga, drīzāk nav mīļa, drīzāk vāja, noslēgta
Attieksme pret valsts sociāli ekonomiskajiem apstākļiem	Drīzāk demokrātiska nekā totalitāra, drīzāk atpalikusi nekā attīstīta, drīzāk neatkarīga, drīzāk tiesiska nekā beztiesiska, drīzāk nabadzīga, vidēji labklājīga	Drīzāk demokrātiska nekā totalitāra, atpalikusi, drīzāk atkarīga, beztiesiska, nabadzīga, drīzāk sabrūkoša nekā labklājīga
Valsts ietekmes uz personību vērtējums	Drīzāk šķiroša nekā apvienojoša, drīzāk neaizsargājoša nekā aizsargājoša, personības attīstību bremzējoša	Šķiroša, neaizsargājoša, personības attīstību bremzējoša

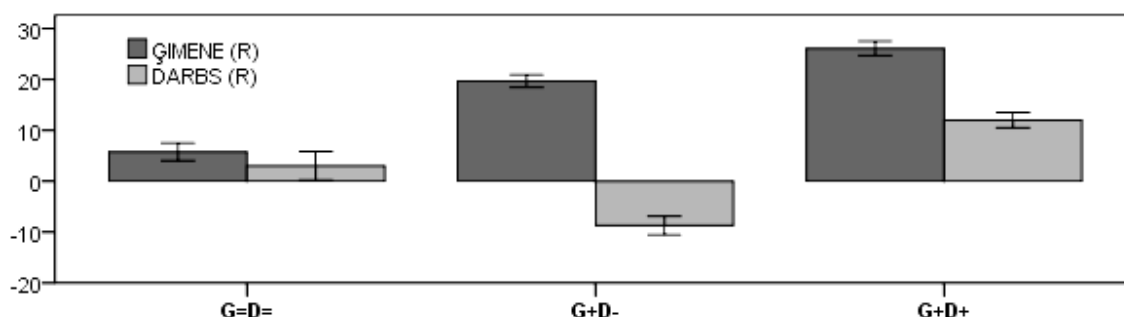
Iespējams secināt, ka faktora „Valsts” novērtējumā konstatēta būtiskākā neatbilstība starp respondentu ideālo priekšstatu par valsti un reālo situāciju valstī. Nākamais faktors, kura novērtējumā konstatēta būtiska neatbilstība starp ideālo priekšstatu un šī faktora reālās situācijas vērtējumu, ir faktors „Darbs”. Mazākā neatbilstība piemīt faktoram „Ģimene”.

Tādējādi Latgales iedzīvotāju sociālās vides faktori „Darbs” un „Valsts” ir būtiskākie faktori, kas pazemina Latgales iedzīvotāju HLI, jo saskaņā ar minētajām F. Endrjūsa un S. Vaitija atziņām neapmierinātību un nelaimīguma izjūtu rada būtiska neatbilstība starp esošo un ideālu (Andrews, & Withey, 1976).

Pētījuma rezultātā konstatēta Latgales iedzīvotāju neapmierinātība ar sociālās vides makrolīmeņa faktoru „Valsts”, kas ir nedaudz zemāka laimīgo respondentu grupā.

Tie respondenti, kuri reāli novērtē valsti, ir laimīgāki – viņiem raksturīga liberālāka attieksme pret valsti. Tā kā lielāko daļu (73 %) no pētāmās Latgales respondentu izlases veido respondenti, kas nosacīti attiecināti uz grupu „Laimīgs”, tad iespējams izteikt pieņēmumu, ka Latgales iedzīvotāju apmierinātība ar sociālās vides mikrolīmeņa komponentu „Ģimene” kompensē respondentu neapmierinātību ar esošajiem valsts sociāli ekonomiskajiem apstākļiem un valsts ietekmi uz personības attīstību.

Detalizētākai mikrovides faktoru ietekmes uz Latgales iedzīvotāju HLI analīzei tika veikta respondentu kasterizācija (divpakāpju klasteranalīze) „Ģimene” – „Darbs” dimensijā. Tika izdalītas trīs respondentu grupas ar dažādu klastera „Ģimene” – „Darbs” struktūru, kuras ilustrētas 32. attēlā.

32. attēls. Respondentu grupas ar dažādu klastera „Ģimene - Darbs” struktūru

16. tabulā atspoguļots iegūto klasteru saturs un procentuālais sastāvs.

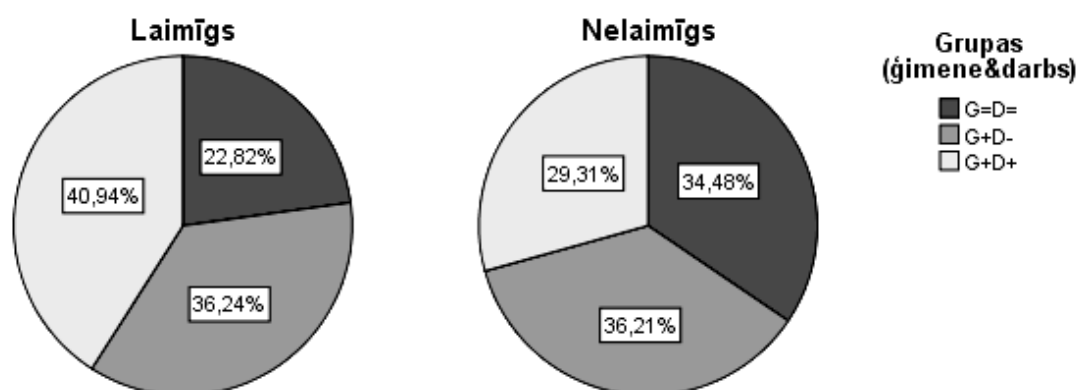
Latgales iedzīvotāju izlasē dominē respondentu grupa „G+D+” (38 %), kurai raksturīgs augsts reālo sasniegumu vērtējums ģimenes dzīves un profesionālās darbības jomā. Nedaudz mazāku Latgales iedzīvotāju izlases daļu veido „G+D-” (36,0 %) grupas respondenti, kuriem piemīt augsts reālo sasniegumu vērtējums ģimenes dzīvē, bet zems profesionālās darbības reālo sasniegumu vērtējums. Procentuāli mazāko grupu „G=D=” (26,0 %) veido respondenti, kuri savus reālos sasniegumus minētajās jomās vērtē vidēji.

Respondentu grupu ar dažādu klastera „Ģimene - Darbs” struktūru raksturojums

<i>Respondentu grupas apzīmējums un apjoms</i>	<i>Respondentu grupas apraksts pēc faktora „Ģimene”</i>	<i>Respondentu grupas apraksts pēc faktora „Darbs”</i>
G=D= (n=54, 26,0%)	Vidējs reālo sasniegumu vērtējums pēc faktora „Ģimene”	Vidējs reālo sasniegumu vērtējums pēc faktora „Darbs”
G+D- (n=75, 36,0%)	Augsts reālo sasniegumu vērtējums pēc faktora „Ģimene”	Zems reālo sasniegumu vērtējums pēc faktora „Darbs”
G+D+ (n=79, 38,0%)	Augsts reālo sasniegumu vērtējums pēc faktora „Ģimene”	Augsts reālo sasniegumu vērtējums pēc faktora „Darbs”

Analizējot izdalītās grupas, iespējams secināt, ka respondentu reālie sasniegumi skalā „Ģimene” ir augstāki nekā skalā „Darbs”.

Saskaņā ar *Chi-Square Tests* rezultātiem konstatēta statistiski nozīmīga saikne starp respondentu pozicionēšanu faktoru „Ģimene” un „Darbs” plaknē un respondentu sadali pa grupām „Laimīgs” un „Nelaimīgs” (χ^2 kritērija statistiskās nozīmības līmenis: $p < 0,05$).

33. attēls. Respondentu ar dažādu klastera „Ģimene – Darbs” struktūru sadalījums grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Analizējot iegūtos rezultātus, iespējams secināt, ka grupas „Laimīgs” tipiskie pārstāvji ir respondenti ar klastera „Ģimene – Darbs” struktūru „G+D+” (40,94 %). Minētās grupas respondentiem raksturīgs pozitīvs ģimenes attiecību un profesionālās jomas vērtējums.

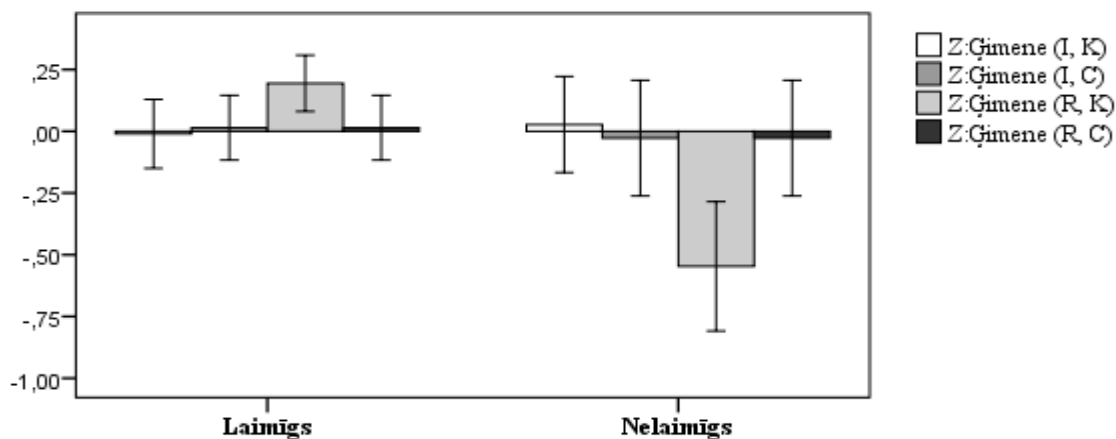
Grupas „Nelaimīgs” tipiskākie pārstāvji ir respondenti ar klastera „Ģimene – Darbs” struktūru „G+D-” (36,21 %). Tiem ir raksturīgs pozitīvs ģimenes attiecību vērtējums un negatīvs profesionālās jomas vērtējums.

Veiktās empīriskos datu analīzes rezultātā iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju HLI ietekmē viņu ģimenes dzīves un profesionālās jomas reālās situācijas vērtējums. Jāatzīmē, ka laimīgos pētāmās izlases respondentus raksturo pozitīvs abu minēto dzīves sfēru vērtējums.

Tālāk ir dota faktoru „Ģimene”, „Darbs” un „Valsts” kvalitātes – cenas attiecības analīze respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Šāda analīze tika veikta ar mērķi noteikt Latgales iedzīvotāju pretenziju līmeni pret minētajiem faktoriem, kā arī noteikt viņu gatavību pielikt pūles ģimenes attiecību, profesionālās jomas un valsts uzlabošanā.

Minēto faktoru kvalitātes – cenas attiecība tiek novērtēta gan no ideālās kvalitātes un cenas pozīcijām, gan no reālās kvalitātes un cenas pozīcijām. Ideālā cena atspoguļo tās pūles, ko respondents būtu gatavs pielikt, lai sasniegtu noteiktu attiecīgā faktora ideālo kvalitāti, bet reālā cena atspoguļo tās pūles, kuras respondents pieliek, iegūstot noteiktu attiecīgā faktora reālo kvalitāti. Attēlos lietotie ideālās cenas un kvalitātes apzīmējumi ir „I, C” un „I, K”, bet reālās cenas un kvalitātes apzīmējumi – „R, C” un „R, K” pie attiecīgo faktoru nosaukumiem.

Faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” kvalitātes – cenas attiecības analīzes sākumā tiek piedāvāti faktora „Ģimene” minēto parametru izpētes rezultāti (skat. 34. attēlu). Saskaņā ar aprēķināto Manna – Vitnija U kritēriju statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” konstatētas tikai pēc faktora „Ģimene” reālās kvalitātes vērtējuma ($p < 0,001$).

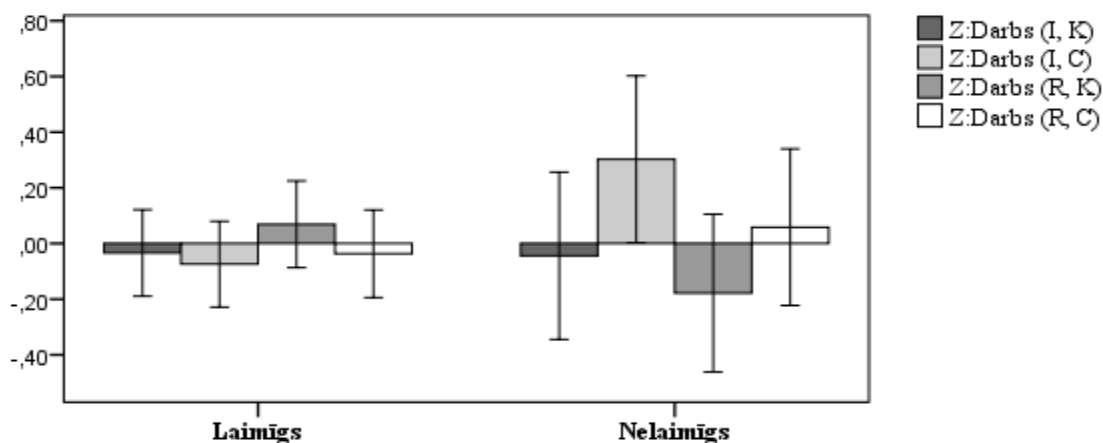

34. attēls. Faktora „Ģimene” kvalitātes – cenas attiecība respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Grupā „Nelaimīgs” konstatēts zemākais ģimenes reālās kvalitātes līmenis, arī reālā cena, kuru šīs grupas respondenti „maksā” par savas ģimenes kvalitāti, ir zema.

Tādējādi iespējams secināt, ka Latgales iedzīvotāju HLI sekmē mērenas prasības pret ģimenes ideālo kvalitāti, gatavību pielikt pietiekami lielas pūles, kā arī reālu šādu pūļu pielikšanu, ar ko tiek sasniegta augstākā reālā ģimenes attiecību kvalitāte.

35. attēlā ilustrēta faktora „Darbs” kvalitātes – cenas attiecība respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

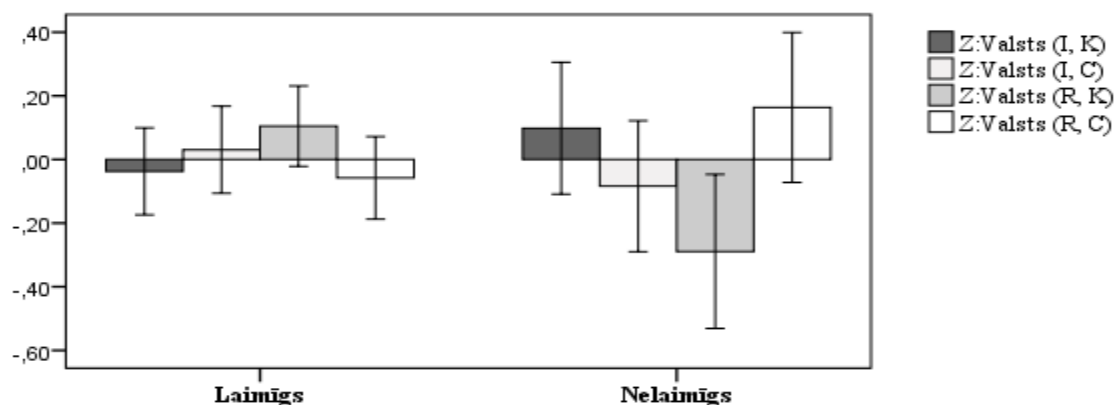

35. attēls. Faktora „Darbs” kvalitātes – cenas attiecība respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Saskaņā ar aprēķināto Manna – Vitnija U kritēriju atšķirības statistiskās tendences līmenī starp grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” konstatētas tikai pēc faktora „Darbs” ideālās cenas vērtējuma ($p=0,071$).

Grupas „Nelaimīgs” respondenti gatavi „maksāt” (ideālais vērtējums) par savas profesionālās jomas kvalitāti būtiski augstāku cenu nekā grupas „Laimīgs” respondenti. Neskatoties uz to, ka grupas „Nelaimīgs” respondenti augstāk novērtē savus reālos ieguldījumus profesionālajā jomā, viņiem raksturīgi zemāki rādītāji pēc reālajiem profesionālās jomas kvalitātes rādītājiem. Tādējādi iespējams secināt, ka laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ar mazāku pūļu ieguldījumu profesionālajā jomā ir augstāki rezultāti, kas rada gandarījuma izjūtu un sekmē laimes izjūtas līmeņa paaugstināšanos. Konstatēto faktu iespējams izskaidrot ar to, ka grupas „Nelaimīgs” respondentiem piemīt zemāka ieinteresētība darba veikšanā un augstākas prasības pret darba ideālo kvalitāti nekā grupas „Laimīgs” respondentiem.

36. attēlā ilustrēta faktora „Valsts” kvalitātes – cenas attiecība respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”.

36. attēls. Faktora „Valsts” kvalitātes – cenas attiecība respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”

Saskaņā ar aprēķināto Manna – Vitnija U kritēriju statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” konstatētas pēc faktora „Valsts” reālās kvalitātes ($p = 0,004$) un ideālās kvalitātes ($p = 0,050$) vērtējuma.

Faktora „Valsts” reālās kvalitātes novērtējums nav augsts visā respondentu izlasē – to pamato objektīvās Latgales reģiona sociāli ekonomiskās problēmas. Tomēr jāatzīmē, ka grupas „Laimīgs” respondentu minētā faktora vērtējums kopumā ir augstāks. Tas liecina par šīs grupas respondentu pozitīvu dzīves uztveri, jo šai grupai raksturīga izteikta būtiskākā HLI komponenta „Pozitīvu emociju esamība” dominante.

Tajā pašā laikā Latgales iedzīvotāji, kuri attiecināmi uz grupu „Nelaimīgs”, augstāk novērtē savus retākos ieguldījumus (reālā cena) faktora „Valsts” kvalitātē salīdzinājumā ar iedzīvotājiem, kuri ietilpst grupā „Laimīgs”. Augsts cenas novērtējums nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem var veidot vilšanās izjūtu attiecībā pret valsti, jo reālās valsts kvalitātes vērtējums šajā grupā ir negatīvs.

Apkopojot iegūtos rezultātus, iespējams secināt.

1. Konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju HLI struktūras faktoros ietekmē tādi respondentu sociāli demogrāfiskie raksturlielumi kā sociālā aktivitāte ($F=21,637$, $p<0,05$), materiālā nodrošinātība ($F=18,704$, $p<0,05$), dzimums ($F=17,488$, $p<0,05$) un izglītības līmenis ($5,436$, $p=0,066<0,1$) – statistiskās tendences līmenī.

Augstāks ienākumu līmenis sekmē augstāku HLI, īpaši tās kognitīvo komponentu (apmierinātību ar dzīvi kopumā un laika perspektīvā).

Latgales reģiona sievietēm raksturīgs augstāks HLI līmenis nekā vīriešiem. Jāatzīmē, ka pozitīvo emociju dominante neatkarīgi no dzīves kognitīvā novērtējuma vairāk raksturīga sievietēm nekā vīriešiem.

Respondentiem ar augstu sociālo aktivitāti piemīt augstāks HLI līmenis nekā respondentiem ar zemu sociālo aktivitāti. Sociālā aktivitāte ir būtiskākais sociāli demogrāfiskais parametrs, kas ietekmē Latgales iedzīvotāju HLI.

Latgales iedzīvotāju izglītības līmeņa ietekme uz pozitīvo emociju dominanti nav viennozīmīgi interpretējama, tās precizēšanai ir nepieciešami papildus pētījumi, tomēr jāatzīmē, ka respondentu grupā „Laimīgs” ir lielāks respondentu skaits ar augstāko izglītību.

2. Tipisks grupas „L+++” pārstāvju sociāli demogrāfiskais portrets – sociāli aktīva studējoša sieviete, kā arī sociāli aktīvs vīrietis vecumā līdz 49 gadiem. Grupas „L+-” tipiskie pārstāvji ir sociāli aktīva sieviete, strādājoša vai bezdarbniece. Savukārt grupas „L-+” tipisks pārstāvis ir sociāli neaktīva sieviete, bet grupas „L---” tipisks pārstāvis ir sociāli neaktīvs vīrietis.

Tipisks grupas „Laimīgs” pārstāvis ir precējies, sociāli aktīvs vīrietis vecumā no 20,5 līdz 61 gadam ar augstāko izglītību un vidējiem ienākumiem vai sociāli aktīva sieviete vecumā līdz 44,5 gadiem.

Tipisks grupas „Nelaimīgs” pārstāvis ir sociāli neaktīvs, neprecēts vīrietis vai sieviete ar zemiem vai augstiem ienākumiem.

3. Konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju RLI ietekmē tāds respondentu sociāli demogrāfiskais raksturojums kā sociālā aktivitāte ($F=6,135$, $p<0,001$), kas apliecina, ka sociāli aktīvajiem Latgales iedzīvotājiem raksturīgs augstāks RLI līmenis.

Konstatēta Latgales iedzīvotāju RLI saikne ar respondentu izglītības līmeni atsevišķās respondentu grupās („L++- un „L+-“). Kopumā pētāmajā izlasē augstāks RLI līmenis ir respondentiem ar skolas izglītību, kuri pašlaik studē.

4. Tika noteikts, ka Latgales iedzīvotāju PL nosaka šādi sociāli demogrāfiskie raksturlielumi: sociālā aktivitāte ($F=23,307$, $p<0,001$) – sociāli aktīvajiem Latgales iedzīvotājiem ir augstāks PL līmenis; ģimenes stāvoklis ($F=4,167$, $p=0,042$) – neprecētajiem Latgales respondentiem raksturīgs augstāks PL līmenis nekā precētajiem.

Konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju PL līmenis nav atkarīgs no respondentu materiālās nodrošinātības ($F=1,164$, $p=0,314$), tomēr iegūtie rezultāti parāda, ka zemākais PL līmenis ir respondentiem ar zemu ienākumu līmeni visās grupās, izņemot grupu „L+++”. Tādējādi iespējams secināt, ka zema Latgales iedzīvotāju materiālā nodrošinātība negatīvi ietekmē viņu PL līmeni.

5. Analizējot faktora „Ģimene” saturu, tika konstatētas statistiski nozīmīgas skalu „Sociālās attiecības ģimenē” ($F=2,911$, $p<0,05$) un „Emocionālais fons ģimenē” ($F=22,830$, $p<0,001$) vērtējuma atšķirības pēc reālā stāvokļa respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Grupas „Laimīgs” respondentu ideālie priekšstati par ģimenes sociālajām attiecībām un ģimenes emocionālo fonu pēc līmeņa ir tuvi respondentu reālā stāvokļa vērtējumam šajās jomās, bet grupai „Nelaimīgs” raksturīga neatbilstība starp ideālajiem priekšstatiem un reālā stāvokļa novērtējumu pēc minētajām faktora „Ģimene” skalām.

Analizējot faktora „Darbs” saturu, tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības skalu „Ieinteresētība darba veikšanā” ($F=6,676$, $p<0,05$) un „Objektīvo darba parametru vērtējums” ($F=7,271$, $p<0,05$) novērtējumā pēc reālā stāvokļa grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Grupas „Nelaimīgs” respondentiem ir augstāks darba ideālais tēls, bet zemāki reālie sasniegumi profesionālajā jomā nekā grupas „Laimīgs” respondentiem. Grupas „Laimīgs” respondentiem piemīt nedaudz augstāks darba subjektīvo parametru vērtējums pēc reālās situācijas nekā grupas „Nelaimīgs” respondentiem.

Analizējot faktora „Valsts” saturu, tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības skalu „Emocionālā attieksme pret valsti” ($F=1,383$, $p<0,05$) un „Attieksme pret valsti sociāli ekonomiskajiem apstākļiem” ($F=1,608$, $p<0,05$) vērtējumā pēc reālā stāvokļa respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”. Jāatzīmē, ka faktora „Valsts” skalu ideālais vērtējums ir augsts (tuvs maksimālajam) abās salīdzināmajās grupās un statistiski nozīmīgi neatšķiras. Grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” respondenti sniedz zemu vērtējumu visām skalām, kuras raksturo reālo situāciju valstī, tomēr kopumā faktora „Valsts” vērtējums respondentu grupā „Nelaimīgs” ir zemāks nekā respondentu grupā „Laimīgs”.

6. Respondentu grupas „Laimīgs” tipiskākie pārstāvji ir respondenti ar klastera „Ģimene – Darbs” struktūru „Ģ+D+” (40,94 %). Grupas „Nelaimīgs” tipiskākie pārstāvji ir respondenti ar klastera „Ģimene – Darbs” struktūru „Ģ+D-” (36,21 %).
7. Analizējot faktora „Ģimene” kvalitātes – cenas attiecību respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”, iespējams noteikt, ka statistiski nozīmīgas atšķirības starp minētajām grupām eksistē tikai pēc faktora „Ģimene” reālo sasniegumu kvalitātes vērtējuma ($p < 0,001$). Grupā „Nelaimīgs” konstatēts zemākais ģimenes reālās kvalitātes līmenis, arī reālā cena, kuru šīs grupas respondenti „maksā” par savas ģimenes kvalitāti, ir būtiski zemāka nekā respondentu grupā „Laimīgs”.

Analizējot faktora „Darbs” kvalitātes – cenas attiecību respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”, iespējams konstatēt, ka statistiski nozīmīgas atšķirības starp minētajām grupām eksistē tikai pēc faktora „Darbs” ideālās cenas vērtējuma ($p = 0,071$). Grupas „Nelaimīgs” respondenti gatavi „maksāt” (ideālais vērtējums) par savas profesionālās jomas kvalitāti būtiski augstāku cenu nekā grupas „Laimīgs” respondenti. Neskatoties uz to, ka grupas „Nelaimīgs” respondenti augstāk novērtē savus reālos ieguldījumus profesionālajā jomā, viņiem raksturīgi zemāki reālās profesionālās darbības kvalitātes rādītāji.

Analizējot faktora „Valsts” kvalitātes – cenas attiecību respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”, iespējams konstatēt, ka statistiski nozīmīgas atšķirības starp minētajām grupām eksistē pēc faktora „Valsts” reālās situācijas kvalitātes ($p = 0,004$) un ideālo priekšstatu par valsts kvalitāti ($p = 0,050$) vērtējuma. Respondentu grupai „Laimīgs” raksturīgs augstāks valsts reālās kvalitātes vērtējums un zemākas prasības pret valsts kvalitāti ideālajā vērtējumā. Savukārt grupas „Nelaimīgs” respondentiem ir zems valsts reālās kvalitātes vērtējums un augstas prasības pret valsts kvalitāti ideālajā vērtējumā. Faktora „Valsts” reālais novērtējums nav augsts kopumā visā respondentu izlasē, ko nosaka objektīvās Latgales reģiona sociāli ekonomiskās problēmas.

3. LATGALES IEDZĪVOTĀJU LAIMES IZJŪTAS UN PSIHOLOĢISKĀS LABKLĀJĪBAS SOCIĀLI PSIHOLOĢISKAIS MODELIS

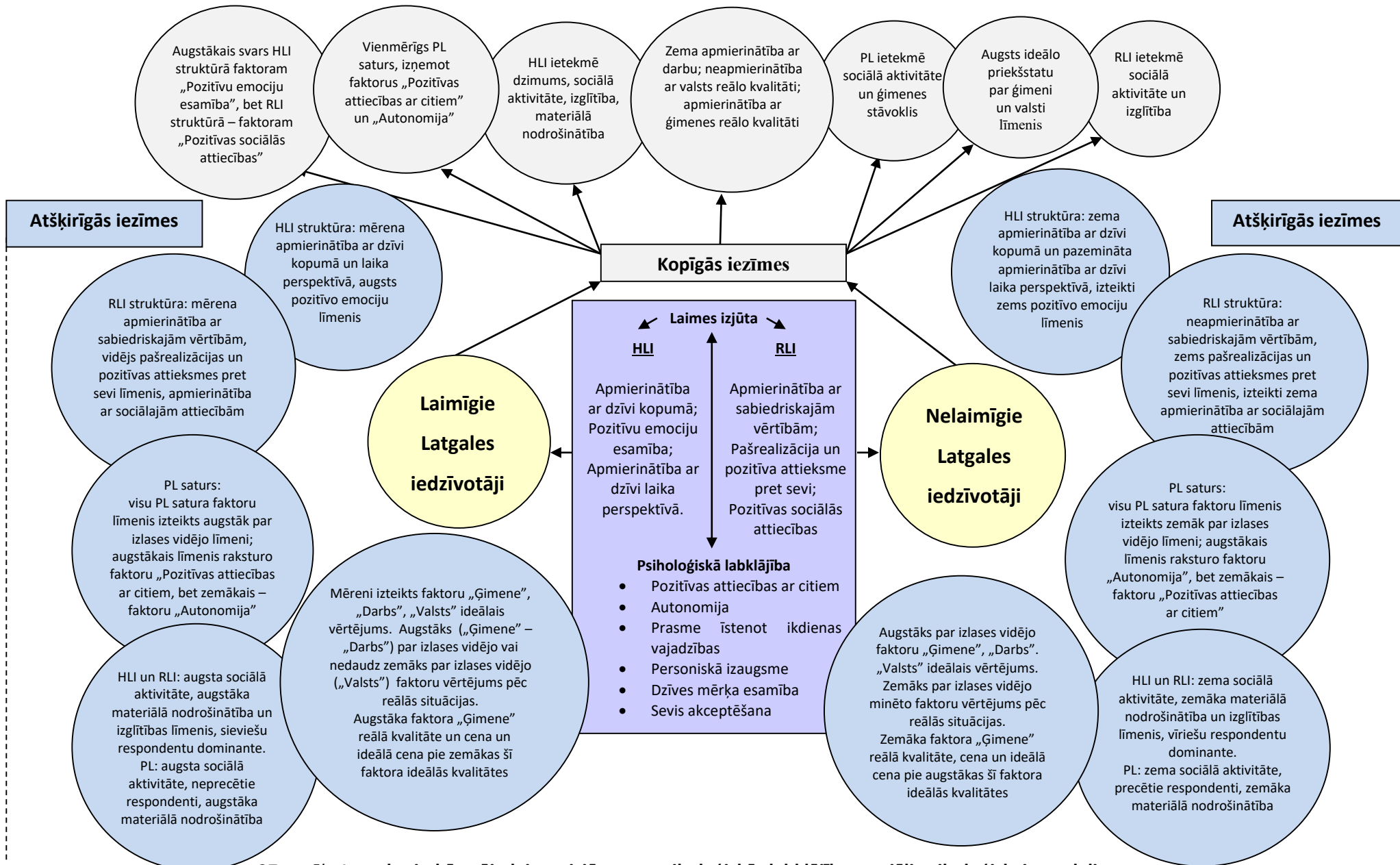
Šīs monogrāfijas ietvaros tiek piedāvāts Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli psiholoģiskais modelis (skat. 37. attēlu), kurā apkopoti veiktā empīriskā pētījuma rezultāti.

Izveidotajā modelī redzams, ka Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūru veido hedonistiskās un reālās laimes izjūtas faktori. Savukārt Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturu iespējams raksturot, izmantojot K. Rifas psiholoģiskās labklājības sešu faktoru modeli. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūras un psiholoģiskās labklājības satura faktoru analīzes apkopojums atspoguļots šī zinātniskā darba secinājumos.

Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli psiholoģiskajā modelī tiek akcentētas grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” laimes izjūtas, psiholoģiskās labklājības un šo fenomenu sociāli psiholoģisko determinantu kopīgās un atšķirīgās iezīmes.

Grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” respondentiem piemīt šādas kopīgās pētāmo fenomenu iezīmes:

- būtiskākais svars respondentu hedonistiskās laimes izjūtā raksturo faktoru „Pozitīvo emociju esamība”, bet reālās laimes struktūrā – faktoru „Pozitīvas sociālās attiecības”;
- respondentiem raksturīgs vienmērīgs (bez būtiskām līmeņa svārstībām) psiholoģiskās labklājības saturu veidojošo faktoru līmenis, izņemot faktorus „Pozitīvas attiecības ar citiem” un „Autonomija”;
- abu grupu respondentu hedonistiskās laimes izjūtu ietekmē tādi sociāli demogrāfiskie faktori kā dzimums, sociālā aktivitāte, izglītība, materiālā nodrošinātība;
- respondentu reālās laimes izjūtu ietekmē tādi sociāli demogrāfiskie faktori kā sociālā aktivitāte un izglītība;
- pētāmo grupu respondentu psiholoģiskās labklājības saturu ietekmē tādi sociāli demogrāfiskie faktori kā sociālā aktivitāte un ģimenes stāvoklis;
- gan laimīgajiem, gan nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem piemīt zema apmierinātība ar darba reālo kvalitāti, neapmierinātība ar valsts reālo kvalitāti un apmierinātība ar ģimenes attiecību reālo kvalitāti;
- abām grupām ir augsts ideālo priekšstatu par ģimeni un valsti līmenis.

37. attēls. Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli psiholoģiskais modelis

Grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” respondentus raksturo šādas atšķirīgas pētāmo fenomenu iezīmes:

- laimīgo respondentu hedonistisko laimes izjūtai raksturīga mērena apmierinātība ar dzīvi kopumā un laika perspektīvā, augsts pozitīvo emociju līmenis, bet nelaimīgajiem respondentiem piemīt zema apmierinātība ar dzīvi kopumā un pazemināta apmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā, kā arī izteikti zems pozitīvo emociju līmenis;
- laimīgo respondentu reālo laimes izjūtu raksturo mērena apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, vidējs pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis, apmierinātība ar sociālajām attiecībām, bet nelaimīgajiem respondentiem dominē neapmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, zems pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis un izteikti zema apmierinātība ar sociālajām attiecībām;
- laimīgajiem respondentiem visu psiholoģiskās labklājības satura faktoru līmenis izteikts augstāk par izlases vidējo līmeni. Augstākais līmenis raksturīgs faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”, bet zemākais – faktoram „Autonomija”. Nelaimīgajiem respondentiem visu psiholoģiskās labklājības satura faktoru līmenis izteikts zemāk par izlases vidējo līmeni. Augstākais līmenis raksturīgs faktoram „Autonomija”, bet zemākais – faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”;
- laimīgajiem respondentiem ar augstiem hedonistiskās un reālās laimes izjūtas, kā arī psiholoģiskās labklājības rādītājiem raksturīga augsta sociālā aktivitāte, augstāka materiālā nodrošinātība un izglītības līmenis, sieviešu un neprecēto respondentu dominante, bet nelaimīgajiem respondentiem ar zemiem minēto fenomenu rādītājiem piemīt zema sociālā aktivitāte, zemāka materiālā nodrošinātība un izglītības līmenis, vīriešu un precēto respondentu dominante;
- laimīgos respondentus raksturo mēreni izteikts faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” ideālais vērtējums, augstāks („Ģimene” – „Darbs”) par izlases vidējo vai nedaudz zemāks par izlases vidējo līmeni („Valsts”) faktoru vērtējums pēc reālās situācijas, augstāka faktora „Ģimene” reālā kvalitāte un cena. Nelaimīgajiem respondentiem raksturīgs augstāks par izlases vidējo līmeni faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” ideālais vērtējums un zemāks par izlases vidējo līmeni minēto faktoru vērtējums pēc reālās situācijas, kā arī zemāka faktora „Ģimene” reālā kvalitāte un cena.

Izveidoto Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas un psiholoģiskās labklājības sociāli psiholoģisko modeli papildina šī zinātniskā darba secinājumi.

Secinājumi

Veiktais pētījums ļauj izdarīt secinājumus par trim pētījuma pamatjautājumiem.

Atbildot uz pirmo pētījuma jautājumu „Kāda ir Latgales iedzīvotāju laimes izjūtas struktūra?”, tika iegūti šādi secinājumi:

- laimes izjūtu šī zinātniskā darba ietvaros iespējams definēt kā integrālu fenomenu, kura struktūru veido hedonistiskās un reālās laimes izjūtas faktori;
- Latgales iedzīvotāju hedonistiskās laimes izjūtas struktūru veido faktori: „Apmierinātība ar dzīvi kopumā”, „Pozitīvu emociju esamība”, „Apmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā”;
- Latgales iedzīvotāju reālās laimes izjūtas struktūru veido faktori: „Apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām”, „Pašrealizācija un pozitīva attieksme pret sevi”, „Pozitīvas sociālās attiecības”;
- būtiskākais svars Latgales respondentu hedonistiskās laimes izjūtas struktūrā raksturīgs faktoram „Pozitīvu emociju esamība”, bet reālās laimes izjūtas struktūrā – faktoram „Pozitīvas sociālās attiecības”;
- pēc hedonistiskās laimes izjūtas struktūras Latgales respondentu izlasē dominē grupa, kurai raksturīga apmierinātība ar dzīvi kopumā, pozitīvu emociju dominante un apmierinātība ar dzīvi laika perspektīvā. Pēc reālās laimes izjūtas struktūras Latgales respondentu izlasē dominē grupa, kurai piemīt apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, zems pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmeni un zems apmierinātības ar sociālajām attiecībām līmenis;
- pēc pozitīvu emociju dominantes apkopotās Latgales iedzīvotāju grupas „Laimīgs” hedonistiskās laimes izjūtas struktūrai raksturīgs mērens apmierinātības ar dzīvi kopumā un laika perspektīvā līmenis un augsts pozitīvu emociju līmenis. Pēc pozitīvu emociju dominantes apkopotās Latgales iedzīvotāju grupas „Nelaimīgs” hedonistiskās laimes izjūtas struktūrai piemīt izteikti zems pozitīvu emociju līmenis, zems apmierinātības ar dzīvi kopumā un pazemināts apmierinātības ar dzīvi laika perspektīvā līmenis;
- konstatēta statistiski nozīmīga saikne starp Latgales iedzīvotāju hedonistiskās un reālās laimes izjūtu.

Laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem pēc reālās laimes izjūtas struktūras raksturīga mērena apmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, vidējs pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis un apmierinātība ar sociālajām attiecībām. Nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem pēc reālās laimes izjūtas struktūras piemīt neapmierinātība ar sabiedriskajām vērtībām, zems pašrealizācijas un pozitīvas attieksmes pret sevi līmenis un izteikti zema apmierinātība ar sociālajām attiecībām.

Atbildot uz otro pētījuma jautājumu „Kāda ir Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības struktūra?”, tika iegūti šādi secinājumi:

- Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturam raksturīgi faktori: „Pozitīvas attiecības ar citiem”, „Autonomija”, „Prasme īstenot ikdienas vajadzības”, „Personiskā izaugsme”, „Sevis akceptēšana”, „Dzīves mērķa izjūta”.

Konstatēts, ka Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturā dominē faktori: „Dzīves mērķa izjūta”, „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Savukārt zemākie rādītāji konstatēti faktoram „Sevis akceptēšana”. Atšķirības starp minētajiem psiholoģiskās labklājības satura faktoriem ir statistiski nozīmīgas.

Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības problemātiskais aspekts saistāms ar faktoru „Sevis akceptēšana”, kas psiholoģiskās interpretācijas kontekstā paredz neapmierinātību ar sevi, vilšanos savā pagātnē, rūpes par noteiktām savas personības īpašībām, nevēlēšanos būt tādām kā īstenībā;

- Latgales respondentu grupas „Laimīgs” psiholoģiskās labklājības satura faktoru līmenis ir augstāks par izlases vidējo līmeni ar kopēju pozitīvu tendenci, tomēr šīs grupas psiholoģiskās labklājības līmeni var raksturot kā viduvēju. Augstākais līmenis raksturīgs faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Pārējiem psiholoģiskās labklājības satura faktoriem ir vienmērīgs līmenis bez izteiktām svārstībām, izņemot faktoru „Autonomija”, kura līmenis ir zemākais pētāmajā grupā;
- Latgales respondentu grupas „Nelaimīgs” psiholoģiskās labklājības satura faktoru līmenis ir zemāks par izlases vidējo līmeni ar kopēju negatīvu tendenci, kuru vispārīgi iespējams raksturot kā zemu. Zemākais līmenis piemīt faktoram „Pozitīvas attiecības ar citiem”. Pārējiem psiholoģiskās labklājības satura faktoriem ir vienmērīgs līmenis bez izteiktām svārstībām, izņemot faktoru „Autonomija”, kura līmenis ir augstākais pētāmajā grupā;
- laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem piemīt spēja veidot pozitīvas, uzticamas sociālās attiecības ar citiem cilvēkiem, patstāvība un neatkarība gan savos spriedumos, gan uzvedībā, spēja izvirzīt personīgi nozīmīgus mērķus un dzīves globālo orientieru esamība, savas personības stipro pušu un trūkumu pieņemšana, kā arī savas personības pozitīvu izmaiņu izjūta laika gaitā. Nedaudz pazeminātais autonomijas līmenis liecina par iespējamu nelielu neatkarības trūkumu un zināmu pakļaušanās pakāpi sabiedriskajam spiedienam. Nelaimīgo Latgales iedzīvotāju psiholoģiskās labklājības saturu iespējams raksturot ar tādām īpašībām kā ļoti zemas spējas veidot pozitīvas attiecības ar apkārtējiem un pieņemt savas personības esošās īpašības, dzīves mērķa izjūtas trūkums, neprasme īstenot savas ikdienas vajadzības un veidot apkārtējo vidi atbilstošu savām personības īpašībām, turklāt raksturīga personiskās stagnācijas izjūta, kā arī nedaudz pazemināts autonomijas līmenis, kas izpaužas kā patstāvības trūkums spriedumos un uzvedībā, kā arī sociālais konformisms.

Atbildot uz trešo pētījuma jautājumu „Kādi sociāli demogrāfiskie faktori nosaka Latgales iedzīvotāju laimes izjūtu un psiholoģiskās labklājības saturu?”, tika iegūti šādi secinājumi:

- Latgales iedzīvotāju hedonistiskās laimes izjūtu ietekmē respondentu sociālā aktivitāte, materiālā nodrošinātība un dzimums.

Augstāka respondentu sociālā aktivitāte un materiālās nodrošinātības līmenis sekmē augstāku hedonistiskās laimes līmeni.

Latgales reģiona sievietēm raksturīgs augstāks hedonistiskās laimes izjūtas līmenis nekā vīriešiem.

Izglītības līmeņa ietekme uz hedonistiskās laimes izjūtu konstatēta statistiskās tendences līmenī – Latgales respondentu grupā ar augstu hedonistiskās laimes līmeni ir lielāks respondentu procents ar augstāko izglītību.

Sociālā aktivitāte ir būtiskākais sociāli demogrāfiskais parametrs, kas ietekmē Latgales iedzīvotāju hedonistiskās laimes izjūtas struktūru;

- Latgales iedzīvotāju reālo laimes izjūtu ietekmē respondentu sociālā aktivitāte un izglītības līmenis atsevišķās respondentu grupās. Augtāks reālās laimes izjūtas līmenis piemīt sociāli aktīvajiem respondentiem un studējošajiem jauniešiem;
- Latgales iedzīvotāju psiholoģisko labklājību ietekmē tādi respondentu sociāli demogrāfiskie raksturlielumi kā sociālā aktivitāte un ģimenes stāvoklis. Augstāka psiholoģiskā labklājība piemīt sociāli aktīvajiem, kā arī neprecētajiem respondentiem. Materiālās nodrošinātības ietekme uz psiholoģiskās labklājības līmeni netika matemātiski pamatota, tomēr iespējams konstatēt, ka zemāks psiholoģiskās labklājības līmenis ir respondentiem ar zemu materiālās nodrošinātības līmeni;
- Latgales iedzīvotāji ir apmierināti ar savām ģimenes attiecībām. Tomēr laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīga lielāka atbilstība starp ideālajām prasībām pret sociālajām attiecībām ģimenē un ģimenes emocionālo fonu un apmierinātību ar šo faktoru reālo kvalitāti nekā nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem;
- gan laimīgajiem, gan nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem piemīt zema apmierinātība ar faktora „Darbs” reālo kvalitāti – šis fakts atspoguļo Latgales reģiona darba tirgus objektīvās problēmas. Laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīga augstāka apmierinātība ar darba objektīvajiem parametriem un ieinteresētība darba veikšanā, kā arī nedaudz zemākas prasības pret faktora „darbs” ideālo kvalitāti nekā nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem;
- pētāmajā izlasē konstatēta neapmierinātība ar sociālās vides makrolīmeni prezentējošā faktora „Valsts” reālo kvalitāti neatkarīgi no respondentu laimes izjūtas. Valsts ietekmi uz personību laimīgie un nelaimīgie Latgales iedzīvotāji novērtē negatīvi. Laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir nedaudz augstāks emocionālās attieksmes pret valsti un valsts sociāli ekonomisko apstākļu reālās kvalitātes novērtējums nekā nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem;

- zemais apmierinātības līmenis ar faktoru „Darbs” un „Valsts” reālo kvalitāti vērtējams kā faktors, kas negatīvi ietekmē Latgales iedzīvotāju hedonistisko laimes izjūtu, bet apmierinātība ar faktora „Ģimene” reālo kvalitāti ir faktors, kas kompensē minētās negatīvās tendences;
- pēc faktora „Ģimene” reālo sasniegumu kvalitātes vērtējuma nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir raksturīgs zems ģimenes reālās kvalitātes līmenis, arī reālā cena, kuru šīs grupas respondenti „maksā” par savas ģimenes kvalitāti, ir būtiski zemāka nekā laimīgajiem respondentiem.

Pēc faktora „Darbs” nelaimīgie Latgales iedzīvotāji gatavi „maksāt” (ideālais vērtējums) par savas profesionālās jomas kvalitāti būtiski augstāku cenu nekā laimīgie respondenti. Nelaimīgie respondenti augstāk novērtē savus reālos ieguldījumus profesionālajā jomā, tomēr viņiem raksturīgi zemāki reālās profesionālās darbības kvalitātes rādītāji, kas saistīts ar šīs grupas respondentu zemo ieinteresētību darba veikšanā un augstākām prasībām pret darba ideālo kvalitāti.

Pēc faktora „Valsts” laimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir augstāks valsts reālās kvalitātes vērtējums un zemākas prasības pret valsts kvalitāti ideālajā vērtējumā. Savukārt nelaimīgajiem Latgales iedzīvotājiem ir zems valsts reālās kvalitātes vērtējums un augstas prasības pret valsts kvalitāti ideālajā vērtējumā;

- Latgales iedzīvotāju dzīves vieta (pilsēta vai lauki), kā arī reliģiskā aktivitāte neietekmē viņu hedonistisko un reālo laimes izjūtu, kā arī psiholoģisko labklājību.

Izmantotās literatūras saraksts

1. Adler, N. E., & Newman, K. (2002). Socioeconomic Disparities In Health: Pathways And Policies. *Health Affairs*, 21 (2), 60-76.
2. Andrews, F.M., Withey, S.B. (1976). *Social indicators of well-being: America's perception of life quality*. NY: Plenum Press. <https://doi.org/10.1007/978-1-4684-2253-5>
3. Argyle, M. (2001). *The psychology of happiness*. London: Routledge.
4. Argyle, M. (2003). Causes and Correlates of Happiness, In D. Kahneman, E. Diener, & N. Schwarz (Eds.). *Well being: The foundations of hedonic psychology*, 353-373.
5. Argyle, M., & Lu, L. (1990). The happiness of extraverts. *Personality and Individual Differences*, 11, 1011-1017. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(90\)90128-E](https://doi.org/10.1016/0191-8869(90)90128-E)
6. Arhipova, I., Bāliņa, S. (2003). *Statistika ekonomikā. Risinājumi ar SPSS un Microsoft Excel*.
7. *Mācību līdzeklis*. Rīga: Datorzinību Centrs, 352.
8. Biswas-Diener, R., Diener, E. (2006). The subjective well – being of the homeless, and lessons for happiness. *Accepted Social Indicators Research*, 76, 185–205. <https://doi.org/10.1007/s11205-005-8671-9>
9. Centrālā statistikas pārvalde. (2009). URL: <http://www.data.csb.gov.lv/Dialog>.
10. Clark, A., Oswald, A.J. (1994). Unhappiness and Unemployment. *The Economic Journal*. 104, 648-659. <https://doi.org/10.2307/2234639>
11. Compton, W. C., Smith, M. L., Cornish, K. A., & Qualls, D. L. (1996). Factor structure of mental health measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 406–413. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.71.2.406>
12. Diener, E. (1984). Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*, 95 (3), 542-575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
13. Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31, 103-157. <https://doi.org/10.1007/BF01207052>
14. Diener, E., Biswas - Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? A review and guide to needed literature. *Social Indicators Research* 57, 119 – 169. <https://doi.org/10.1023/A:1014411319119>
15. Diener, E., Oishi, S., Lucas, R.E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being:
16. Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 403-425. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145056>
PMid:12172000
17. Diener, E., Seligman, M. (2004). Beyond Money: Toward an economy of well-being.
18. *Psychological Science in the Public Interest*, 5(1), 1-31. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00501001.x>
PMid:26158992
19. Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13, 81–84. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00415>
PMid:11894851
20. Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999), Subjective well-being: Three
21. decades of progress. *Psychological Bulletin*, 2, 276 – 302.
22. Dunkel, C. S. (2013). Relative and longitudinal evidence for the importance of the General Factor of Psychosocial Development in predicting well-being. *Personality & Individual Differences*, 54 (1), 118-122. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.08.022>
23. Emmons, R. A., & Diener, E. (1985). Personality correlates of subjective well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 11, 89-97. <https://doi.org/10.1177/0146167285111008>
24. Galati, D., & Sotgiu, I. (2004). Happiness and Positive Emotions. In: A. Delle Fave (Ed.).
PMCID:PMC356834
25. *Positive Psychology. Special issue of Ricerche di Psicologia* 1, 41-62.

26. Hills, P., Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences* 33, 1073–1082.
27. Kahneman, D., Diener, E., Schwarz, N. (2003). *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*. Russell Sage Foundation Publications.
28. Kanji, G., Chopra, P. (2009). Psychosocial system for work well-being: On measuring work stress by causal pathway. *Total Quality Management & Business Excellence*, 20 (5), 563-580.
<https://doi.org/10.1080/14783360902875741>
30. Karpova, Ā. (2006). *Ģimenes psiholoģija*. Rīga: „Izdevniecība RaKa”, 232.
31. Kasser, T., & Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 280-287.
32. Kristapsone, S. (2008). *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. Izdevniecība: Biznesa Augstskola Turība, 352.
34. Lee, C.M. (2010). Families Matter: Psychology of the Family and the Family of Psychology. *Canadian Psychology*, 51 (1), 1-8. <https://doi.org/10.1037/a0018282>
35. Lyubomirsky, S., & Lepper, H. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46, 137-155.
<https://doi.org/10.1023/A:1006824100041>
36. Lyubomirsky, S., & Ross, L. (1997). Hedonic consequences of social comparison: A contrast of happy and unhappy people. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1141-1157.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.6.1141>
38. Millward, L. (2005) *Understanding Occupational & Organizational Psychology*. London: Sage Publication. - p.365
39. Myers, D. G., & Diener, E. (1996). The pursuit of happiness. *Scientific American*, pp. 54-56.
<https://doi.org/10.1038/scientificamerican0596-70>
40. Nye, J. (2003). The Power of Persuasion: Dual Components of US Leadership. The Conversation with J. Nye. *Harvard International Review*.
41. Rand, A. (1992). *Atlas Shrugged*. New York: Dutton.
42. Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it ? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069 – 1081.
43. Ryff, C. D., & Keyes, C. L. (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69 (4), 719 - 27. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.4.719>
44. Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic Happiness*. New York: Free Press. PMCid:PMC137417
45. Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. New York: Free Press.
46. Seligman, M., Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
PMid:11392865
47. Stevenson, B., Wolfers, J. (2008). Economic Growth and Subjective Well-Being: Reassessing the Easterlin Paradox. *Brookings Papers on Economic Activity*, Spring, 1-87.
<https://doi.org/10.1353/eca.0.0001>
48. Svence, G. (2009). *Pozitīvā psiholoģija*. Apgāds Zvaigzne ABC.
49. Theuns, P., Baran, B., Van Vaerenbergh, R. (2012). A Cross-Cultural Experimental Approach to the Contribution of Health, Religion and Personal Relations to Subjective Satisfaction with Life as a Whole. *Psicologica: International Journal of Methodology and Experimental Psychology*, 33 (3), 591-608.
50. Totenhagen, C.J., Serido, J, Curran, M.A., Butler, E.A. (2012). Daily hassles and uplifts: A diary study on understanding relationship quality. *Journal of Family Psychology*, 26 (5), 719-728.
<https://doi.org/10.1037/a0029628>
PMid:22906123
51. Valsts Nodarbinātības aģentūras dati. (2015). <http://www.nva.gov.lv/>
52. Warr, P. B. (2007). *Work, Happiness, and Unhappiness*. New York: Routledge.

53. Wendt, A. (1994). Collective Identity Formation and the International State. *American Political Science Review*. N 88. <https://doi.org/10.2307/2944711>
54. Андреева, Т.В. (2005). *Психология современной семьи*. СПб.: Речь, 436 с.
55. Акиндинова, И.А. (2000). Самоактуализация личности в различных типах организации профессиональной деятельности. Опубликовано в сборнике научных трудов: *"Психолого-педагогические проблемы развития личности в современных условиях: Психология и педагогика в общественной практике"*. СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И.Герцена, с 29-36.
56. Бочарова, Е.Е. (2005). Взаимосвязь ценностных ориентаций, стратегий поведения и субъективного благополучия личности. Диссертационная работа. Саратов, 160 с.
57. Воронов, В.В., Лавриненко, О.Я. (2011). Доходы населения Латвии: уровень, дифференциация, динамика. *Социологические исследования*, 9, с. 47.
58. Здравомыслов, А. Г. (2003). *Человек и его работа в СССР и после*. М: Аспект Пресс, 485 с.
59. Зуцина, Г.М., Костин, Л.А. (1996). Трудовые ресурсы и трудовой потенциал общества: Учеб. Пособие. М.: АТиСО.
60. Капто А.С. (2006). Генезис миролюбивых общечеловеческих ценностей. *Социально-гуманитарные знания*, 6, 256-277.
61. Карпинский, К.В. (2011). Ценностные конфликты и смысложизненный кризис в развитии личности. *Психологические исследования: электронный научный журнал*, 5(19). URL: <http://psystudy.ru>.
62. Киселев, И. Ю. (2003). Образ государства в международных отношениях и социальное познание. *Вопросы философии*, № 5.
63. Киселев, И. Ю., Смирнова, А. Г. (2006). *Динамика образа государства в международных отношениях*. СПб.
64. Козбаненко, В.А. (2002). *Государственное управление: основы теории и организации. Учебник. В 2 т. Изд. 2-е*. М: „Статут”.
65. Костенко, Н.В., Оссовский, В.Л. (1986). *Ценности профессиональной деятельности*.
66. Лепский, В.Е. (1998). *Концепция субъектно-ориентированной концепции компьютеризации управленческой деятельности*. - М.: Институт психологии РАН.
67. Райгородский, Д. Я. (1998). *Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие*. Самара, 637 - 641.
68. Романова, Е. (2003). *99 популярных профессий. Психологический анализ и профессиограммы*. 2-е изд. СПб: Питер.
69. Сатир, В. (2006). *Психотерапия семьи*. - М.: Издательство „Речь”.
70. Серкин, В.П. (2007). Алгоритм разработки и бланки специализированных семантических дифференциалов для оценки работы, профессии и профессионала. *Психологическая диагностика*. No 5, с. 11 – 29.
71. Фесенко, П.П. (2005). *Осмысленность жизни и психологическое благополучие личности*. Диссертационная работа. Москва, 206 с.
72. Черданцев, А.Ф. (2000). *Теория государства и права: Учебник для вузов*. М.: Юрайт, 432 с.
73. Эйдемиллер, Э.Г., Юстицкис, В.В. (2009). *Психология и психотерапия семьи. 4-е издание, переработанное и дополненное*. СПб.: Питер, 668 с.

PIELIKUMI

Psihologiskās labklājības skalas (*SPWB, Ryff, C. D., 1989*)

(adaptēts: S. Voitkāne & S. Miezīte, 2001)

Instrukcija. Šeit piedāvātie apgalvojumi ļauj izprast to, kā Jūs pašlaik uztverat sevi un savu dzīvi. Katram apgalvojumam iespējami 6 atbilžu varianti. Iespējams, ka dažreiz neviens atbildes variants pilnībā neraksturos Jūsu attieksmi pret konkrēto apgalvojumu. Tomēr lūdzam Jūs apvilkt ar aplīti to atbildi, kura ir vistuvākā Jūsu uzskatiem. Centieties atbildēt godīgi un netērēt pārāk daudz laika, lai apdomātu katru iespējamo atbildi, jo šeit nav iespējamās pareizas vai nepareizas atbildes. Galvenais, lai Jūs atbildētu patiesi un tā, kā Jūs jūtaties šobrīd.

<i>Jautājumi</i>	<i>Pilnīgi nepiekrītu</i>	<i>Drīzāk nepiekrītu</i>	<i>Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu</i>	<i>Drīzāk piekrītu nekā epiēkrītu</i>	<i>Drīzāk piekrītu</i>	<i>Pilnīgi piekrītu</i>
1. Vairums cilvēku mani uzskata par mīļu un sirsnīgu cilvēku	1	2	3	4	5	6
2. Es nebaidos skaļi paust savas domas pat tad, ja tās nesaskan ar vairākuma viedokli	1	2	3	4	5	6
3. Principā jūtu, ka esmu savas dzīves noteicējs	1	2	3	4	5	6
4. Mani neinteresē aktivitātes, kas paplašinātu manu redzesloku	1	2	3	4	5	6
5. Es dzīvoju šai dienai un nelauzu galvu par rītdienu	1	2	3	4	5	6
6. Atskatoties uz savu dzīvi, esmu apmierināts ar to, kas ir noticis	1	2	3	4	5	6
7. Ciešu attiecību uzturēšana ar citiem manī izraisa grūtības un spriedzi	1	2	3	4	5	6
8. Pieņemot lēmumus, citu rīcība parasti mani neietekmē	1	2	3	4	5	6
9. Ikdienas dzīve bieži vien mani nomāc	1	2	3	4	5	6
10. Es nevēlos meklēt jaunu pieeju dzīvei – tā tāpat ir laba	1	2	3	4	5	6
11. Galveno uzmanību es pievēršu tagadnei, jo nākotne gandrīz vienmēr saistīta ar problēmām	1	2	3	4	5	6
12. Kopumā ņemot, jūtos par sevi pārliecināts un drošs	1	2	3	4	5	6
13. Es bieži jūtos vientuļš, jo man ir pārāk maz tuvu draugu, ar kuriem dalīties bēdās	1	2	3	4	5	6
14. Es mēdzu raizēties par to, ko citi par mani domā	1	2	3	4	5	6
15. Nevar teikt, ka es ļoti labi saprastos ar cilvēkiem un sabiedrību sev apkārt	1	2	3	4	5	6
16. Manuprāt, dzīvē nepieciešama jauna pieredze, kas liek kritiski paskatīties uz sevi un pasauli	1	2	3	4	5	6
17. Ikdienas dzīve man šķiet triviāla un nenozīmīga	1	2	3	4	5	6
18. Man šķiet, ka daudzi dzīvē sasnieguši vairāk nekā es	1	2	3	4	5	6
19. Man patīk apmainīties domām ar ģimenes locekļiem un draugiem	1	2	3	4	5	6
20. Man svarīgāk ir būt saskaņā ar sevi nekā iegūt citu atzinību	1	2	3	4	5	6
21. Es itin labi tieku galā ar ikdienas pienākumiem	1	2	3	4	5	6
22. Ja padomā, es neesmu cilvēks, kas laika gaitā būtu attīstījies kā personība	1	2	3	4	5	6
23. Man nav īsti skaidrs, ko dzīvē vēlos sasniegt	1	2	3	4	5	6
24. Lielākoties man patīk manas personības īpašības	1	2	3	4	5	6
25. Man nav daudz cilvēku, kas būtu ar mieru uzklāst mani, kad jūtu nepieciešamību izrunāties	1	2	3	4	5	6
26. Es mēdzu pakļauties cilvēkiem ar stingriem uzskatiem	1	2	3	4	5	6

27. Bieži vien es uztveru savus pienākumus kā smagu nastu	1	2	3	4	5	6
28. Es nojaušu, ka laika gaitā esmu stipri audzis kā personība	1	2	3	4	5	6
29. Agrāk es mēģināju sev izvirzīt mērķus, bet tagad man liekas, ka tā ir tukša laika nosīšana	1	2	3	4	5	6
30. Pagātnē man gadījies pieļaut dažas kļūdas, taču kopumā viss vērsies par labu	1	2	3	4	5	6
31. Man šķiet, ka lielākajai cilvēku daļai ir vairāk draugu nekā man	1	2	3	4	5	6
32. Es ticu savu uzskatu pareizībai pat tad, ja tie ir pretrunā ar vispārējiem uzskatiem	1	2	3	4	5	6
33. Parasti es veiksmīgi tieku galā ar saviem darbiem un finansēm	1	2	3	4	5	6
34. Man nepatīk nonākt neierastās situācijās, kas spiež mainīt jau ierasto dzīves veidu	1	2	3	4	5	6
35. Man patīk izstrādāt nākotnes plānus un tos īstenot	1	2	3	4	5	6
36. Daudzējādā ziņā neesmu apmierināts ar to, ko dzīvē esmu sasniedzis	1	2	3	4	5	6
37. Mani var raksturot kā atsaucīgu cilvēku, kas labprāt ziedo laiku citiem	1	2	3	4	5	6
38. Man ir grūti izteikt savas domas strīdīgā jautājumā	1	2	3	4	5	6
39. Es protu tā izplānot savu laiku, lai varētu padarīt visu, kas darāms	1	2	3	4	5	6
40. Mana dzīve saistās ar nepārtrauktu mācīšanos, mainīšanos un izaugsmi	1	2	3	4	5	6
41. Es aktīvi darbojos, lai īstenotu savus plānus	1	2	3	4	5	6
42. Varbūt neesmu tik apmierināts par sevi kā vairums cilvēku	1	2	3	4	5	6
43. Manas attiecības ar citiem lielākoties nav bijušas siltas un uzticības pilnas	1	2	3	4	5	6
44. Es bieži mainu savus lēmumus, ja draugi vai ģimene tiem nepiekrīt	1	2	3	4	5	6
45. Man grūti sakārtot savu dzīvi tā, lai būtu ar to apmierināts	1	2	3	4	5	6
46. Jau sen esmu atmetis mēģinājumus dzīvē kaut ko jūtami mainīt vai uzlabot	1	2	3	4	5	6
47. Dažs iet pa dzīvi bez noteikta mērķa, taču es neesmu šo cilvēku skaitā	1	2	3	4	5	6
48. Kopumā man dzīve gājusi kā pa viļņiem, taču es nevēlētos to mainīt	1	2	3	4	5	6
49. Es zinu, ka varu paļauties uz draugiem un viņi var paļauties uz mani	1	2	3	4	5	6
50. Es sevi vērtēju pēc tā, ko es uzskatu par svarīgu, nevis pēc vērtībām, ko citi uzskata par nozīmīgām	1	2	3	4	5	6
51. Es spēju iekārtot savu māju un dzīves stilu tā, lai mani tas apmierinātu	1	2	3	4	5	6
52. Taisnība teicienam, ka vecam sunim neko jaunu neiemācīsi	1	2	3	4	5	6
53. Reizēm man liekas, ka esmu izdarījis visu, kas dzīvē jādara	1	2	3	4	5	6
54. Līdzās draugiem un paziņām esmu apmierināts ar to, kas esmu	1	2	3	4	5	6

Rezultātu apstrāde: Iepretī katrai skalai doti jautājuma numuri. Šajos jautājumos summējiet iegūtās balles katrā no sešām skalām. **!!! Jautājumos, kuri apzīmēti ar mīnusa zīmi,** pārveidojiet savas iegūtās balles pēc šāda parauga: ja esat ieguvis „1”, tad, saskaitot balles, pārveidojiet to par „6”; ja esat ieguvis „2”, tad, saskaitot balles, pārveidojiet to par „5”; ja esat ieguvis „3”, tad, saskaitot balles, pārveidojiet to par „4”; ja esat ieguvis „4”, tad, saskaitot balles, pārveidojiet to par „3”; ja esat ieguvis „5”, tad, saskaitot balles, pārveidojiet to par „2”; ja esat ieguvis „6”, tad, saskaitot balles, pārveidojiet to par „1”. Uzrakstiet iegūtās balles iepretī katrai skalai.

Kad esat saskaitījis balles atsevišķi katrā no sešām skalām, saskaitiet visu skalu balles kopā.

1. Pozitīvas attiecības ar citiem: 1, -7, -13, 19, -25, -31, 37, -43, 49. Iegūto ballu skaits _____

2. Autonomija : 2, 8, -14, 20, -26, 32, -38, -44, 50. Iegūto ballu skaits _____

3. Prasme īstenot ikdienas vajadzības: 3, -9, -15, 21, -27, 33, 39, -45, 51. Iegūto ballu skaits _____

4. Personiskā izaugsme: -4, -10, 16, -22, 28, -34, 40, -46, -52. Iegūto ballu skaits _____

5. Dzīves mērķa izjūta: -5, -11, -17, -23, -29, 35, 41, 47, -53. Iegūto ballu skaits _____

6. Sevis akceptēšana: 6, 12, -18, 24, 30, v36, -42, 48, -54. Iegūto ballu skaits _____

Kopējais ballu skaits (sešu skalu iegūto ballu kopsumma) _____

Paldies par atsaucību!

Sociāli demogrāfiskās stratifikācijas anketa

(Kalvāns, 2011)

Lūdzam tukšajās ailēs atzīmēt Jums atbilstošo variantu!

Dzimums	Vīrietis	Sieviete
	☐	☐

Vecums	<input type="text"/>
---------------	----------------------

Ģimenes stāvoklis	Precējies	Neprecējies
	☐	☐

Izglītība	Skolas	Vidējā profesionālā	Augstākā
	☐	☐	☐

Dzīves vieta	Rajons	Pilsēta
	☐	☐

Nodarbošanās	Studēju	Strādāju	Bezdarbnieks
	☐	☐	☐

Materiālā nodrošinātība	Zema	Vidēja	Augsta
	☐	☐	☐

Reliģiskā aktivitāte	Apmeklēju baznīcu	Dažreiz apmeklēju baznīcu	Neapmeklēju baznīcu
	☐	☐	☐

Sociālā aktivitāte	Cenšos piedalīties sabiedriskajā dzīvē un palīdzēt cilvēkiem	Necenšos piedalīties sabiedriskajā dzīvē un palīdzēt cilvēkiem
	☐	☐

Paldies par atsaucību!

Oksfordas laimes aptauja (OHQ, Hills, Argyle, 2002)

(adaptēts: Ē. Kalvāns, S. Ignatjeva, 2011)

Instrukcija. Lūdzam ierakstīt atbilstošo punktu skaitu tam paredzētajās ailēs saskaņā ar piedāvātajiem atbilžu variantiem. Atbilžu varianti: **1** – pilnīgi nepiekrītu; **2** – nepiekrītu; **3** – nedaudz nepiekrītu; **4** – nedaudz piekrītu; **5** – piekrītu; **6** – pilnīgi piekrītu.

Jautājumi	1	2	3	4	5	6	R	Pārveidota iegūtā balle
1. Es nejūtos sevišķi apmierināts ar to stāvokli dzīvē, kurā esmu							(R)	
2. Es esmu patiesi ieinteresēts citos cilvēkos								
3. Es jūtu, ka dzīve ļoti atalgo man								
4. Man ir ļoti siltas jūtas gandrīz pret ikvienu							(R)	
5. Savu nākotni es nevērtēju īpaši optimistiski							(R)	
6. Es uzskatu, ka vairums lietu manā dzīvē ir iepriecinošas								
7. Man vienmēr ir ko darīt, ar ko nodarboties								
8. Dzīve ir skaista								
9. Es neuzskatu, ka pasaule ir laba vieta							(R)	
10. Es bieži smejos								
11. Dzīvē mani viss apmierina								
12. Es neuzskatu, ka esmu pievilcīgs							(R)	
13. Ir atšķirība starp to, ko es vēlētos izdarīt, un to, ko es esmu izdarījis							(R)	
14. Es esmu ļoti laimīgs								
15. Es protu atrast skaisto daudzās lietās								
16. Es vienmēr labi iespaidoju citus cilvēkus								
17. Es varu atrast laiku visam, ko vēlos darīt								
18. Es jūtu, ka ne sevišķi labi kontrolēju savu dzīvi							(R)	
19. Es jūtos spējīgs paveikt visu								
20. Es jūtos pilnīgi modrs (esmu „pilnā kaujas gatavībā”)								
21. Es bieži priecājos un sajūsminos								
22. Man nav viegli pieņemt lēmumus							(R)	
23. Es īpaši neizjūtu, ka manai dzīvei ir jēga un mērķis							(R)	
24. Es jūtu, ka mani pārpilda enerģija								
25. Es parasti spēju labvēlīgi ietekmēt notikumus								
26. Es neizjūtu prieku no saskarsmes ar cilvēkiem							(R)	
27. Es nejūtos īpaši vesels							(R)	
28. Man nav īpaši priecīgu notikumu, ko atcerēties no savas pagātnes							(R)	

Rezultātu apstrāde

1. Jautājumos, kas apzīmēti ar (R), pārveidojiet iegūtās balles pēc šāda parauga: ja esat ieguvis „1”, tad pārveidojiet to par „6”; ja ieguvāt „2”, tad pārveidojiet to par „5”; ja ieguvāt „3”, tad pārveidojiet to par „4”; ja ieguvāt „4”, tad pārveidojiet to par „3”; ja ieguvāt „5”, tad pārveidojiet to par „2”; ja ieguvāt „6”, tad pārveidojiet to par „1”.
2. Saskaitiet iegūtās balles.
3. Izdaliet iegūto ballu skaitu ar 29.

Iegūto ballu skaits: _____

Paldies par atsaucību!

Aptauja „Reālās laimes skalas”

(Kalvāns, Ignatjeva, 2011)

Instrukcija. Novērtējiet norādītos indikatorus pēc to svarīguma Jūsu personiskās laimes sasniegšanā no mazāk svarīgā, piešķirot tam atzīmi „1”, līdz vissvarīgākajam, piešķirot tam atzīmi „17” (kolonna „Indikatora nozīmīgums”).

Kolonnā „Indikatora tuvums ideālam” novērtējiet 5 ballu sistēmā minētos indikatorus pēc tā, cik tuvu tie ir ideālam Jūsu dzīvē (cik lielā mērā tie ir apmierināti). Balli „1” piešķiriet tiem indikatoriem, kuri ir vistālāk no ideālā, bet balli „5” – indikatoriem, kuri ir maksimāli tuvu ideālam (maksimāli apmierināti).

<i>Indikators</i>	<i>Indikatora nozīmīgums</i>	<i>Indikatora tuvums ideālam</i>
1. Aktīva, darbīga dzīve		
2. Laimīga ģimenes dzīve		
3. Brīvība (pašnoteikšanās iespēja)		
4. Pozitīvs pašnovērtējums		
5. Drošība		
6. Laba veselība		
7. Atbalstošas sociālās attiecības (mīlestība, ģimene, draugi, paziņas, darba kolēģi)		
8. Materiālā nodrošinātība		
9. Interesants darbs		
10. Radošums		
11. Ticība Dievam (garīgums)		
12. Pašrealizācija (savu spēju un potenciāla maksimāla realizācija)		
13. Taisnīgums		
14. Dzīves stabilitātes izjūta (pārliecinātība par tagadni un nākotni)		
15. Likumība		
16. Sabiedriskā atzinība		
17. Izglītība		

Aizpildiet tālāk doto tabulu, ieliekot attiecīgajā lauciņā atbilstošā indikatora numuru.

Indikatori, kuri ir apmierināti jūsu dzīvē, bet nav jums svarīgi:	Indikatori, kuri ir apmierināti jūsu dzīvē un ir jums svarīgi:
Indikatori, kuri nav apmierināti jūsu dzīvē, un nav jums svarīgi:	Indikatori, kuri nav apmierināti jūsu dzīvē, bet ir jums svarīgi:

Paldies par atsaucību!

Aptauja „Ģimene, Darbs, Valsts” 1. daļa (Kalvāns, Ignatjeva, 2011)

Instrukcija. Lūdzam novērtēt minētos faktoros „Ģimene”, „Darbs” un „Valsts” ideālā gadījumā (kā Jūs gribētu, lai būtu Jūsu dzīvē).

„Ģimene”

Savstarpējos sakarus zaudējusi	3	2	1	0	1	2	3	Saliedēta
Nemīlama	3	2	1	0	1	2	3	Mījota
Vienaldzīga	3	2	1	0	1	2	3	Atbalstoša
Nestabila	3	2	1	0	1	2	3	Stabila
Emocionāli nekomfortabla	3	2	1	0	1	2	3	Emocionāli komfortabla
Fiziski nekomfortabla	3	2	1	0	1	2	3	Fiziski komfortabla
Maznodrošināta	3	2	1	0	1	2	3	Nodrošināta
Bez lielām prasībām	3	2	1	0	1	2	3	Prasīga
Neierobežojoša	3	2	1	0	1	2	3	Ierobežojoša
Gatava kompromisiem	3	2	1	0	1	2	3	Bezkompromisa
Attīstoša	3	2	1	0	1	2	3	Attīstību ierobežojoša
Sociāli labvēlīgi vērtējama	3	2	1	0	1	2	3	Sociāli nelabvēlīgi vērtējama
Pienākumus neuzliekoša	3	2	1	0	1	2	3	Pienākumus uzliekoša
Problēmas atrisinoša	3	2	1	0	1	2	3	Problēmas radoša

„Darbs”

Neinteresants	3	2	1	0	1	2	3	Interesants
Nav radošs	3	2	1	0	1	2	3	Radošs
Zemu atalgots	3	2	1	0	1	2	3	Augsti atalgots
Nerada apmierinājumu	3	2	1	0	1	2	3	Rada apmierinājumu
Nav prestižs	3	2	1	0	1	2	3	Prestižs
Nav saistīts ar dzīves aicinājumu	3	2	1	0	1	2	3	Saistīts ar dzīves aicinājumu
Nav perspektīvs	3	2	1	0	1	2	3	Perspektīvs
Nav atbildīgs	3	2	1	0	1	2	3	Atbildīgs
Normēts darba laiks	3	2	1	0	1	2	3	Nenormēts darba laiks
Vienkāršs	3	2	1	0	1	2	3	Sarežģīts
Nekvalificēts	3	2	1	0	1	2	3	Kvalificēts
Brīvprātīgs	3	2	1	0	1	2	3	Piespiedu (dzīve piespiež)
Nav bīstams	3	2	1	0	1	2	3	Bīstams
Veselībai labvēlīgs	3	2	1	0	1	2	3	Kaitīgs veselībai

„Valsts”

Cieņu neradoša	3	2	1	0	1	2	3	Cieņu radoša
Totalitāra	3	2	1	0	1	2	3	Demokrātiska
Atpalikusi	3	2	1	0	1	2	3	Attīstīta
Man vienaldzīga	3	2	1	0	1	2	3	Man nozīmīga
Atkarīga	3	2	1	0	1	2	3	Neatkarīga
Beztiesiska	3	2	1	0	1	2	3	Tiesiska
Nabadzīga	3	2	1	0	1	2	3	Bagāta
Mīļa	3	2	1	0	1	2	3	Nav mīļa
Labklājīga	3	2	1	0	1	2	3	Sabrūkoša
Atvērta	3	2	1	0	1	2	3	Noslēgta
Stipra	3	2	1	0	1	2	3	Vāja
Apvienojoša	3	2	1	0	1	2	3	Šķiroša (atdaloša)
Aizsargājoša	3	2	1	0	1	2	3	Neaizsargājoša
Personības attīstību veicinoša	3	2	1	0	1	2	3	Personības attīstību bremsējoša

Aptauja „Ģimene, Darbs, Valsts” 2. daļa (Kalvāns, Ignatjeva, 2011)

Instrukcija. Lūdzam novērtēt minētos faktorus „Ģimene”, „Darbs” un „Valsts” pēc reālā stāvokļa (tā kā ir Jūsu dzīvē).

„Ģimene”

Savstarpējos sakarus zaudējusi	3	2	1	0	1	2	3	Saliedēta
Nemīlama	3	2	1	0	1	2	3	Mīlota
Vienaldzīga	3	2	1	0	1	2	3	Atbalstoša
Nestabila	3	2	1	0	1	2	3	Stabila
Emocionāli nekomfortabla	3	2	1	0	1	2	3	Emocionāli komfortabla
Fiziski nekomfortabla	3	2	1	0	1	2	3	Fiziski komfortabla
Maznodrošināta	3	2	1	0	1	2	3	Nodrošināta
Bez lielām prasībām	3	2	1	0	1	2	3	Prasīga
Neierobežojoša	3	2	1	0	1	2	3	Ierobežojoša
Gatava kompromisiem	3	2	1	0	1	2	3	Bezkompromisa
Attīstoša	3	2	1	0	1	2	3	Attīstību ierobežojoša
Sociāli labvēlīgi vērtējama	3	2	1	0	1	2	3	Sociāli nelabvēlīgi vērtējama
Pienākumus neuzliekoša	3	2	1	0	1	2	3	Pienākumus uzliekoša
Problēmas atrisinoša	3	2	1	0	1	2	3	Problēmas radoša

„Darbs”

Neinteresants	3	2	1	0	1	2	3	Interesants
Nav radošs	3	2	1	0	1	2	3	Radošs
Zemu atalgots	3	2	1	0	1	2	3	Augsti atalgots
Nerada apmierinājumu	3	2	1	0	1	2	3	Rada apmierinājumu
Nav prestižs	3	2	1	0	1	2	3	Prestižs
Nav saistīts ar dzīves aicinājumu	3	2	1	0	1	2	3	Saistīts ar dzīves aicinājumu
Nav perspektīvs	3	2	1	0	1	2	3	Perspektīvs
Nav atbildīgs	3	2	1	0	1	2	3	Atbildīgs
Normēts darba laiks	3	2	1	0	1	2	3	Nenormēts darba laiks
Vienkāršs	3	2	1	0	1	2	3	Sarežģīts
Nekvalificēts	3	2	1	0	1	2	3	Kvalificēts
Brīvprātīgs	3	2	1	0	1	2	3	Piespiedu (dzīve piespiež)
Nav bīstams	3	2	1	0	1	2	3	Bīstams
Veselībai labvēlīgs	3	2	1	0	1	2	3	Kaitīgs veselībai

„Valsts”

Cieņu neradoša	3	2	1	0	1	2	3	Cieņu radoša
Totalitāra	3	2	1	0	1	2	3	Demokrātiska
Atpalikusi	3	2	1	0	1	2	3	Attīstīta
Man vienaldzīga	3	2	1	0	1	2	3	Man nozīmīga
Atkarīga	3	2	1	0	1	2	3	Neatkarīga
Beztiesiska	3	2	1	0	1	2	3	Tiesiska
Nabadzīga	3	2	1	0	1	2	3	Bagāta
Mīļa	3	2	1	0	1	2	3	Nav mīļa
Labklājīga	3	2	1	0	1	2	3	Sabrūkoša
Atvērta	3	2	1	0	1	2	3	Noslēgta
Stipra	3	2	1	0	1	2	3	Vāja
Apvienojoša	3	2	1	0	1	2	3	Šķiroša (atdaloša)
Aizsargājoša	3	2	1	0	1	2	3	Neaizsargājoša
Personības attīstību veicinoša	3	2	1	0	1	2	3	Personības attīstību bremzējoša

Pamatpētījuma etapu saturs, to rezultātu un datu statistiskās apstrādes metodiku raksturojums

<i>Pētījuma etapa saturs</i>	<i>Rezultāts</i>	<i>Izmantotās datu matemātiskās apstādes metodes</i>
<i>HLI un RLI struktūras un savstarpējo saikņu noteikšana</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Metodikas „OL” adaptācija • Respondentu HLI struktūras faktoru noteikšana • Respondentu grupu ar dažādu HLI struktūru izdalīšana un iegūtās struktūras analīze • Apvienoto respondentu grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” izveide • Metodikas „RLS” adaptācija • Respondentu RLI struktūras faktoru noteikšana • RLI struktūras faktoru svāra analīze respondentu grupās ar dažādu HLI un grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” • Respondentu grupu ar dažādu RLI struktūru izdalīšana un analīze • HLI un RLI saiknes analīze • Tipiskākās RLI struktūras noteikšana grupās ar dažādu HLI 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kronbaha - Alfa</i> kritērijs • Eksploratorā faktoranalīze • Divpakāpju klasteranalīze • <i>Kolmogorova - Smirnova</i> tests • Pīrsona korelācijas koeficients; • Vienfaktora dispersijas analīze • Stjudenta (<i>t-test</i>) kritērijs • Neparametriskais tests (<i>Chi-Square Tests</i> (χ^2))
<i>Psiholoģiskās labklājības satura analīze</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Metodikas PLS piemērotības analīze; metodiku veidojošo skalu saskaņotības un savstarpējās korelācijas pārbaude • PL satura faktoru vidējo vērtību analīze pētāmajā izlasē • PL satura faktoru analīze respondentu grupās ar dažādu HLI un apkopotajās grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” 	<ul style="list-style-type: none"> • Selektivitātes koeficientu aprēķins; • <i>Kronbaha - Alfa</i> kritērijs • Pīrsona korelācijas koeficients • <i>Kolmogorova - Smirnova</i> tests • <i>T-tests</i> savstarpēji atkarīgām izlasēm • Vienfaktora dispersijas analīze • Stjudenta (<i>t-test</i>) kritērijs
<i>PL, HLI un RLI saikņu analīze</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Apkopotā PL līmeņa analīze grupās ar dažādu HLI • Apkopotā PL līmeņa analīze saiknē ar HLI un RLI 	<ul style="list-style-type: none"> • Vienfaktora dispersijas analīze • Pīrsona korelācijas koeficients
<i>Respondentu sociāli demogrāfisko raksturojumu ietekmes uz HLI, RLI un PL analīze</i> <i>Sociālās vides mikro un makrolīmeņa faktoru „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” analīze apvienotajās respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs”</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Metodikas „Ģ,D,V” adaptācija • HLI sociāli demogrāfisko determinantu analīze • Respondentu tipisko sociāli demogrāfisko portretu izveide grupās ar dažādu HLI un apkopotajās grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” • RLI sociāli demogrāfisko determinantu analīze • PL sociāli demogrāfisko determinantu analīze • HLI ietekmējošo sociālās vides mikro un makro līmeņa faktoru: „Ģimene”, „Darbs”, „Valsts” analīze Latgales respondentu grupās „Laimīgs” un „Nelaimīgs” 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kronbaha - Alfa</i> kritērijs • Eksploratorā faktoranalīze • Neparametriskais tests (<i>Chi-Square Tests</i> (χ^2)). • Lēmumu koka izveide • Divfaktoru dispersijas analīze • Stjudenta (<i>t-test</i>) kritērijs • Divpakāpju klasteranalīze • Vienfaktora dispersijas analīze (<i>ANOVA</i>) • <i>Manna - Vitnija U</i> kritērijs

Latgales respondentu izlases sociāli demogrāfiskais sadalījums

<i>Sociāli demogrāfiskie parametri</i>				
		<i>Oficiālie statistiskie dati procentos</i>	<i>Izlases respondentu skaits (N)</i>	<i>Izlases procentuālais sastāvs (%)</i>
Dzimums	Vīrieši	46 %	111	37,0
	Sievietes	54%	189	63,0
Vecums	18 – 20	7,6%	60	20,1
	21 – 35	18,6%	90	30,0
	36 – 45	14,0%	71	23,6
	46 – 61	23,6%	79	26,3
Ģimenes stāvoklis	Precējies	43,9%	143	47,7
	Neprecējies	56,1%	157	52,3
Izglītība	Skolas		93	31,0
	Vidējā profesionālā	32,7%	103	34,3
	Augstākā		86	34,7
Dzīves vieta	Pilsēta	69%	189	63,0
	Rajons	31%	111	37,0
Nodarbošanās	Studē	8,3%	50	16,6
	Strādā	43,9%	172	57,3
	Bezdarbnieks	22,7%	78	26,0
Materiālā nodrošinātība	Zema (zem 177 latiem 1 cilvēkam)	32,4%	95	31,6
	Vidēja (177 – 250 latiem 1 cilvēkam)	56,1%	155	51,6
	Augsta (virs 250 latiem 1 cilvēkam)	11,5%	50	16,6
Reliģiskā aktivitāte	Neapmeklē baznīcu (zema reliģiskā aktivitāte)	Nav oficiālu datu	99	33,0
	Apmeklē baznīcu reizēm (vidēja reliģiskā aktivitāte)	Nav oficiālu datu	129	43,0
	Apmeklē baznīcu regulāri (augsta reliģiskā aktivitāte)	Nav oficiālu datu	72	24,0
Sociālā aktivitāte	Cenšas piedalīties sabiedriskajā dzīvē un palīdzēt cilvēkiem (sociāli aktīvs)	Nav oficiālu datu	234	78,0
	Necenšas piedalīties sabiedriskajā dzīvē un palīdzēt cilvēkiem (sociāli neaktīvs)	Nav oficiālu datu	66	22,0

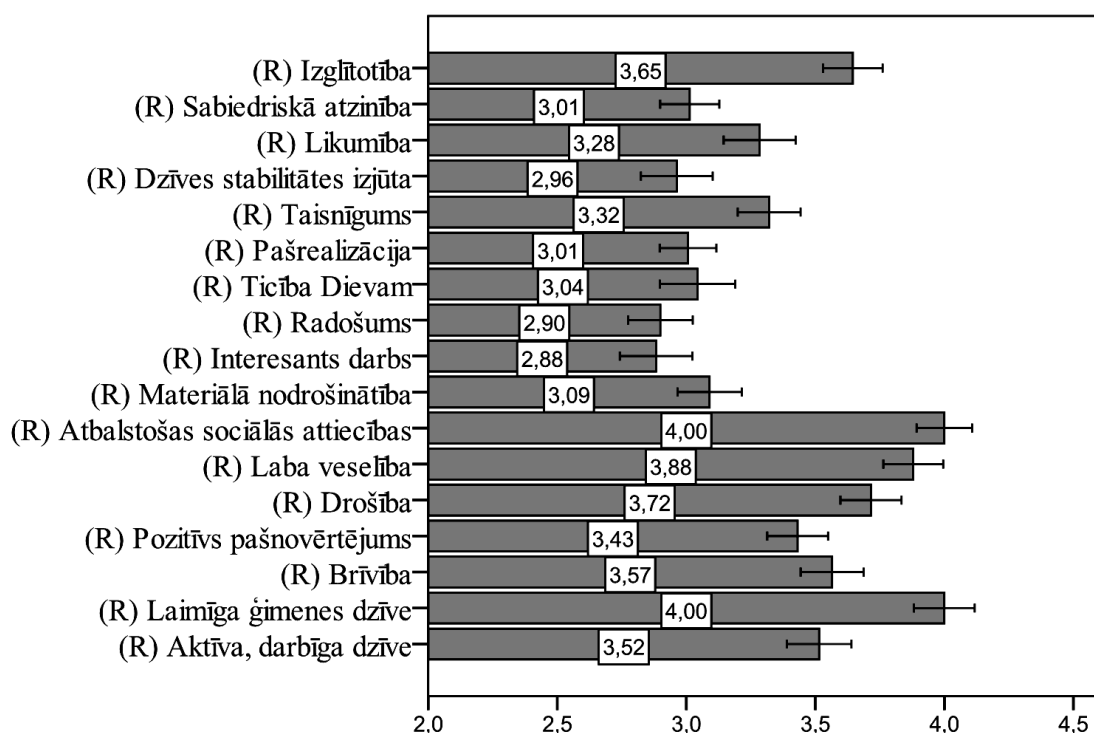
Psiholoģiskās labklājības skalu faktoru struktūra un selektivitātes koeficienti

<i>Faktori</i>	<i>Indikatori</i>	<i>(1)</i>	<i>(2)</i>	<i>(3)</i>	<i>(4)</i>	<i>(5)</i>	<i>(6)</i>
(1) Pozitīvas attiecības ar citiem	i1	0,356					
	i7	0,386					
	i13	0,591					
	i19	0,207					
	i25	0,490					
	i31	0,537					
	i37	0,302					
	i43	0,489					
	i43	0,496					
(2) Autonomija	i2		0,368				
	i9		0,383				
	i14		0,433				
	i20		0,232				
	i26		0,504				
	i32		0,244				
	i38		0,443				
	i44		0,453				
	i50		0,247				
(3) Prasme īstenot ikdienas vajadzības	i3			0,546			
	i9			0,372			
	i15			0,346			
	i21			0,406			
	i27			0,381			
	i33			0,398			
	i39			0,386			
	i45			0,563			
	i51			0,471			
(4) Personiskā izaugsme	i4				0,294		
	i10				0,153		
	i16				0,093		
	i22				0,498		
	i28				0,380		
	i34				0,282		
	i40				0,321		
	i46				0,469		
	i52				0,347		
(5) Dzīves mērķa izjūta	i5					0,304	
	i11					0,328	
	i17					0,279	
	i23					0,304	
	i29					0,517	
	i35					0,412	
	i41					0,435	
	i47					0,364	
	i53					0,090	

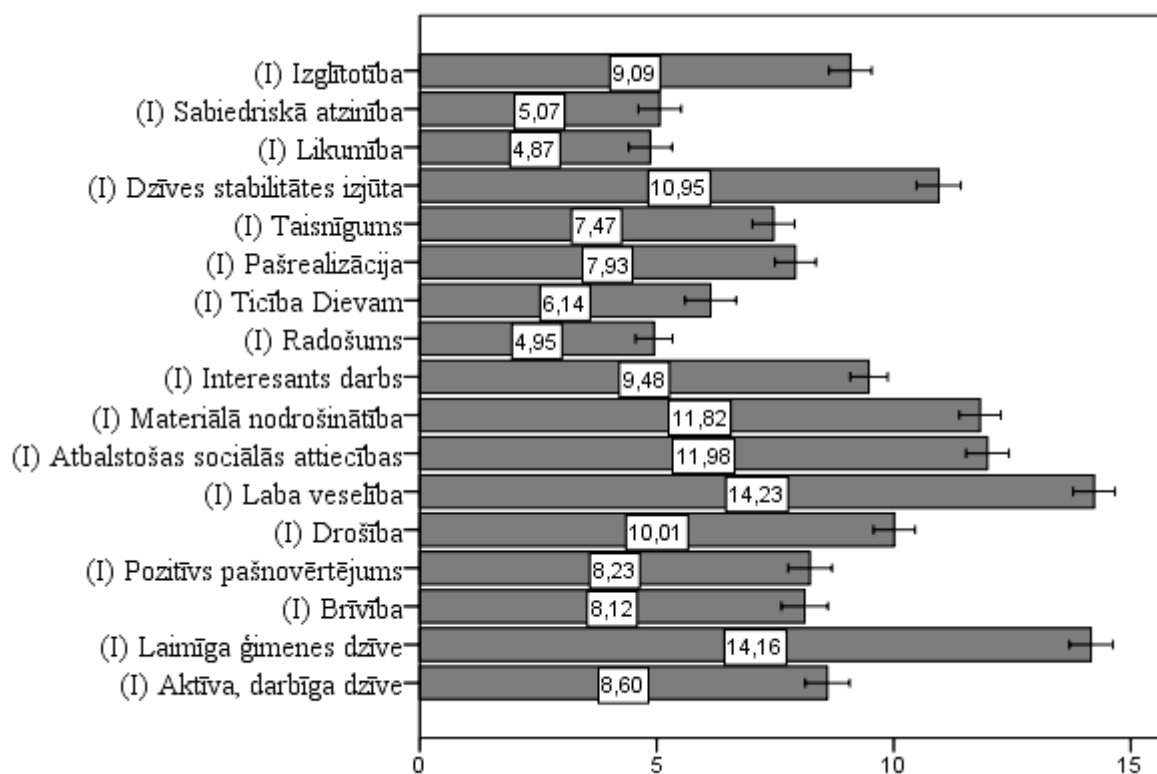
8. pielikuma turpinājums

(6) Sevis akceptēšana	I6						0,432
	I12						0,444
	I18						0,411
	I24						0,432
	I30						0,172
	I36						0,267
	I42						0,429
	I48						0,168
	I54						-0,550
<i>Cronbach's Alpha</i>		0,752	0,694	0,750	0,629	0,655	0,498
<i>Cronbach's Alpha (labots)</i>		0,762	0,694	0,750	0,680	0,691	0,674

Metodikas "RLS" reālo sasniegumu indikatoru vidējās vērtības

Metodikas „RLS” indikatoru nozīmīguma vērtējuma vidējās vērtības

Indikatoru grupas (G2) struktūra

<i>RLI indikatori</i>	<i>Respondentu skaits, kuri attiecināja indikatorus uz G2 grupu</i>
Aktīva, darbīga dzīve	120
Laimīga ģimenes dzīve	247
Brīvība	107
Pozitīvs pašnovērtējums	123
Drošība	150
Labā veselība	217
Atbalstošas sociālās attiecības	214
Materiālā nodrošinātība	100
Interesants darbs	93
Radošums	36
Ticība Dievam	92
Pašrealizācija	54
Taisnīgums	84
Dzīves stabilitātes izjūta	86
Likumība	36
Sabiedriskā atzinība	29
Izglītība	161

Kvalitātes un cenas indikatori faktora „Ģimene” struktūrā

	<i>Ģimene</i>		<i>Cronbach's Alpha</i>
Kvalitāte	Savstarpējos sakarus zaudējusi	- Saliedēta	0,830 (I) 0,808 (R)
	Nemilama	- Miļota	
	Vienaldzīga	- Atbalstoša	
	Nestabila	- Stabila	
	Emocionāli nekomfortabla	- Emocionāli komfortabla	
	Fiziski nekomfortabla	- Fiziski komfortabla	
	Maznodrošināta	- Nodrošināta	
Cena	Bez lielām prasībām	- Prasīga	0,697 (I) 0,673 (R)
	Neierobežojoša	- Ierobežojoša	
	Gatava kompromisiem	- Bezkompromisa	
	Attīstoša	- Attīstību ierobežojoša	
	Sociāli labvēlīgi vērtējama	- Sociāli nelabvēlīgi vērtējama	
	Pienākumus neuzliekoša	- Pienākumus uzliekoša	
	Problēmas atrisinoša	- Problēmas radoša	

Kvalitātes un cenas indikatori faktora „Darbs” struktūrā

	<i>Darbs</i>		<i>Cronbach's Alpha</i>
Kvalitāte	Neinteresants	- Interesants	0,787 (I) 0,894 (R)
	Nav radošs	- Radošs	
	Zemu atalgots	- Augsti atalgots	
	Nerada apmierinājumu	- Rada apmierinājumu	
	Nav prestižs	- Prestižs	
	Nav saistīts ar dzīves aicinājumu	- Saistīts ar dzīves aicinājumu	
	Nav perspektīvs	- Perspektīvs	
Cena	Nav atbildīgs	- Atbildīgs	0,800 (I) 0,635 (R)
	Normēts darba laiks	- Nenormēts darba laiks	
	Vienkāršs	- Sarežģīts	
	Nekvalificēts	- Kvalificēts	
	Brīvprātīgs	- Piespiedu (dzīve piespiež)	
	Nav bīstams	- Bīstams	
	Veselībai labvēlīgs	- Kaitīgs veselībai	

Kvalitātes un cenas indikatori faktora „Valsts” struktūrā

	<i>Valsts</i>	<i>Cronbach's Alpha</i>
<i>Kvalitāte</i>	Cieņu neradoša - Cieņu radoša	0,704 (I) 0,879 (R)
	Totalitāra - Demokrātiska	
	Atpalikusi - Attīstīta	
	Man vienaldzīga - Man nozīmīga	
	Atkarīga - Neatkarīga	
	Beztiesiska - Tiesiska	
	Nabadzīga - Bagāta	
<i>Cena</i>	Mīļa - Nav mīļa	0,788 (I) 0,915 (R)
	Labklājīga - Sabrūkoša	
	Atvērta - Noslēgta	
	Stipra - Vāja	
	Apvienojoša - Šķiroša (atdaloša)	
	Aizsargājoša - Neaizsargājoša	
	Personības attīstību veicinoša - Personības attīstību bremsējoša	

„OL” faktoru aprakstošās statistikas dati respondentu grupās ar dažādu HLI struktūru

<i>HLI struktūras faktori</i>	<i>Grupas</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>
<i>Apmierinātība ar dzīvi kopumā</i>	L---	62	-0,95	0,635	-2,56	0,12
	L+-	73	-0,61	0,582	-2,11	0,33
	L++-	68	0,92	0,596	-0,37	2,46
	L+++	18	1,56	0,598	0,21	2,82
	L+++	78	0,16	0,633	-1,33	1,61
<i>Pozitīvu emociju esamība</i>	L---	62	-1,04	0,548	-2,47	0,01
	L+-	73	0,67	0,672	-0,34	2,50
	L++-	68	0,31	0,639	-1,30	1,54
	L+++	18	-1,94	0,726	-2,85	-0,61
	L+++	78	0,37	0,555	-1,04	1,63
<i>Pozitīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā</i>	L---	62	-0,33	0,790	-2,48	1,71
	L+-	73	-0,22	0,563	-1,68	0,83
	L++-	68	-0,81	0,804	-3,48	0,45
	L+++	18	0,33	1,0567	-1,10	1,94
	L+++	78	1,10	0,531	0,19	2,88

Grupu „Laimīgs” un „Nelaimīgs” aprakstošās statistikas dati

<i>HLI struktūras faktori</i>	<i>Grupas</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>
<i>Apmierinātība ar dzīvi kopumā</i>	Laimīgs	219	0,14	0,862	-2,11	2,46
	Nelaimīgs	80	-0,38	1,229	-2,56	2,82
<i>Pozitīvu emociju esamība</i>	Laimīgs	219	0,45	0,638	-1,30	2,50
	Nelaimīgs	80	-1,24	0,698	-2,85	0,01
<i>Pozitīvs dzīves novērtējums laika perspektīvā</i>	Laimīgs	219	0,06	1,029	-3,48	2,88
	Nelaimīgs	80	-0,18	0,894	-2,48	1,94

PL satura faktoru aprakstošās statistikas dati pētāmajā izlasē

<i>PL faktori</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. deviation</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>
<i>Pozitīvas attiecības ar citiem</i>	38,79	6,751	20	53
<i>Autonomija</i>	36,26	5,949	19	51
<i>Prasme īstenot ikdienas vajadzības</i>	38,57	6,085	18	52
<i>Personiskā izaugsme</i>	37,02	5,943	17	50
<i>Dzīves mērķa izjūta</i>	39,06	5,892	20	53
<i>Sevis akceptēšana</i>	33,82	4,843	21	49
<i>Psiholoģiskās labklājības līmenis</i>	223,50	25,235	155	282

**Metodikas „PLS” faktoru aprakstošās statistikas dati grupās ar dažādu
hedonistiskās laimes izjūtu**

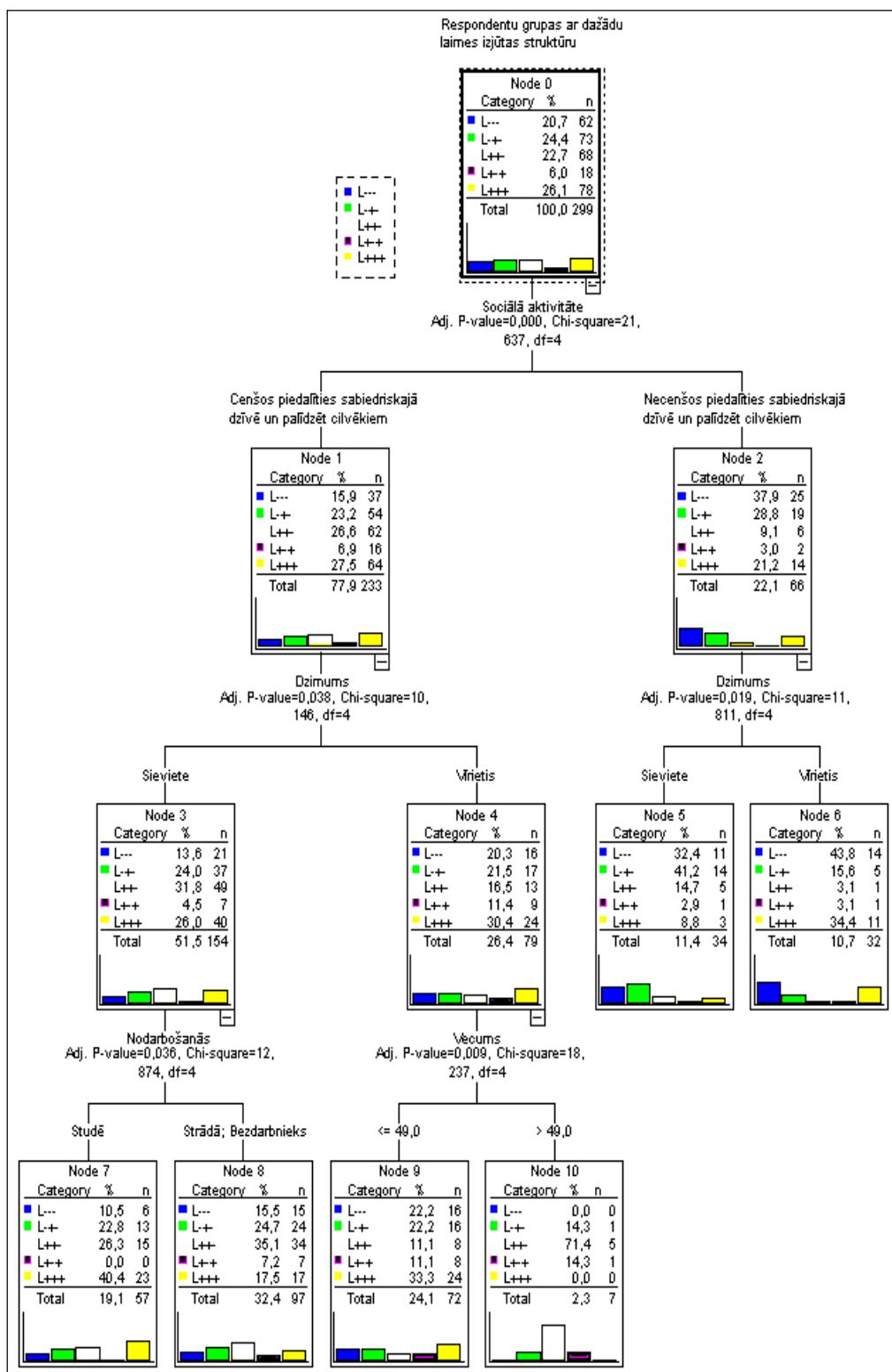
<i>Psiholoģiskās labklājības saturs faktors</i>	<i>Grupas</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>ANOVA F, p</i>
<i>Pozitīvas attiecības ar citiem</i>	L---	62	32,10	5,607	20	45	30,153 p<0,001
	L-+-	73	39,15	5,634	26	50	
	L++-	68	40,50	6,271	22	53	
	L+-+	18	38,39	5,564	28	50	
	L+++	78	42,32	5,455	30	52	
<i>Autonomija</i>	L---	62	33,45	5,503	19	44	12,608 p<0,001
	L-+-	73	34,23	5,604	22	48	
	L++-	68	37,35	5,719	23	51	
	L+-+	18	37,06	5,514	30	51	
	L+++	78	39,18	5,342	27	51	
<i>Prasme īstenot ikdienas vajadzības</i>	L---	62	33,77	5,570	18	46	27,520 p<0,001
	L-+-	73	37,21	5,255	23	46	
	L++-	68	39,69	5,760	25	50	
	L+-+	18	38,06	5,341	28	48	
	L+++	78	42,74	4,344	35	52	
<i>Personiskā izaugsme</i>	L---	62	32,77	6,587	17	43	13,402 p<0,001
	L-+-	73	37,44	4,740	25	47	
	L++-	68	38,24	5,269	26	50	
	L+-+	18	35,67	7,428	24	47	
	L+++	78	39,17	4,887	23	49	
<i>Dzīves mērķa izjūta</i>	L---	62	34,85	5,598	20	48	14,944 p<0,001
	L-+-	73	39,75	5,307	28	51	
	L++-	68	39,96	5,256	28	53	
	L+-+	18	36,72	6,578	25	49	
	L+++	78	41,51	5,222	28	51	
<i>Sevis akceptēšana</i>	L---	62	30,08	4,098	22	38	24,064 p<0,001
	L-+-	73	33,01	3,740	26	46	
	L++-	68	34,87	4,819	21	49	
	L+-+	18	32,67	4,215	24	41	
	L+++	78	36,85	4,243	25	46	
<i>Psiholoģiskās labklājības līmenis</i>	L---	62	197,03	20,304	155	238	46,759 p<0,001
	L-+-	73	220,79	17,158	187	270	
	L++-	68	230,60	22,043	172	280	
	L+-+	18	218,56	21,734	191	261	
	L+++	78	241,77	10,47	155	282	

Grupu "Laimīgs" un "Nelaimīgs" PL satura aprakstošās statistikas dati

<i>PL satura faktori</i>	<i>Grupas</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>
Pozitīvas attiecības ar citiem	Laimīgs	219	40,70	5,902	22	53
	Nelaimīgs	80	33,51	6,158	20	50
Autonomija	Laimīgs	219	36,96	5,900	22	51
	Nelaimīgs	80	34,26	5,676	19	51
Prasme īstenot ikdienas vajadzības	Laimīgs	219	39,95	5,596	23	52
	Nelaimīgs	80	34,74	5,774	18	48
Personiskā izaugsme	Laimīgs	219	38,30	4,991	23	50
	Nelaimīgs	80	33,43	6,845	17	47
Dzīves mērķa izjūta	Laimīgs	219	40,44	5,298	28	53
	Nelaimīgs	80	35,28	5,842	20	49
Sevis akceptēšana	Laimīgs	219	34,95	4,545	21	49
	Nelaimīgs	80	30,66	4,239	22	41
Psiholoģiskās labklājības līmenis	Laimīgs	219	231,31	21,372	172	282
	Nelaimīgs	80	201,88	22,400	155	261

Respondentu ar dažādu hedonistiskās laimes izjūtas struktūru lēmumu koks, atkarībā no sociāli demogrāfiskajiem raksturojumiem

16.

Respondentu sadales, atkarībā no pozitīvu emociju esamības lēmumu koks, saskaņā ar sociāli demogrāfiskajiem raksturojumiem

